

№3 (9378) | Пятница, январь 4 | 1974 чыл | 1925 чылда
уугазылынганын | Өртөө 2 көд.

ПАРТИЯГА, СОВЕТ УЛУСКА
СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитеди

Өзүлдениң базымнары

Анык өл ол чыл бурун-гаар бо коллективте өөрчү-чү автобустар болуп ажал-дап кырган. Чүткүлдүг, кымы-маккай чоруту-биле ол ажал-дыг үт-шин билеп ап, раз-редагы дужаап алган. Слесарь ажалы чимк эвес. Ынчалза-даа Валерий ажалдамышан, ээлчег соонда ДОСААФ-ка во-енный билет келгенин кыру-зунга өөрчүп, ону база че-динишкенин дооскан.

Ушкун кассаның чолчааны алаарга, Валерий Уланов ав-томашинаны 1965 чылда эне-не башкай башкаарга эгелээ. Бирок режиссер Алмакыч ки-ган, орук ээни үзүп шык-саңгындарга-да, чедипишкенин болган. А оон соонда чартык чыл эрткенде хоочун чолча-лардан адала чок ажалда-шылдар аргалыг көргүзө берген.

Совет Армиянын хүрээ-лине чорутуунуң муруну ча-гында, Кызылдың М 1 авто-бустарынын комсомолу-ларын ону боттарынын хүрээ-лине хүлээп алган.

Армияга үш чыл иштинде камналып, чолчаан арга-мер-жежили улам беэзэн Валерий Уланов Кызылга келгеш, боду-

нук коллективте катал ажалдап берген. ЗИЛ-130 маркалыг чаа автомашинаны ажаа хүлээп. Бирок узак оруктуг рейстеринге удаа-да-раа үнүп, техникага камныг чорутуу көргүскөн. Удаанда оон адим автобустарынын хүлүдөл самбырамынга-даа кырген. Коллективке комсо-молчу-аныктар бригадазын организаастар деп айтыр-густурунуп келгеш, оон бри-гадинге Валерий Улановту томуйлаанар. Ол дээрге аны-к кижиге үзүп ичегел болгаш буюулар-ды.

Оон ууртканы комсомолчу-аныктар бригадазы ам дорт чыл иштинде Кызыл-Абакан аразынга чүкү сөөтүлгезин-инг планын доктаамал ажыр күөсөдип келген. Үдөп эрт-түгөнгөнгө эрчи чыдамын он бир айларын планын брига-да 135 хуу күөсөткен. Валерий Улановтун бригадазы тоску беш чылдыг үш чыдаарын-да дүргүзүлдү пландан ажыр 4800 тонна чүткү сөөртүп, 3200 литр бензинин камнап ал-ган. Бо хүннерде оон үзүрт-каны найбаралыг коллектив 1974 чылдыг июнь айнык үзүүдө ажаллап турар.

Чокта чаа бригадалар-биле ужуражы бергеш:

— Бригадаларда кым эң-не эки ажаллап турарың-деп айтырдым.

— Ол кижиге эң-не эки деп ылгаары берге-дир. Бригада-вус кежигүннери шүптүзү — чангызы, а чангызы—шүптүзү дээш ажалдап келген. Кижиге бүрүзүңү күш-ажылы көргү-зү дөмөй. Ынчалза-даа арга-дуржулганын, ол ышкы дүгүлганын база бензинин камнап ап турарың талаш-быле. Александр Федяев, Александр Березин, Виктор Константинов олар тергилеп турар — деп, ол харымлады.

Анык оон амиларалдыг орук-биле буюурелдиг базым ооратканын бирээни. Комсо-молчу Валерий Улановтун ажалыңа ак сепкилдиг, хой-ниничи чорутуу эш-өөрү, үнөп көргөш, ону ажалды чоңаар депутаттарың Кы-зыл хоорай Советинин депута-дыңа сонгоан. Кандыг-даа ажалды эгелээш, ону ыяп-ла эчегинде чедирерин бодуңга кол чүтүп кыдыр беш чылдыг бо муракчызы санап чорутуу.

Ю. ЕГОШИН.

А ЖЫЛДЫҢ БЕДИК ШЫНАРЫ ДЭЭШ

Тоску беш чыламын шитпи-риг, үшүк чылдыга Кызылдың ичининг чеменилгезинин ажалдакчылары өөрчүгүт түтнелдериг ажаллаан.

Хоорайын столовалар бол-гаш ресторандар прези чыл планын айткан хуусааындан 9 хонук эрте дооскан. Бараан сарылажынын ишти планын 102,5 хуу, оон иштинде кули-нэрия кылыглары буюурел-ринг болгаш сарыларын пазы-нын база күөсөткен. Пландан ажыр 135 мул буюулар кули-нэрия кылыгларын саарган. Бо чедипишкенин коллективте бот-орутка-чарыгалыг буюу-рулгелер болгаш ээлчегер аразынга социалист чарыш-ты дээштик организаастаанын түнелдиге чедип алган.

Кызылдың № 4, 6, 10 сто-ловалары, «Огонек» кафе, «Улуг-Хем» болгаш «Кызыл» ресторандар боттарының со-циалист хүлээлгезин болгаш планын оонаалдарын че-динишкенин күөсөткенер.

Ыладалы № 10 столовая-биле «Огонек» кафеи оонаал дем-делеп болгаш № 10 столова-а аламын бот-орутка-чарыгалыг буюурелгелер хамаржып турар. Бо буюурелге 1973 чыл-дыг планын хуусааындан дорт хонук буюурелге 102,4 хуу күөсөткен. Бо буюурел-нин мергезилдиг ажалдакчы А. И. Юзюна удурутуп келген. Оон санитар байдалы, белет-кеп турар аш-чемениринг шынары эки. Мында повар Р. Горев, буфет салгыкыла-ры Г. Герман, Панаева повар болгаш оске-даа эштер ак сеп-килдиг эки ажаллап турар. Ичининг чеменинге чериниң 3 алаарыг буюурелгези чыл планын декабрь 10-да 107,5 хуу, оон иштинде кудия кы-лыгларын планын 103,1 хуу күөсөткен. Ында колдотер А. Герман, повар-кондитер Л. Ры-бина олар ышкыш муракчы-лар хей.

«Чокурта» кафединде Анна Смирнова, № 4 столовая

Мария Сакаева, Бокосева, «Улуг-Хем» ресторанда А. Ры-бакина, Б. Байыр, Ли-Ду-ху олар болгаш оон-лаа өскө-лөр ажаллап столовалар бол-гаш ресторандар президи буюурелгелеринде салгыныг болгаш ичининг чеменилгезинин муракчылары болуп турар. Олар боттарының бай-лак дуржулгазын анык ажалдакчыларга дамчыдып берип чорутулар.

Кызылдың ичининг че-менилгезин ажалдакчылары чаа, 1974 чылда бекиткен со-циалист хүлээлгези ап ту-рар. Ол хүлээлгези ичининг чеменилгези черлеринин мате-риал-техниктиг базазын сай-зырадыгыне, чоңиң негелде-лелдиги долу хамдары-нычте чыгаан чедерлерин тодаргайлыг айткан. Беш чылдыг дортку чыламын про-грамманын күөсөдиринге кол-лективин ажал-ишчилер бот-тү күжүн утандырып турар.

К. САТ.

Түтнелдин үндүрген

Хамзааты камгалалынын талазы-биле эң эки материал дээш конкүрст республика со-луннарынга, телевизияга болгаш радиога чарлап турган. Конкүрсту жюрике-лгүннери оон түтнелди үндүрген.

«Хамзааты камгалалынын билилгезин—кижи буюуңуз деп темага бедик үткэ-ш»

нарыг, солун дамчыдагы-ларын доктаамал организа-стат чорутканы дээш, бирги шаңнады телестудияныг политиктиг дамчыдагыла ре-дакциязынга, ийгиң шаңна-ды Тыванын радиозонун про-паганда редакциязынга ты-рыскаң.

Бо темага холбоштыр идеп-кейлиг пропаганда чорудуп,

солуннарга шынарлыг, солун материалдарын бирээни дээш «Тувинская правда» союзу-нун ажалдакчысы Светлана Тажиевич биле республика-нын хамзааты, камгалалынын шатаанын буюурелге мастер Алексей Дыртый-оолга акаша шаңнадалар тырыскаң.

О. ГАВРИЛОВ.

ШАЛЫПЧЫ ИШ-БИЛЕ

Республиканың салыг базазы бедик үре-түнелдиг ажаллап турар. База тоску беш чылдын үш чылаарынын бараан сарылажынын планын 1973 чылдын ноябрь 1-де күөсөткен, а эрткен чылдын планын декабрь 3-те долузу-биле боттандырган. Чыл төнүзүңге чедип пландан ажыр 4,6 млн. рубльдин бараанын саарган бол-гаш оон ачыында орукта планын 6 хуу ажырган. Ичининг-биле эрткен чылдын планын база 109 хуу күөсөткен.

Мындыг шалыпчы ажал-ишти ханды-рыкчылар болгаш чактыкчылар-биле быжыг харылзаа тузуп, херекелчилерин чыгың долузу-биле күөсөдип келгенин түн-дө

ливте чедип алган. Манса базазынын кил-дистер эргелекчилери эки организаакчы шынарын база көргүскөн.

Базазынын коллектив (директор А. Мамышев, парторганизация секретары И. Поскотин, местком даргазы З. Автарова, ВЛКСМ комитетинин секретары В. Суббо-тина) чаа чылда бедик темпини кошбат-пайн, улам шузуруг ажаллаар даш ам-дыгаштан эгелеп сдалтар, секциялар аразында социалист чарышты калбар-тып, бекиткен хүлээлгелерин ажаллап кы-дып турар.

В. САГАН-ООЛ, базазын ажалчыны.

РСФСР-иниң школаларынын алдарлыг башкыы, Күп-ажылдың Кызыл Тук орде-нинин эдилекчин, коммунист Долуа Хо-мукку Чалаананын № 1 орукмак школа-зынга 25 чыл дүргүзүндө ажаллап келген. Дүргүзүлүг башкы школаларга быжыг

билигин берипшаан, анык башкыларга бо-дунун арга-мергезинин харам чокка дам-чыдып берип келген.

ЧУРУНТА: Долуа Хомукку кичааа үе-зияле.

Г. СИРОТИННИН ФОТОЗУ.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

«АРТИЯ»—СОВЕТ НОМЧУКЧУЛАРГА

ПРАГА. Чехословакияның «Артия» дээр парла-га чери даштык чуртта-да номчукчуларга номнар ти-дүрүп бээр кылды тускай-кыттынын тувар. Пар-лаага чери бодунун 20 чыл ажаллап келген үзүшүн дү-гүзүндө 100 миллион кезек инити тиражыг беш муң ажыг номну парлап үндүрген.

«Артияны» делегей улус-тарының хой-хөй дыдарыга Прагага парлап үндүрген номнары хой-хөй чурттарга

калбаа-биле үнелеткеш, су-раглыг ынарган. Оларны чур-тап каасталазы болгаш пар-лааттыгын шынары делегей делегелеринге, армалка-лынга үнелеткеш, дээш шап-налар-биле хөй улаа демде-ледип келген.

Сонунгаачыг хой-хөй но-марны 1974 чылда «Артия» орус дылга парлап үндү-рер. «Славян тоолдары», де-легейниң үнүш, амытаннар аймаан чехословак авторлар-ның бирээни эртем-тайылбыр номнарын парлап үндүрер.

«ПОЛЬФАНЫҢ» БАРААННАРЫ

ВАРШАВА. Польшаның эм-нер буюур каттыжышкы-нының буюурун турар «Польфага кылган» мар-калыг эмерин делегейниң 100 чурту билер апарган. Ветери-нария эмерин буюурел кат-тыжышкынын ажал-чору-дугазыныг база бир чүгү-ла адыры апарган. Мал ажы-лынын херекелдеринге «Поль-фанын» буюурун берип турар эмерин, витаминнери, мал че-

чи болур холуусаалары оон кылгыларын инити демээ-риниң 15 кире хуузу боол ту-рар. Витаминер болгаш ми-нераллыг дустар, холуусаалыг буюулар — «Польфамикс-тер» аажок херекелетинип ту-рар. Ыдыг буюмчалар мал чемениг холуурга, малдыг эмериг дүргөдээр, организмни аарыгларга шыдамын база күөсөтүлөр.

КУБАНЫҢ БАРААННАРЫ ДЕЛЕГЕЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ

ГАВАНА. Эрткен чылын де-легейни он алды армалказы болгаш делегелгези болган, Алаа киришкенер Кубанын үлетпүр прокуратура-биле болгаш калбак херекел ба-рааннары-биле танышкан.

Куба Республиканың делегей-нин Лейпцигке, Брнога, Бухарестке болгаш соци-алист чурттарын өске-даа хоорайларыга болган армал-каларына киришкен, боду-

нун барааннарын Японияга, Испанияга, Швецияга, Перу-га, Сирияга болгаш Азжирге бааа чедипишкенин дегеп көргүскөн.

Революция куба улуска на-ционал болгаш социал хос-таганы берген. Куба оон-биле чергелештир чурттуң эконо-миказынын чыгыс талалыг дөгжүрүп соксаткан. Улусчу эрге-чагырга чылдарынын дүргүзүндө экспорттун кол алыры — чигир буюурел ба-

за казылда-тывыш, металлур-гия, пос аргыыр, балыктаар үлетпүр улам хөгжөө.

Америк диге анык со-циалист күрүне-биле ажык-тыг казылажышкыны кал-бартырын капиталист чурт-тарып салыг-үлетпүр черле-ри аажок сонугурап турар. Делегей рыногуна Кубанын турмуштары чылдын-на улам быжыгып турар.

(СЭТА).

САДЫГЛАЖЫР ХООЧУН ӨННҮК

БЕЛГРАД. Белградтын са-дыг каттыжышкыны «Ми-нел» Совет Эвилели-биле даштык салыг харылаа.

15 чыл дүргүзүндө түзүп кел-ген. Ол каттыжышкын Со-вет Эвилелинге трансформа-торларын болгаш трансформа-торларын жокуда станция-ларын салып турар.

Совет даштык салыг чер-лери-биле болгаш организа-

циялары-биле «Минелдин» харылзаалары улам хөй хе-йрилг боол турар. «Минел» сөөлү үеде чаа-чаа продук-цияларын — хлоб завоутарын-га ажылаар бүс котбазарын болгаш автоматтыг шугуна-рын берип тургаш, Совет Эвилелинге садар, бараанна-рын көвүдөп турар.

Каттыжышкынының тө-лөөлөкчилери экономиктиг кады ажалдажыга талазы-

биле Совет-югослав комитет-тин ажалынга илдепкелтиг киришпүр турар. Дем каттышты-рып ажаллап турарыныг түтнелдеринг сепкилгези ха-нып, чаа чылда ол улам калбарып, ханылаар дээрин-ге илдеп турар бис деп.

«Минелдин» удуруткучулары нып бирээш Слободан Тонич СЭТА-нын корреспонденти-зинге меделгези.

КУБА УЛУСТУҢ БАЙЫРЛАЛЫ

ГАВАНА. (СЭТА). Кубага революция тилгизиниң 15 чыл ою — буюуңу национал ба-йырларын Куба январь 2-де найысылалдыг Хосе Марти ат-тыг революция шөлүңге шер-ип парад-биле демделгези.

Хүндүлүг индирде — Кубанын Коммунист партия-зының ТК-зының Бирги секре-тары, Революст чазанын премьер-министри Фидель Кастро, Компартиянын бол-гаш Революст чазактын удуруткучулары, хой-ичининг төлөөлөкчилери база СССР-иниң төлөөлери болгаш өске-даа

чурттарын юбилейи байыр-лапта барган төлөөлери.

Кубанын Компартиянын ТК-зының ийги секретыры, Кубанын Революст Чесек-тиг Күштеринин министри Рауль Кастро сөс алган.

«Революциястың демде-лелдиг чылы келген хүнү кел-ир үеке улау буюурелдиг кө-рүп байырлап турар болгаш социализмге, коммунизмге бу-зурелдиг чоруп орад-дыр бис».

Быстың революцияныг дээш амы-тынын берген муң-муң де-миселчилерин күөл-болалар-дын ол херек кырынга боттан-

дырган. Революция эрге-чагыр-ганы алганы-биле доозулбаан, харын колониализм болгаш неоколониализм турган үелен бээр чуртка онаашкан эконо-миктиг, социал сорулгаларын шитпиреп эгелээш бис деп, Р. Кастро меделгези.

Эрткен чылдарда революция улуг айыналда болгаш бер-гелерге таважып турган. АКШ-тын бисти экономика та-лазы-биле кызгагаары ам-даа үргүзүлөп турар.

15 чыл эрткеге кыжаныш-кынар, агрессия болгаш чоң-гөзлөр турбуже, экономиктиг

кызгагал турбуже. Кубанын революцияны каянгызындаа-даа артыг быжыккан деп, ор-атор чугаалаан.

Быстың революцияныг соци-алист чурттарын, хамыктын мурунда Ленинни оңдур улуг Герцен чуртунуң—Совет Эвилелинин дүзүлгөсүнүн ооргаланын база, ботта-нып шыдаас, чөгүзүлгө бол-гаш буюуларга улау туржуп шыдаас турган деп, Р. Кастро меделгези.

Парада кургак чер шериг-леринин, агардаан халдааш-

кыга удур камгалап шеригле-ринин, Шериг-Далай Күште-ринин кезектери, күш-ажыл-дыг аныктар армияныг отрядтары, революст нацио-нал милицияныг кезектери киришкен. Шериг парады ре-публиканың Шериг-Агаар Күштеринин реактивиг само-леттарын шөл кырында агаар делегенине ужуп эрт-кени-биле доозулган.

Гаванага болган парад Ку-баның Чесектиг Күштеринин күчүзүлүг, боттарынын күш ажыкчы улаузынга, Коммуни-ст партияныга, Революст чазаныга оларын шыгызы-нын чайыннанчак илерели бол-ган.

КНО-НУҢ ТӨЛЭЛЕКЧИЗИНИҢ МЕДЕГЛЕЛИ

КАИР. (СЭТА). КНО төлө-лөкчизинин дымчакыны буюу-лаар аамга, ЕАР-нын шериг министри Ахмед Исмаил Али биле КНО-нун Чоокку Чөнү чүкте олаз күштеринин коман-дылакчысы Эниси Сийласуо-нун аразынга ужуражышкын болган. Дайылаажырын сокса-дыр дугайында дугуржулганы чөрчүп үрээр үлгелдигер са-нынны көвүдөп турарыга бол-гаш Чоокку Чөнү чүк тала-зы-биле чугаалажышкынын Женевага бодур ээлгези

хамарышкан айтыртылганы ол ужуражышкыга чугаа-лашкан. Беседга ЕАР-нын кол штабынын начальниг генерал-майор Абдаль Гани аль-Гамас киришкен. Израильдин камга-лал министри Давид-биле чу-гааажыр дээш Сийласуо Тель-Авивче чорупкан.

Дайылаажырын соксадыр дугайында дугуржулганы чөр-чүп үрээр үлгелдигер Суэц каналынын барыны, чөөн-даа эрликтеринге көвүдөп турар

болгаш январь 1-де 72 четкен. Каир — Суэц аразында орук-туң 101 километр демдиктиг девишкээринге болгаш Исма-илинин муруну-барынын тала-зында девишкээрге талаалар ар-тилерия-биле боолашкан та-варыга 22 болган.

Египет шериглер израиль шериглерин бурунгаарлаар бол-гаш Адабияның барынын тала-зында девишкээрге турмушарын эвжикип алыр орадалажыш-кынын ойтур шалкан деп, КНО төлөөлөкчизи меделгези.

ЧАСКЫ ДЕМИСЕЛ

ПРОГРАММАЗЫ

ТОКИО. (СЭТА). Чаа чылда Японияны ажалчы чоңири «1974 чылда япон ажал-ишчи-леринг чаксы шавар халдааш-кынын ажаа үнелгизин куду-лаарынга улау бугу улустуң демисели болдураал» деп ло-зунгуп уткаан.

Каттышкан чаксы демисел эртереринин комитети улус массаларының амыдырлыга чу-гула эрге-ажыктарын камга-лаар дайынчы демисел чоруда-рының программаны амла-гаштанга төлөөлөп алган. Сес миллион 300 муң кире ки-жиң амилдештирип турар профуилдеринг төлөөлөкчи-лери ол комитеттин составын-да бактап турар. Чаксы ша-вар халдаашкынын баштай-гы чалгыч чуртка февральды сөөлүрелер — март эгезинде

эртер. Ол демиселди база-ла эрткен чылдардааы деп, Япо-нияны профуилдерининг кол чөвүлди (СОХИО), ха-маарылга чок профуилдеринин харылзаа чөвүлди (Тю-рицу рорн) болгаш чурттуң өске-даа профиттери баш-таар.

Японияны ажалчы чоңири чаксы демисел үеинде чүгө улус массаларынын экономик-тиг байдалын үндөшүн-биле ажыктар дээш эвес, харын күрүлгенин даш, буюурелге черлеринин ажалдакчылары-га ажал соксадыр эрге тыпса-ны. АКШ-тын япон черде бүгү шериг базазаларын уузкаары, аймык чок чоруктуң япон-амер-ик керээзин күш чок боду-рапы дээш демисел чорудар деп турар.

УЖУДУКЧУЛАРНЫҢ УДУРЛАНЫШКЫНЫ

ПАРИЖ. (СЭТА). Нефть өртээ аартай бээрге, барыны чүк чурттарынын улау чүк компаниялары ажал-ишчи-ти харын ажал-ишчи чик тыварын эвжөтөс даш чик чик берген. Чамык компани-ларынин шериг улау чүк-лүге ажылаар, чактышкыны аныктыг «ЖП-1» мар-ка-лыг кывар чүлүзү ажылап ту-рарынын дугайында дындажы-лар бизиниң келген. Фран-

цияныг доктаамал ужудууш-кунар кылар ужудуушкыны-ның национал профуилдерин-ин кежигүннери ыдыг кы-вар чүлүзүг самолёттарга ужудуушкун кылбас деп, ук профуилде меделгези. Бирге улау тускай система-биле де-ртингизин пассажир самолёт-тарыга ыдыг кывар чүлүзүг ажылаары аажок айылажыг деп, француз ужудуушкун демделгези.

ХУРААП АЛГАН

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Монтевидеога номнар биле плакаткаларын национал 14-ку армалказы боол турар. Алаа Хуругайны чыгырга черлери депшилетип хөй-хөй авторларын чоңааларын хавырып алган. Марксизм дугайы, Сальвадор Альендин дугайы чугаалаан шыкы. Чылаа болгаш Уругвайда байдалы шүтүмүлгези материалдары база дегере хавырып алган.

Парижтин Орли аэропортунга адаккы камт оран-саваларынын бирээниге электри дамчыдылганын шүтүмү улажы бөөрге, өрт тым үнөп. Европанын эң чаа аэровок-залдарынын бирээнин хөй саныг залда-ры болгаш оран-савалары долдур шыталы берген. Оон пассажирлерин болгаш албан-

дакчыларын чайлазын үндүргөн. Оң-биле хөй шак дүргүзүндө демисежип келген соонда өрттү арай деп ажурган. Аэровокзал аажок когараан. Оон чөөн та-лакы оран-савалары шүптү үрелген.

ЧУРУНТА: Орлите болган өрт.

Кейсоя — СЭТА-нын фотога.

ЧИЛИ: үүлгедиглер үргүлчүлөп турар

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Чили со-дааттар Сантьягонуң Чили университетинин чамында психиатрия клиниказын халдааш, оон директор доктор Андрес Вараданы тузуп, кара-бажынап алган деп чүве Буэнос-Айресте келгеннениң чугаа-лаанында билдинген. «Бүтпес идегеттерин чажырып турган» деп сылтаалааш, Ва-реланы буруулаап турар.

Эмилер Мария Монтанес болгаш Ан-тонио Вуд-биле катал ол клиниканың хөй ажалдакчыларын база тузуп, кара-бажы-наан. Туттурганнары дегин, хинкетеп, алаа электри күжү ажаллап турар.

Соодааттар ол университеттин медицина факультетинде база халдааш, хөй студент-терин тузуп хоругдаан. Хоругаатканын улау чүк базаны «Эль-Боскетте» апарган, хинкетеп, дорамчылаан. Эмилер чери «Хосе Хоакин Агирре» халдаашкын

болган соонда хөй саныг медицина ажал-дакчыларын база иччаар апарган.

Сантьяго кара-бажында 90 хергези-ни хоругдап турар. Шериг идегеттер олар-ын чуртуктуг үлгелдигер кылган деп ялаалп турар дээрин көргөшөр дында-кан.

ПАРИЖ. (СЭТА). Шериг сүлгүлдерин баштыны генерал Пиночет чаа чылга таважырып радио, телевидение дамчыш-тыр чугаалааш, чили патриот-тары катал аажок нүгүлдээш. Франс Пресс агентисалын корреспондентизин Сантьягодан дындаканын «Эутаар алыр-га, дүжүрткен Улусчу чыгыс эң чааа-зын талааакчыларынга улау дегин де-мисел алырын шериг сүлгүлдер кошта-ды дивен турар деп, ол генерал меде-лгези.

ШЫН

Москва, Дербеневская Набережная, бажың 1/2

Бистин чуртуктуу жайымын Москва жорайда Дербеневская Набережная кудумжунда (соңголарыннан көргөсө, Москва жерин оюм агымы көстүп чыдар) 1/2 дугаарлы бажында РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-ниң улустуу артисттеринин Күрүнө биринде тыва цирк бөлүмүн ууртуктуу. Тыва АССР-ниң Дээли Советинин депутатта Владимир Базыр-ооловон Оскал-оолдун өг-бүлөсүн чуртуктур.

Бо өг-бүлөнүн оозагы күнүн — ийик болганы артисттердин бири. Дүшүнмө Сувановла ийик артист, огу Юрий Оскал-оол Тыва АССР-ниң алдарлыг артист, оон калды Надежда Красная — Тыва АССР-ниң алдарлыг артист, СССР-ниң Академиктин Улуг тастарынын ыраажы.

Бүгү москвалыктарын биле бир дөмөй. Владимир Базыр-ооловониниң бажынында чаа чылдың шынжигеинин оттары шагда кылкан — Чаа 1974 чылда бистин өг-бүлөсүнүн амандарын, ажал-агызын кайгычы чараш кылды кастаан каан шынжигеин ышак магалыг болуп деп бөрөөсүн, тургуп кая шынжигеинин

чаньда Нада биле Юрийниң бирин кызы, борбак чаактыг Долаана ойнал, кырган-ава-зындаа чаа тоолдоо ыдарым дилеп, чүгүрү турар.

Чылдың черин айлык, а айлык черин хүнүк айдан чыра тыртп кээр техниктин дашылганын тогудуу биске бараан болуп турар бо хүнүсө Оскал-оолдун өг-бүлөсүн чуртуктуу, чаа чылдың интөрбөчүн азыркы Кызылдан Москва чедир 7 шаа дүгүзүмдү ужулуп, шаа-е чарыдаан керек чок.

Чаа чылдың эгизиле хоорайлар азынын телефон станциянын дежуриниң. Ленин ордег хоорун кастаан Мария Григорьевна Мамаевадан Москва-биле мени улап, Оскал-оолдар-биле чуртуктаан дилемин.

Владимир Базыр-ооловониниң үнү, коча бажында телефонда ышак, аажок тоза дымнадып келди.

— Чаа чыл-биле! Чаа-чаа челинчилер, аас-кыжы-биле, Владимир Базыр-ооловон! — Силерин база шаа-ла ыдыг күзүзүшкүне болгаш Чаа чыл-биле!

— Силерден Чаа чыл интервюу алым даалгатын кижимен. Айтыргаларын катан-гаан херек чок боор. Чүгү айтырыклар турарым силерге билинчир боор деп иделеп тур мен.

Владимир Базыр-ооловониниң мында килеи:

— 1973 чылда Америкага үчүп турган болуурусса, а бо Чаа чылды бажынымыска, Тоорун чуртуктуу утуктуу. Чүгү чаа дүгүзүмдү кеш ок. Бистин цирк бөлүмүнүн артисттерин Красноярга, Архангельскке, Ереванга, Бакуга, чедикшикниң ойнаа. Чонга бараан болуру — чондун экини дилин болгаш бис. Бис көрүкчүлериң соңуургалын, адыш чаксаакынын чаалан ап, совет цирктин оскал-оол мастери-биле калы челинчилерин ажалдаштыр.

А утук алганчы 1974 чыл бистин бөлүктүн артисттеринин мунунга үлүг харыс салгалыг чыл. Бис, Тоорун Тыванын бүгү ажалыч чоннары-биле бир дөмөй, Совет Тыванын 30 чыл оюн чогадычы ажалымыска чаа-чаа челинчилер-биле утуктуу ужулгашты. Чылдың эгизиле Москва ширинге элээр «Алаары болгаш туртуктары» деп аттыг цирк про-

грамманыга киржир бис. А оон соңда соңун программаны тургуп алаш. Кожер цирктин коллектив-биле калы ак-кык Саян сыяарын ажал Тывага ааллап чедер планын бис. Ол көжөр цирктин программаны, ажалынын планын тургуп алаш Тыва АССР-ниң чааа менээ дааскай. Республикага эң соңун цирк ишмерлери чедир дээш ажалдаштыр. Оон көрүктүчү Ак-Довурактан эгелеп алгаш, Казань хоорайга доозарып, артисттерге Тыванын чурмаалдыг бойдузун көртүр, кайгычы кижилер-биле таңыштарын база пландаш турар улус бис. Шагыл чаа-гайында, хүнүз эгизиле көжөр цирктин ареназынга ужурашкы бистин артисттеринин эң эки күзүзүшкүне-рин чончукчуларга даңгыдып көрүңер — деп өскөр-биле Владимир Базыр-ооловон чуртук доосту.

Тыва АССР-ниң алдарлыг артист Надежда Сергеевна Красная телефон даңгызын туртук алды:

— Чаа чыл бистин мурунчаа СССР-ниң Улуг тастарынд скрпталар аксаамы-биле торон Тывага челинчил-

лик бис көрүсөккүм, дем-депкесиз мен. Ол 1973 чылда мээң эң соңун ажал-оорум болгаш Ансамблдын ууртуктуу Миксана Пархоменко-биле ужуп чыгар дээш самолётка олуруп туруусу: «Сээң чуртук, сээң чоңун магалыг-дыр, деп хуузуңу, чылдыг хүнүн алышкыны дээш четтар-дым, Нада» деп чуртуктаан чуртук.

1974 чыл. Бо чылдын Совет Эвилелин хой хоорайларыга ырлар мен. Киние чак-кай. Владимир Базыр-ооловониниң ыры-биле Москвада «Реквием» деп чогаалым чуртук мен. Адаа ук республиканын талантыл дүрүжкелеринин бирээң Домажес дирижерлар. Бо хүнүсө режиссёр Морозованын удурутулганы-биле Бистин «Кармен» деп операнын Мажаланын партиянын белеткеп тур мен. Ол чогаалды РСФСР-ниң алдарлыг артист Юрий Самочов дирижерлар. А чаа чылда Тывага каш удаа бар, Тыванын 30 чыл оюнда чаа соңун чогаалдарын көрүктүлгө бараалгаларын планлаш турар мен. Мээң ырларыңны дымнакар көрүкчүлөргө, артисттерге, эш-өөрүмге: «Чаа чыл-биле, чаа-чаа челинчил-

нерия күдөлү» деп даңгыды-рын түккөлдөш дилемин.

Телефон даңгыштыр ийик-ири журналист Алексей ЧАРАШ-ООЛ белеткээ.

ЧУРУКТА: В. Б. Оскал-оол, ууртук тыва цирк бөлү-Авторынч фотоу.

«ХУУЛГААЗЫН ЯБЛОКТАР»

Уругларга ш и и

Республиканың көгүм-шин театры школяктарынн ышак дашылганын үзүмдө «Хуулгаазын яблоктар» деп тоол-шания уудуруп эгелээ. Ук шиния суралгыг чехословак тоолуу Иосиф Ладанец «Каттирининг тоолары» бөлүндөн үздөйдө М. Бергетова билеэн. Шиния режиссёр Н. И. Баль тургускан.

«Чирк чер кырынга каас-коя, анык чалыс Веленка деп урутуг Антониин деп хаа чуртук чоразы» дээш тоолуу Габелей ирей бөдүнүн тоолуу эгелээ. Тоолчунун чуртаанын бөлүштүрүмүн артисттер ойна күүсүр.

Одесса областын муруну чүгүмө муу-мун куулар кыштап арттар. Олар колдуулаа даала чогуулаа Алийе, Салык, Шаганы ышак улуг-улуг элдерге туралгылар. Анжыра ажал-агыларын ажалдакчылар чалгынын аалчылар дугайында сакшы чо-аап турар Олар вертолёттар-

Дашыла Веленка чаксыг херек кылдыр кийилетинген. Янын чаада каада Бартак-оолдун огу Полаа дашылаа ышакшай, хаага кычал күдээ ботурунун арганын ол тыллап турар.

Антонин хаанын ролун РСФСР-ниң алдарлыг, Тыва АССР-ниң улустуу артист И. С. Заброданов, дашыла-нын ажалыч Падруковича шыагалгычы Тыва АССР-ниң алдарлыг артист М. А. Рама-занованың, Яробачектин ролун Тыва АССР-ниң алдарлыг артист Л. Ф. Котовун, хаан папачыны Бребурданов ро-

лун артист С. Е. Лифляковта болгаш оскал-оол артисттерин ойнаа мектептиг. Шиния каасталганы, ойнакчыларын ийик-хем черде чогуулашты.

Ычылган «Хуулгаазын яблоктар» деп тоол-шыл чаа чылда уругларга үнелг белек болган. Кызылдын школяктары чаа шиния дашылаа хүнтеринде соңуурган көрүп турар.

М. СААЯ.

ЧУРУКТА: «Хуулгаазын яблоктар» деп шиния көрүгүт. А. МОНГУШТУН фотоу.

Ровнону хосташкан айттыг шериг корпусунуң хоочуннарынга

1974 чылдың февральдык 2-де корпусун хоочуннарынн чарлап каан ужуражышкынын Украинаның Коммунист партиянын Ровно хооромунун саналын сугаар 1974 чылдың май 9-че шиниянын силерге ышакшай тур бис. Ийи улуг байыраал — хосташкынын ойнаа бис. Хоочуннарын ужуражышкынын катый артисттер таарычылг деп санааш, ол хуусааны соңлаар-латкан.

Ровно хоорайнын хосташкының 30 чылдың холбаштыр Украинаның КИ-инин хооркомун алдыг гвардейки айттыг шериг корпусундан чүгө 6-8 кижини тус-тузунда ол юбилейге чалаш, ол чалгаларын акаа баар үдүстү кижин бөрү-үлгө тус-тузунда хоорком биле хооруксом боттары то-рулар.

Ол ышак адаа киржира-биле Оренбургта, Тывада болгаш оскал-оол хоорайлардан

3-5 чедир составтыг төлээ-лер чаладыр.

Хоочуннар ужуражышкынын 1974 чылдың февраль 2-де эрттер кылдыр тургус-каны план олчаан өскөрлөгө чок арткан. Ычылга-лаа Ровно хоорайда чуртуп турар хоочуннар Човураанын кижигеринге хоорком болгаш хооруксом ол чүгү байыр-лаа — корпусун хоочунна-рын ужуражышкынын эрттеринге ий-ле илемекил киржирин алаан болгаш элдин көш хемчестерин оллапта немел кыдым — Боттарынын талавистан эштерден дилеринс болла, фото-чураттарын болгаш ан-

кеталарын долдурп чурат-паанар мылгыг адреске чор-лаадыр.

Ровно хоорай, Ленин ку-думчуу, бажын дугаары 156, квартира 24, И. М. Наумо-ва.

Корпусун хоочуннарынн альбомун үндүрүк чылда чур-руктар чогуулаа саады берген. План сугаар көрүңс өскө хемчестерин ровножудар до-улу турар болгаш бистин ужу-ражышкыныска дээр белек болу бээр.

И. М. Наумов, П. П. Мака-ков, И. Г. Михаленко — 6-ты гвардейки айттыг шериг ко-пусунуң хоочуннар Човураа-нин келжигерин.

Телевидение

ЯНВАРЬ 4-ТЕ

МОСКВАДАН

13.30 — Даңгыдылглар программасы. 13.35 — Мелодер. 13.40 — «Шинияларын кышын дашылаагынын үзүмдө». «Часпарга чедир — 02» деп уран-чечен хай сериалыг телефильмин баштайгы көрүтү. 2-ги сериясы. «Парагину камгала». 14.15 — Оңуг телекөргүзүг. Уран-чечен хай сериалыг америк телефильм. «Лесси» 3-кү сериясы. «Аза берген хураган». 14.40 — Оңуг телекөргүзүг. «Халгуг ыр-бил, чинг сөс-биле». Агитбригадаларын Бүгү-аилел бөрүдө-нин дүрүжкелерин көрүтү. 16.15 — Социалист намы ажалдашкынын чурттары Европада айыл чон чорук дээш. 16.45 — Оңуг телекөргүзүг. «Эш бригада» деп уран-чечен телефильмин баштайгы көрүтү. 2-ги сериясы.

КЫЗЫЛДАН

17.50 — «Сылдысчыгаш». Уругларга программа. 18.20 — Чутуфилм.

МОСКВАДАН

18.30 — Оңуг телекөргүзүг. Хоккейге СССР-ниң чемпионна. «Динамо» (Москва) — «Водник» (Архангельск). 2-ги чарты. 19.15 — «Частын он чеди шинияны». Уран-чечен хай сериалыг телефильм. 8-кү сериясы.

КЫЗЫЛДАН

20.45 — Телемелдер (орус тилга). 20.55 — Телемелдер. 20.50 — Чаралдар, реклама.

МОСКВАДАН

21.00 — Оңуг телекөргүзүг. Москванын академиктиг хо-рография чүлүмдө 200 чыл болган оюга тураскаат-кан байыртгыг келжээ. 23.00 — 23.30 — «Уе». Информацион программ.

Редатор В. С. ШАРАВИН.

Кино

ЯНВАРЬ 4-ТЕ

«НАЙРАЛ»: «Ура, дашылаага эгелди!» 10.00, 11.30, «Чартын миллион алыш» 13.00, 14.45, 17.00, 18.45, 20.30 шактарда. «ПОНЕР»: «Алар, ман!» 8.30, 10.00, «Манон хааны» 11.40, 13.40, 15.20, «Булуурт ыдыла дээр» 17.20, 19.15, 21.10 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Ханы ынашылдыг коппа-биле» 10.00, 13.20, «Чараа-чеченин, тен чон төрүттүр» 11.40, «Мор-тай истери» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Онтариону эрмтеринге умуралдар» 12.00, 13.30, «Топаныч» (2 сериясы катый) 17.00, «Ынашылдыг чарамы» 15.00, 20.00 шактарда. «ЭНЕРГЕТИК»: КУЛТУРА БАЖЫНЫНГА — «Намтан Диек» 12.00, «Нара халынын тыкызы» 18.00, 20.00 шак-тарда.

— КОНЦЕРТТИ КӨРҮНЕР!

Аныктарын «Чыган» ансамблинн моң мурунда чар-лаан концерти 1974 чылдың январь 5 болгаш 6 — хүнүсине ол-ла айтыкан шагдаа болурун Тыванын күрүнө филармо-ниясы дымнадып тур.

ДИРЕКЦИЯ.

РАССКАЗ

— Ой, дөө ол, көрөк — деп алгара бергеш. Алар-оол мен бодалымын үзө кирипти. — Көрүңер бис, дээрде «Спутник» ужул бар чор.

Шыналда бичин чырыкты-лапкыг сыйдыс биске караан баскан чыпаш, чедикшиг, дээрде дүргөн аажок, Чоң күчө шилел ужулуп бар чор. — Ол бистин «Спутник»-и-тир.

— Ийде, бистин Магалынн Совет ортемн чедикши-ли ол-тур.

Манал-ла, манал-ла олур бис Сугар, сугар. Кижин ма-наарга, үнүч уру дашток кы-дыр сатыдырар. А оон ка-дында шак ажалыг шынал-дып бар-ла чыдар. Дүкени-ниң 21 шак дайында, улуг от-ту улам-ча чалыаар ужуу-лаш, шайыл, быдаалыг ко-налдарымыс алгаш, майгыче кире бердирим.

— Келбес хелерин чеже ма-наар — дээш, кижин айна-вогел төткөн хелерин, кожалда чалгыг элдин эс берал. Тап-тыг-ла мынан чиктин сүргөй бир-ле үн дымнады.

Экин акасың чен эрп чы-ды кызыл дүмчүктү, ак үн бажын ковайтып, кулаан сү-вүрүртүн дымналай-дыр. Уу-лаан азы буулаан-лаа ыш-каш демги үн база катал дил-чидип келди. Ыттарымыс лашкаар үн чалгыны. Бис база майгында үнүп келди-м.

Ол аразында «А-у-у» дээш бир-ле кижиниң кыйгызы тола дымнады берди.

Улааалаа-ла үн майгыг ажалычарымыс бо келдиар. Оларын муңгал аштыр-лаа, боттары-лаа ак шаш Уш-ки-ж: бригадо Минды-оол, кол зоотехник Алдия-кис, салбыр эрдектин Кара-оол.

— Чаа чылдың амыр-мен-дизин экедизин — деп, бри-гадо меделешкен соңда, ол-ка холун чылыгышаан хо-рей-дыр.

— Бистин келди деп жаап туруулар бо, ычаш — деп, Алдия-кис тазык чаапал, ай-тырды.

ТАЙГАГА УЖУРАЖЫШКЫН

Арга ышта чере келжээ эр-тежизиле ийир дүжүп, ка-райгыл кээр. Бо келжээ баа-ла ышак болду. Алар-оол-биле ийилээ оозагы ажалы чып тургаш, бир көөрүсөккө, карагылаа хаал-тыр. До-урап каан чоон чудуктар май-гыг ажалыда оозаг кыбында-авааланын берген чыдыр. Дү-не олар-биле элдериниң ийи чып алавыс. Кочугт чар-сыран ужураш, чолал-чол-лак кылдыр олтура хирээли-гизин, ийиң куду төкүлдө-дүр чүп бадырып туруу-ска, ажа холугт чүе боор.

Экин Алар-оол аериде бер-ген аршин колууну, хаавын келтип ажалы-биле чоаа тур-гаш, доорбаш тууук кырынга олурбушаан, чурталай-дыр.

— Бо хире хой ышак ам Чаа чылды утуктуруна чедир чал-гыг шылаар. Тайга-лааа болла, чалгынын отту чалы-лаа ужулуп алгаш Чаа чылды утказай аш. Хоорайла болла, ам туулар кастаан шийи ий-ла-бур оттары-биле ала-ка-кызыл чыдырыкталыр байла турар болду. Бис чоңоңан деп бис Улуг оттан ужу-каш, олурдук бис. Каастаан шийи чок-ла харын, ычылга-жок аргада боду бүткен бо шивижиктерин чарашын көр-бөс сен бе?

Мирыйл ам чаа көрүп каан-лаа чүе деп, экинжи аажок кайгыла олур мен. Оон дериктен арзы-бажындаа бис буудайын үнүп турар болду. Алар-оолду кулактары харын-лаа ааскынын хевир-диг, улуг, дадыгыр. Черде дымжылды холчок кижин, кулаа улуг, дадыгыр болгаш мылг боор. Карактарын улуг, доо-урап, а кимжылар кыдыраш, чактары кыстарынын ышакш, дообаныг кызыл, дүмчү арайлаа таңдашсымаар. Чо-рөс мычаш, хоорон чок чараш, ко-руштүг, эр ийи, болуңун ма-га-боду мылг-лаа холугт, үлүг эес, ортумак шымын, алда-мыр ийиң. Ол хирээлиг чур-туктааа жажок. Алдан чурт-каада, ийи элктиг акаш, ийи элктинге чалгыг чүкүстү экжээр эр боор, казы ажалдаары, чөгө ажал, дилин чоругага, холугт, эрзи магалыг. Ажаллап турда аа ардыр.

Оларын олун чүшүрү-түм, Кугаг шылбанар холел

жывар орта, өшкөн келектер база катан аразында шымы-раш, дылан кызылалыр уш-туп эгелештер. Чалыаң үгөн чалбыраан оттан кыры хар-ыраа алгаш майгынын ээтин көстү берди.

— Чүгү канчаар бис? Чаа чыл мырмал дүмчүктө келди-ле-деп, Алар-оол айтыр-дыр. — Чүгү канчаар деп чүн боор, Чаа чылды утуктуу апаар бис-деп, бодуңуң ба-ла-ла сактыңың дүрүксө-рин ийикте эскертпес аян-бис, тоомча — чок хевирлиг харылаадым.

Кижин мыт чок, «Проблема» бурулаар соруп каал олур ол. «Шынал-ла чүгү канча-рың — деп, мен база бүдүү иштинге боландым». Брига-динис Чаа чыл бүдүүн-де ыяп-ла келди деп мыл-лаа азалаш болгаш, Канча-келбес болду ол? Ол ара-зында Алар-оол мени бола-лымын билген-лаа, чүе деп, чурталап үндү.

— Бригадинис чирле кан-чал келбес болду? Сөгүзүн сөгүтпө эр болур кижин деп, мен ошолуу бодурун ийи мен. Чок, Чарыкшан ол черде келди, көрөгө-лаа сен биске күш-хушенин база эңгээр бол-ду эи. Каа эотектин Алдия-кис база челин келжээ көнү. Ол-лаа тулаң кыс аа. Чары-жээ?

Кижин мыт дээш, чүү дээр эес деп манаш шиниял, менче кайгал алган олур ой. — Алдия-кис тулаң кыс дүрүгө мен база чөлүсөр-жир мен-деп калдым. — Ол та кымыг мыт, ошон кижин билди эес. Шинияга брига-дини Минды-оол челин келди чаал чок. Демги тулаң кыс-тың келди та калдыг. Бо соокта, мындаг мыт тайгага ол чуртук олурар депте?

— Миндыа күзүн сохтоо тө-вүгө чораш. Алдия-кис-биле дээш хоорешкыл мен. Чалыаң орда, апа каш хаак-тын бажы деп кыс боор. Ча-зык, чүгүзүм, оюн-башпа-тыг. «Силерин бригаданарга албай баар мен. Ажал-хевир-ини көрүп тургаш, мынан тап-тыг хөөрөшкө бис аа» дээш, караан башы хаан чүе. Та канчаар ол ийиң.

— Аас-биле аал кыжүрүп, дил-биле аят ужуруп олур-

ган херек бар депте. Улуг от-тан чыдыраар ужуткаш, чин шайдан кыдыларын, чал-гыг ээттен дүзүп турар херек. Чаа чылды утуктуруна чедир дорт-ле шаң арт ышакшай. Майгыг ишти база соолу, аяг-лемпире от салбаже хор-жок.

Ажалдаа кирипкис, Алар-оол кара кыялгаа дэр эк-кеп, даштын улуг озада эр-те берди. А мен майгыче киргеш, ден чырыдып алгаш, бичин ийи-демийн олаатып. Азыл каан турган, карманпап чорупуу ралопреймистки ажалдаатын. Москвадан сөөлүг мездин дамчыдып тур Бистин эрпиг чептес дегем тургустуңу ийи-бүрү буулу-ришкан Чаа чылга репорт-тары дамчытты. Чүгүгү кайы-лаа буудуңула совет ки-жолор кары сохтоо ажаллап, алгаш база ажал сохтоа-лыг күзүлгөдөрия аяр күү-сеткенин дымнаарга, өөрүгү-дүр.

Алар-оол ол азамчыдылган дымнап олурга, чурталаа:

— Бо шакта бистин дуга-йымыс кым-бир ажал сак-тып, чурталап олурар ири бе? Чурталап турган адааас — деп апаа чарылаам — Бистин республиканың Чаа чыл репорттарына сөз дуга-йын чурталаан турар ужу-дуг. Чүгү дээрсе сен наза-кың дээш ханьааааа — Ленин орден-биле бо чылдын таңа-тыг. Төрүрү 100 баш ийи-ге олааштыр 110 аайын алдың. Ол дугайын мытгаан баар ужур чок.

Экин кезек мыт чок олурга, менче хажыжарымын хор-геп, караан башың, уламчылаа.

— А сен база чурталаар апаар. Бис ийилээ чалгыс бри-гадаааааа ажаллап турар-дыр бис. Сен Чыжыл-аалын Кызыл Тугу, оранын аалын чоп.

Оаг келбизде килеп баш-ты тайга мындаан ам-лаа тогерителде четтиниз чаа ай бакылап үнүп келди. Оон мон-гунелетек чырым чер кырыче кутулгаш, мында-ла-а ак хар-дыг арга иштин лам-дам ак чай кылдыр чырылгыш. Ай-дыны аажок. Дүрүгүгү чин-дизде аяк белин чок. Дээр

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: 166700

Тыва АССР-ниң Милитарер Човурааның Нов түзүр чер, полиграф

бызал, Шетинкин-Кравченко кудумчуу, бажын № 3, ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун ораалчыларынын 35-24, пропаган-дизиния 23-54, харысчалгыг секретарынын 23-35, партиял ажалыра килдиянын 37-13, кулаа килдиянын 21-47, удуштук килдиянын 22-64, чага килдиянын 41-27, информация база совет тургуту килдиянын 20-60, бухга-

болгаш оон садымын тааза-биле өргөлдөшкө типографияны. (Кызыл Шетинкин

«Шынның» аалчызы — чогаалчы

ДӨРТКҮ ЧЫЛ

Тоску беш чылдын дөрткү чылы эгеледи. Совет Тываыстын 30 чыл оюн байырагы арыс бо чылда кижик бурзуз күжөнүшкенин ажалдаар ужурулг. Бо улуг байырлалга уткуштур «Улуг арт» деп романым тыва дылга тускай ном

кылдыр үнөр. Ол ышкаш «Демир оглу» деп чогаалым Москванын «Современник» деп ном үндүрер черинге база-ла бо чылым парлаттыном. «Шынның» номчукчуларына чамдык эгелерин таңыштырганым «Тайды келжи» деп чо-

ЭГЕЛЕП ОРДА...

гаалымны бижип доозуп турар мен. Бо удаада республиканын хоочун солуну «Шынның» номчукчуларына «Улуг арт» деп романдан «Шеригже чагаа» деп эгегигешти бараалгаттым. Амгы Тыванын шырайын, оон

күш-ажылы кижилерин дугайында расказтарны, шүлүктөрнү, очерктерин бо чылым номчукчуларга сөннээрин база бодап турар мен.

Алдын-оол ДАРЖАА,
чогаалчы.

УРУГЛАР КЛИНИКАЗЫНДА

И. Н. Русаков аттыг № 2 уруглар клиника эмгектегинде тургускан эмчилер билин бедиреринин Ленин орденин Топ институтуна уруглар хирургиясынын хай адырлыг клиниказын «Склифасовский» институтунун талы деп наймсылаада адап турар.

Уругларын хол-буттар чүстөрүнүн, херек болгаш ижин хоонуун иштиги органдарын аар-берге беттининишкенин азы баш сөүгү болгаш мээ шимчөөшкени болган таварымгада оларга луза чедирип, эмнээр уде клиниканын эртемденнери — анестезиологтар, реаниматологтар, биохимиктер болгаш алгым-алгым тускай эртемниг кезер эмчилер — хирургтар-биле эмгектегин траматология салбырын эмчилеринин сүмөткөшкенин луз ужу-дузалап бооп турар. Бо талы-биле медицинанын сөөлүг чедикшилерин, аар-берге беттининишкенин болгаш ооп уруктарын эмнээринин болбазыраагай аргаарын ында калбаа-биле амыктап турар. Кызыл өөшкө, баар шандырнык болгаш чоон шойундук созушкунунг кезип эмнөөшкенин чедикшилерин кылым турар. Орган

камгалап, тургузар операциянын урология салбырында кылым турар.

Клиниканы амыктып чаш уругларын паталогияны онза черин ээлеп турар: шим эмес ошуде, организмни хорананымшкынын, жымжатарын ында база эмнеп турар.

Уругларын, эн ылангы мырышай чаш туртүүнүн чаштарын иштиги органдарын шимчиригил аргаарын амыктап кылып, уруглар анестезиологиянын айтмырларын шимтирлеп турар.

Хирург профессор С. Я. Долгачевтин уругларын ол хой азырлыг клиниказы уруглар хирургтарын, травматологтарын — беттининишкенин эмчилерин болгаш талы-биле туртуп иштиге база бир төп чөр бооп турар.

ЧУРУКТА: чаш туртүүнүн чаш уруг операция соонда аштыкы чүлөөрлери камгаладыг тускай камерада. Камеранын кытында чогуру температураны, өл-шөк кемчээлин болгаш агаарнын газ составын туруп турар.

П. НОСОВТУН ФОТОЗУ.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

ШЕРИГЖЕ ЧАГАА

Иштге кагаан кадайлар шай долгандыр чыгылган, оларнын үннери мыжыраа, күскээр чашын шуугашкан тааннар-ла.

— Шайның чаагынын, ана, ханым хойу берди, уруглар!

— Биче дустап каам, ажыгга ижер кижик мен.

— Дарта сүтүнн шааа хоу-буле сүтээр болза але, эштерим.

— Серийл перге сүтүтү тургузупкаш, кырындан узуп аларга ол-ла!

— Черинг черинге харын-даа эки кыгандыр.

— Хөстө чок, а шай хүмүзү-вүн!

Ашактар база шайга дыка сундулуп, өөнгө болза бузуун эмнети аартактарлар бар. Мама арай шегилг, уругчу-ле чөр-чоруп, кара-боза кемге каага берилген болгаш иш-даа. Келбик-келбикан, бир-бир аякты тий-биле апаралар, оон ушкет куткаш, шала ошдаа элугулапкаш, тавар соотта-жырлар.

Аныктар, ол тоолузт назынныг кижилерин аан, ыдымында кайн хире аас-кежик, күш-шадла, ниг болгаш дорт сеткил үезинде чурттал чорупу-рун эскербес. Кыстар чартык аны шайнын суг-биле долдуур хол-лаш ижикше, буга сууузд ол-бо талаларына тургузаткан, чууну, баштарын дыражыраар, Оолдар тоотур кемненип алмырына сундулуп, оларнын аргында «оок-хырын» үези джир хеммеректер чемил ыт-дааа чок үдүп, лузг улустан кым сартык сунуптар арга джипин, келдиз-даа оорлар. Ыччалза-даа олар база үр болбастар.

— Дакпай, аар келем!

Дайынкыг чинге үнү Ка-

ра-Дага чашылаан берген.

Кызыл хай харына Дайынкы биле Минчеймаз айлеп-өйлөп чагаа бижири чадын. Минчеймазнын акыны Шимит Кызыл хоорайда Араттыг револютузт Кызыл шеринге албан эрттир-тип турар. Бо чазын Минчеймазнын халу бергилг турган боора, эжипин чагааларын айычүштү-даа Дайынкы бижири чуртукан. Оларнын сөзү барык-ла ылгалышпас:

«Очаниден энерсидиг, туу-луздан тураскаалыг, баймын-ныг мээзи дег, баарымын ко-гу дег, ол сааман бежи болгап, оттуз карзам огу болган, угул-дан утунмас, кааман шалаа кагашпас, сууруде азыр-ла-бас хай-тореп Шимит акым сел-лерге ак саамын арым кыл-га, карапаштыг ылым ыл-газ черип ирээлган, сүтүн утунулам, кызыр дагыларын ажир, калбак хоуларын ке-жир, булутуз дээринг ахаа-биле, булутузт ылытын кыры-биле револютузт ниг бай-рымныг чедирип олур мен. Чаа, акым, силер кара-дуруаа дег кагырткандыр ырап каап, байырлаан дег каттырып каап, магадан дег сыгырып таап, чөр-чуртуус, дөртүл-төрөл-жик дыка сагымайн, шерит албайн чыда дег быжыг ту-дуп, чагы дег хону, чан дег мөге чурттал чор силер бе?

Чаа, акым, бистиг чөр-чурту-вуста, аал-орамыкта ош-со-лун чүе-даа чок, бистиг-ле хө-вээр амыр-калык, дээр-аржык өршээлдиг чурттал чор бис...

Бижикке шоолуг мергезил-вез чыстар аргазар-козгар улуз-лузг үжүктөр-биле ша-мыштыр-хайыштыр бижири хону-дала чагаа үш арын чед-бээр, оон МЧАЭ дугайын, тө-гүл-төрөл аразында куз-ду-муну долуптап бижири алаар.

адак сөөлү мындыг:

«Чаа, акым, каш доамам тө-нүп калды. Частырым хөвөй боор, эдин-чазыл номчуру си-лер. Ам Чаа-Холдуз кожама-дан каштан шешиптей, чаас-каан чораш аарар сен, оор-луге номчул бар сен. Чаа ко-жамактар тыылбас-тыр, эриг дей бербес сен.

«Эзенинг күжүр Чаа-Хөл Эстеп-ле тур, хазып-ла тур. Эргин ынак күжүр аван. Эки-ле тур, калык-ла тур. Харыганын күжүр Чаа-Хөл Хазып-ла тур, эстеп-ле тур. Ханы ынак күжүр аван. Казык-ла тур, эки-ле тур...»

Дакпайын кий деп алга, «Чаа каадап ирэлп бер, акым!» дээр, ооу үнээрлер, баштай чагаанар помчулар дээр! Аныктар шагала-ла үг-леп келген, оолдар биле уруг-лар чагаан хунашкан, кол-лашканын турар. Оолдар кал-лаар, а уруглар Минчеймаз би-ле Дайынкы болуп, чагаан бот-болупче дамтылар, наан ты-ылбас кылар чажырлартар.

Сөөлүнде бары дөмбө-ле ном-чурулар, оон-моо кожамак-таш туртуптарлар. Чагаа до-роан-та чээрби арын чед бээр.

Кандыг кожан чок дээр: Саралын кастап багла, Савап чорум, кагып чорум. Сагымайн кагып багла. Сарыпалын, кымыкпазын, Серинг чалаг теккен болгаш, Семиз күштүг болган маа-дыр.

Шериг албан четкен болгаш, Серемжиг болган эр-дир. Фото-чурук хөстөгил Потага сүжүк чорут.

Болуу көстүл келген ышкаш, Болуу кастып чорай-ла бис. Ой акым, эй акым. Онза солун айтырар бар. Оттуз чүрээ чамдык болган.

Ортун кара азы кым боор? суг-суг дигилээш, улустан дин-нааны-даа, удуз чогаатка-даа холужуп, улажы-ла бээр...

Бир-ле катап Минчеймаз ы-лай берген. Дайынкыга болза-га бичкеш, хары-даа чолдак уруг болгай, оу утбазынар. Эжениг хөзөнгө бажын үс-кеш, арнын дырыштыртырга, безик сырып кирбиктеринин адаандан борбак кылан замды үгеш, чаагын кууду чүтүртүп баткан, өске дамдылар оон соолдан шурулаштыр шуужа берген. Дайынкы эжениг элтин салгыттыган.

— Орта сен бе, уруг, ой! — Орта мен—деп, Минчей-маз оожуртап алгаш хары-лаап, —Аким сакты бердим.

— Чепил-ле кээр ынаан, чор сен.

— Сен бичкеш-тир сен ийин, Дайынкы—деп, Минчеймаз уламыштаан:—Бо дүне дүжүм-де акым чедип кээп-тир. Кө-рүмгө, дөрө аякта шай тузуп алган аарган каап, салып каап олур-ла. Акымын сен дег мын-дыг чоктап коруп, каттырып-ла, каттырып-ла ордум. Бир ылдырамыга, ол шаштыла ху-ратан эткеш, «Шимла, Минчей, бо удуз мен эээр дей берди! Мейн камгала, мен акынып тын-дыр мейн деп, алгыра берди. Маа-биле баарыма, улус сарыг хураганым өлөп каапкан болду. Чүтле караа өлөрөшөйп чытты. Алгырып-каш, оттуз кээп-тир мен. Акым келген болду...

— Багай аас этпе, уруг, тпук-тпук!—деп, Дайынкы аз-гырыпкан. Шериге кижик ка-чал баар чүөл, санын хонуу эртерге чынып-ла кээр ынаан. Ылым хонду багай уруг чүе-бо, ыглат чүлү. Дүшке брүз-рээр үе эмес ышкыжал бо.

УЛУСЧУ ДРУЖИНАЛАР

Эренин «Мерен» колхозта улусчу дружинаының командир А. Тава эки тура улусчу дружинаының амыл-чорудулаагын канчаар организастаар, оларнын эрге-хүлээгелери кандай болуру дээр дугайында кылдыг баянлаа.

1968 чылдын тинчүзүнде Ленинградтыг камак журна-ны бугуругелеринин кол-луктаары иштинин корум-чур-мун камгалаа улусчу дру-жиналарын туртка тургузуп, ошолун Чаа шимчээшкни до-роан-ла камбарган. СКП ТК болгаш СССР-ин Министрлер Чөвүлөз 1969 чылда «Чуртка иштинин корум-чурмун кам-галаарына ажылы коннар-чы киржизилгенин дугайын-да» доктаалын хүлээп алган. Бо доктаа кы турчы улус-чу дружиналарын корулга-лаар, эрге-хүлээгелерин бол-гаш оларны организастаарын кеңерлерин тодарзын турар политиктиг болгаш юри-диктиг хол документ болур. Оон боолта эвлетселесин рес-публикаларга бо талы-биле тускай түрүмдерин хүлээп ал-ган.

Улусчу дружиналар — баргы ээлдеге хой-ниитилян масса-лыг каттыгышкынылар-дыр. Олар чөр-чөреде улуг бугуру-га, албан организастаа чөр-чө-рине тургустунган.

Оларын кол корулгазы бол-за ниитилян корум-чурмуну турары, кем-херек үлгүлгелер-и болгаш уругларын кара-газаа чок чорум-биле дем-сежир, орук шимчээшкенин аймыл чок чорукта хандыра-рыкта киржир база ылыгел-ге хөра чедирип турар эрге-чурум түрүшкенин болгаш үлгүлгелер-биле демсежир болур.

Дружинниктерин хүлээге-лери. Эки тура улус-чу дружиналар дугайында ду-рум бугузар дружиннык да-маттыларын ала-аарын бол-гаш төлөптүг чорун камга-лаар, ниитилян корум-чурму-нун түрүшкенин болдурбас дээр чоругу демселерин алыр, бугурууга болгаш өг-бүлө-

рум туздары-биле моондак чок кирер; болуун хүлээлгенин күсөдип тургаш бугурулар, албан чөслөрүнүн телефонна-рын амыктаар, тускай билет бугузар ниитилян транспорту-га халас чоруп.

Дружинниктин амы-тамын болгаш ат-алдарын хоолу камгалап турар. Ол дугайында СССР-ин Дээзи Советини тускай Чарлыс база бар.

Ниитилян корум-чурмун камгалаар херекке эрес-шуу-руу чорун коруктегил дээр дружинниктерин «Эн тергип дружиннык» деп херек демдө-биле паннаар. Оон шылга-раан дружинниктерин СССР-ин орденлери болгаш медал-лары-биле шапал турар. Улусчу дружиналар туруп кел-генден бээр оларнын 100 муз ажыг кемжигнери аны-бур-шанал-мактаа чеккен.

Улусчу дружиналарын ор-ганизастаары. Практикада ийи хевирлерин дружиналары организастааткан. Бирээни-девисээр айы-биле бугуру-ге, албан чөри, колхоз азын-биле, ол ашкыш оларнын улуг-лузг салбырларында тургус-туган. Ол дружиналарын амыл-чорун хол хөвөр — хой-ниити чөслөрүн корум-чурму туздары камгалаа, демселеринде чон ортузун кижизилдеге амылан чоруу-лар болур.

Ийиная — тускайжыгач дружиналар. Ол дээрде ми-лиция органдары-биле ийи-а-ла топаристот шимчээшкениг айылы чок чорукту хандыра-ла, ийи чөтөздеринин ортузунда кем-херек үлгүлгелерин бол-гаш карагазаа чок чорум-биле, социалист өлү-хөр-нө-гү орлашканы-биле, салыг чурумуз дээр чоруктар бол-гаш өске-даа эрге-хоойту үрүшкенин алгы-агыг хевирлер-биле демсежир дружиналар. Адаа комсомол-дуи оперативтиг отрядтары база камаржыр.

Улусчу дружинага 18 хө-рөткенин оларнын күсөл-тө-лөү болуу ошол дружиник

«Шынның» тайылбыр булуңу

болурун күзөөнеринин быд-ланышкенин оларнын амыл-чорудуу коллективтеринге коор. Дружинага хүлээп алгандарга шимчээшкени болгаш хөкө-демдиз байырлалдыг байдалга тымсыр.

Дружиналарын улутуру. Оларны амыл-чорудулаа. Улусчу дружиналар партия органдарын болгаш чөр-чөр Советтеринин дорт дугурула-гында турар. Оларнын улут-туруу аппараты — штаб болур.

Эрге-чурум болгаш соци-алист ниитиелдиг корум-чур-мун, бугуруушкенин түрүр чоруктары баш улуг болуу-раа болгаш оларны үе шаар талы-биле хемселерин улус-чу дружиналар болгаш азы Совет түрүмүнүн органдары-биле каттай чоруулар.

Улусчу дружиналарын амыл-чорудулаа херек кы-рында боттандырып, башка-рып, планын турар тургусту-орган — хоорайлар болгаш районларда оларнын штабтары, а коллективтерде — олар-нын командирлери болур.

Чамдык эштер улусчу дру-жиналар милиция органдары-на чажыртып ужурут дээр төнөп бар. Ол шын эмес. Улусчу дружиналар милиция органдары-биле казы чыгыс демсиг амыл-чорун хой-ниити организастаа болур.

Дружиналар ниитилян ко-рум-чурмун хандыраара оу-дурт чажыртып турар милиция органдары-биле сарыг хары-лаагыг турбас аргажок, чүте дээрге чуркенин ол тускай органы болуун демселеринде корум-чурум байдалын эки билдир турар болгаш эржиг-штерин күжүр кайа, каа, кандыг хевирлер амыл-чорун штабга, Дружина ко-маандарыга сүмөлөп бээр.

Эки тура улусчу дружина-лар дугайында түрүмдө олар-нын амыл-чорудулааынын хевирлерин толугай айткан.

Хой кижилер чылдан чөр-чө-рөткенин корум-чурмун камгалап, доктаамаа постуга дежурнылаары, худумчуга ху-

агланнап, эзирик чоруп, ара-га ижип турарларын туздар, ниитилян өскө-дөз корум-чур-мун көсүзү-биле үрөп турар-ла-биле демсежир согула-биле патрульда дежурныла-лары, социалист өлү-хөр-нө-гүни камгалаары ханды-раар, уругларын хайгаараа чок чорум болгаш казы чөт-көшкенин эрге-хоойту үрөш-кенин-биле демсежир, траи-спорт шимчээшкенин аймыл чорун хандыра болгаш өскө-дөз тускай согулгаларын шаштыраара-биле массалыг рефилер организастаары — дружиналарын амыл-чору-дугааынын организастыг кол хевирлери болур.

Эрге-хоойту чурумдарын үрө-чоруктар-биле демсе-жиринг тактикаларын дружин-никтеринг шимчээшкенин амыл-чорун чедикшиг, үрө-чоруктук амыл-чорудулаа болур. Ол дээрде дру-жиналар мурунда салгыныг толугай даалганын күсөлдө-дөз кагып аргаларын хө-рө-чө-рүн, ажыгларын, тыгын-чур, дээртиг холелери-лар.

Улусчу дружиналарын чедикшиг амыл-чорудулаа оларнын командирлеринде кам-галаар. Чижээлээр, кол-хозта дружинаыг командирин ында ниитилян корум-чурму-нун байдалын эки билдир, чур-рум үрөшкни дег, аргалаар, өскө-дөз төлөпкө кижилери-биле, кайа, кандыг ийи профилектиг хемселер чо-рууар ужуруту дээрлик, ааа дружинниктерден кым-нарны хыраштырары, кандыг-жызы даалга берсе эки дээр-эки баш улуг планын алган турар ужурут. Дружинанын командир амыл-чорунда аягы чоруктан бүгү амыл-чор-дун демделеп турар тускай журмалагы турар.

Улусчу дружиналар эрге-хоойту түрүшкенин бол-гаш кем-херек үлгүлгелери-биле демселге улуг ролдуг болгаш оларны чөт, дээртиг ажыглары онза чугула.

ДЫШТАНЫ ХҮННЕРДЕ

ЯНВАРЬ 5—6-ДА

Анык көрүктүлөр театрынын тургусканы «Дуэлү бугу-зунда» деп пик хөгжим-ши театрына 19 шакта. «Хөра-лыг витамин» деп шик Пивнерлер бамыкына 10 шактан болтулар.

«Энергетик», «Енисей» болгаш Даг экспедициязын Културга бажынаарыга аныктар кемселери 20 шакта болур.

Дыштаныла паргында даа баазаы, тейис болгаш бил-лар дээр 10 шакта эгелеп амылдар.

Хербис даанта тузг, атомобиль транспортуз, тааг-лыг оруктар ажылыштарынын профилект обкомуну бугуру-гелеринде ГТО нормаларын массалыг дужаары 10 шактан эгелээр.

Хорайын 12-ги кварталында хөкней шолуни «Алдын шайба» клубун шаңналы дээр маргылаа 10 шактан эгелээр.

№ 11, 14, 15 школаларын спорт залдарына база физ-культура бажыныга волейболга, гимнастикага, шыдырага шкочааарын республика маргылааары 10 шактан эгелээр.

Политиктиг чырыдышкын бажыныга аныктарын «Чыган» ансамблиниг концерттери 16, 19 шактада болур.

Фишер артык сан негей берген

1973 чылда шыдыраа талы-биле делегетин бирг чөр дээр маргылаа мырышай чокта даа башылаатканын чур-мун дугузар эртер бе азы өскө дүрүм чогадир бе?

Бо дээрде аан бир айтыр-тү-түр, Амгы уде Делегей-ниг шыдыраа федерациянын президентин голланд Макс Эйле болгаш делегетин бирг чө-рине коралдыларын уда-лас болур маргылааарына гроссмейстерлер хыжир тур-тарын — СССР-ин, АКШ-тин, Вьетнамдын болгаш Бразили-ниг төлөөлөрлери составыг комиссия ол айтырыгы өрө-нүн көрүп турар.

Делегейниг бирг чөр дээр шыдыраа маргылааарына кол-лор чылы эртерлерин чур-му мурундаарында ылга-дыт. Чижээ, түнел оонпарны удуруланышкыларын бирээни өскөдөн алды удаа үткүжөге уламчылар.

Ынаага ам делегет чемпио-ну Роберт Фишер өскө санал үндүрүп келген. Оон болаты биле алырга, 1973 чылда чемпио биле аны камгалаар ужурут оон маргылаа-оонпары өскө чурум-биле — удуруланышкы-лар кайи бирээни ош удаа үт-күжөге уламчылар ужурут. А сан 9-9 апарга, чемпион бо-дуну аан хевээр элсеп ар-тар алаар.

Элелат-ле санал аа! Бирээ-де, чыгыс-даа катал амыл-чорунда аны чуруму Фишер-ниг болуун саналы-биле ху-

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ЯНВАРЬ 5-ТЕ

КЫЗЫЛДАН

11.20—Уруглар филь-ми. 11.20 — «Анык лениктер». Дамчылдыг.

МОСКВАДАН

12.00—Дамчылгалар про-граммасы. 12.05—Мелээр. 12.10—«Шолачыларын кы-мыл-шымчээшкенин үсөт-дө». «Чалсара чедир-0!» деп уран-чөчөп хой сериялыг теле-фильмниг баштайгы көргүзүт. 3-кү сериялыг «Касса-биле ша-раазыннар». 12.40—«Кадик-шы» программанын потта-зы. 13.10—Өдүгүг тележоругу. «Делегейниг улустарын уран чогадылар». 13.50—14.00—Чалсар. 14.00—Өдүгүг тележоругу. «Ширктиг оттары». 14.50—Өнүгүг телевидение. Шайба-лыг хөкней оолдар аразыг дээр маргылаа. ССР—АКШ. 3-кү юни. 15.30—«Пра-да» солунун политиктиг та-йылбырлаа. Ю. А. Жуков корукчуларын айтырларын-да харылаар. 16.00—«Бөгүн-нун музикалы». 16.45—«Ал-гы анык кижилер». Хой сериялыг телефильмниг баштайгы көргү-зүт. 6-гы эге. «Зиялаа Баг-ляева».

КЫЗЫЛДАН

17.50—«Тыванын незелери». Информатив программа. 18.05—Телемелээр. 18.20—Чалса-лар реклаа.

МОСКВАДАН

18.30—«Музыкалы маргы-лаа». Бөгүн-нун уран чүтү-коллективтеринин концерт. 19.45—«Экранда киноомон». «Дорт чүрөктер». 21.15—21.25—Чалсар. Өнүгүг тележоругу. «Экин, ошолу!» Совет-мыг кады тургускан музикалыг программа. 22.30—23.00—«Уе». Информатив, динчыл.

КЫЗЫЛДАН

Редатор В. С. ШАРАВИН.

МОСКВАДАН

18.30—«Музыкалы маргы-лаа». Бөгүн-нун уран чүтү-коллективтеринин концерт. 19.45—«Экранда киноомон». «Дорт чүрөктер». 21.15—21.25—Чалсар. Өнүгүг тележоругу. «Экин, ошолу!» Совет-мыг кады

ЭРТЕЖИ ООЛ

Эрте чытпайн, эрте тургаш.
Эмнени атам, ама төөл-ла:
Хөстүг бейдус ыры саарлып
Хөмгү нускаа кыл деп нөлүө
Чуртталганын чымчында
Чуруп төгөсө таткучу чы-
ту—

Эсирип маап бөлүр силер:
Арыг агаар—сөлүг чек эм.
Агым сөөк суг—диргит да-
мыр.
Унуштуг Чор—мөңгө кавай,
Умелгит Хун—миче сөгүм.

Эртеминтем хайгаараза

Т. СЕРЕН-ООЛ.

БУРУУМ БИЛИНГЕНИМ

Бичири бистин кыштаным
Чурумалдык Чыргаларым
Белдирине турган. Куржаан-
гым каяларым, кааар шор-
азинар хөмгө хараш алган
тургулар чөп-ле болгон.

Бурундуктук кызылар му-
нун алган, чарымтырм, кола-
алдарым үс-чөргө оолдары-
был хөмгө, хой каларым,
оюнот, хөмгө чалдыкым.
Чогуу хыжыа хар утталым,
соок дөңдүм бээр, азам,
ачам менен хой каларым-
тар—Соок көчүрүм-дур, огуу,
лоца бээр сен, диния ишчине
хар кире бээр, чыгыт өмгө
олур—дээр илаластар.

Бо кыш койчул хур бол-
ду. Бистин кыштаным кыш-
таным чөп-ле болгон чөп-
ле, оогуусе азамын шым-
раалар өөрчүтү чугаа-
мынаш, хой каларым-
дарым.

Бар-ле хун бистин саңар-
лык куудуктук Чедергеним
ээр берди. Авам пашта шайым
хөмгө кууду турган.

— Улур көрөм, огуу, кым
кеди, талаар ит болгон, ха-
лыл березин мон—диди.
Харлар тейиште сөгүш
чааар Байым ирей таваар кел-
чор.

— Авай, арпалда кыжыс
кыштанар деп, өг дашт-
дал чугааларым.

Авам улур кээ, диния ай
деп алды. Демги ирей тузуп
чоразын, шоралар кал ийи
хууну өг доразына «тургу-
зуп калды. Хууну чараш-
кым, калган тур мен. Баштай
ааар суулар чоруй, арамды,

хой каларым чыгыт
хууну-биле ойной бердим. Бичи-
хууну баандал тузуп ал-
ган, бөөлөнгө турган, кал-
кыс кестиним азынча ха-
каш кээл дүштүм. Кортаным-
дан ааразымны бетим тоола-
дым.

Дүргөн-ле хууну кордир.
Чарылган хууну тоздуу
мыртылаа болду. Бичи-бээр
хөмгө кым-лаа чок. Дегил-
ле хууну эйиш иткен, демги
зеринге салым калдым.

Одөктө улур калган хы-
рына мууларгай олар мен.
Огуу, эмнени ажиттылаа
соолда, каларым үтүп келген,
хууну сөгүрп алган, доран-
ла эскерип калдым.

Хууну, менен көрүп ту-
руп-туруп өгкө кире берди.

— Оой, огуу, бээр келем!
Дүргөн-ле өгкө чогуулаа
келгеш—Авай, мен-дир мен,
бичири бузуп калтым, ба-
рып уштум—дидим.

Ол ирейин болууну чааар,
биске берген шак-ла кыжы
хууну азам доодур хой су-
зуп кууду берген болду. Авам
мен—теш, чорба, тоомалык
ооз чор—диди, чыгыт кыш-
таным ирей болуучу кыштар
каш, алай келди бөрүмүз
укулган, дөңгөр бажымдан
чытган калдым.

Авамның суртаал чагын, эр-
гелеткен чыгыт сөзү холулаа
беш салаам шыккан артын
калган. Ол-ла хөмгө чогуу-
рел чокка болуучу хамаарым-
пас чүмөсүгө дөбөсүз мей-
КУУЛАР ЭКЕР-ООЛ.

ОЙНААР-КЫС

Алды харлаан хунумде мээ
Ачам белем садып берди:
Алдынмачан сарыг чаштыг
Аамон чараш йнаар-кыс-
тыр.

Нарантарым көрүп, шимер
Наттырчыг дивес сен бе,

Алар таптыг чайгаарымга
Алгырар де:—«ыңаа-ыңаа!»
Ылаагамай чүе-дир деп
Ынчаар чөп-ле бадавар.
Вене өгкө келген болгон
Өскөлөсөн чааваас боор.
Н. ОНДАР.

Украин улустун тоолу

КАЖАР МОРЗУК

Бир ачы арыгга чөмөн-
гөш, төжөк кымынга бичи
колбаса каалкан. Оң чыдым
билип кааш, аштан дити ол-
че тошкучу-ла каан. Ол ча-
гай чыту морзук база билип
каан, кудуеишчөп-ле олур-
ган.

Чагай чытуе ашкан
амытанар бот-боттарыне ү-
күштүр донгайыкан. Дүргө-
деп-ле чоразинар. Колбасага
келген, олар чик кылдыр үс-
күлөшкөн, ийи таралыр ба-
рып ушканар. Колбасаны
кым алдыр? Бо дугайым
шынтырлар ужуз таарым-
кан.

— Хөл долгандыр чаржым-
лы. Эртекине бо колбасаны
чипр апар—деп, дилги са-
налган.

— Мен калкан сөң-биле
чаржыр мен. Буттарым чөп-
лаа амытан шыккым мен—
деп, морзук болуп бүтүр-
кен.

— Дүрүм дөргө дүрүм-
не болгон. Сөң буттарым мен-
чамаан эес. Чаржыр апар

бис, ол-ла!—деп, кажар дил-
ги кызыткан.

— Ийил болза ийил-ла
ийнаан—дээр, морзук бе-
леткейип агайды.

— Бирөө, ийи, үш!—дээр
соолда, дилги ийил-ла болгон.
Морзук куудурул чалып чы-
дырды, дилги талы берген.

Морзук колбасаны шырып-
кан, дилгины ошондан күдү-
жөңдөшчөп-ле олурган.

Дилги маннап кээрге, кол-
баса чок болгон. Ол хоралаа,
морзук кээрге айтырган:

— Колбасаны сен чыткым
бе?!

— Чок. Мен чаа келдим
шыккым.

— Адыр, морзук. Бээр тын.
Ам-даа тын-ла... Охазай. Сөң
чегенин малай-тыр.

— Ийе, мей чыткым-бе,
чүчү чыгаш?

— Чүчү?—деп чүчү? Мен
эртип келдим чоп, кужурум.

— Кажар чорук—кара
сагым-биле димей. Эмнени
чөптөсө таланын ажиттаас
чор, таа. Калган-ла амы-
тан угаанын-ла болгон.

Бичинлерини

чугааларындан

— Бий баарын ол. Тая?
— Ажыдаарым ол.
— Кайта ажыдап турар
сен?

— Уругулар садыла.
— Чүчү кылды?
— Бичини уруг болуп.

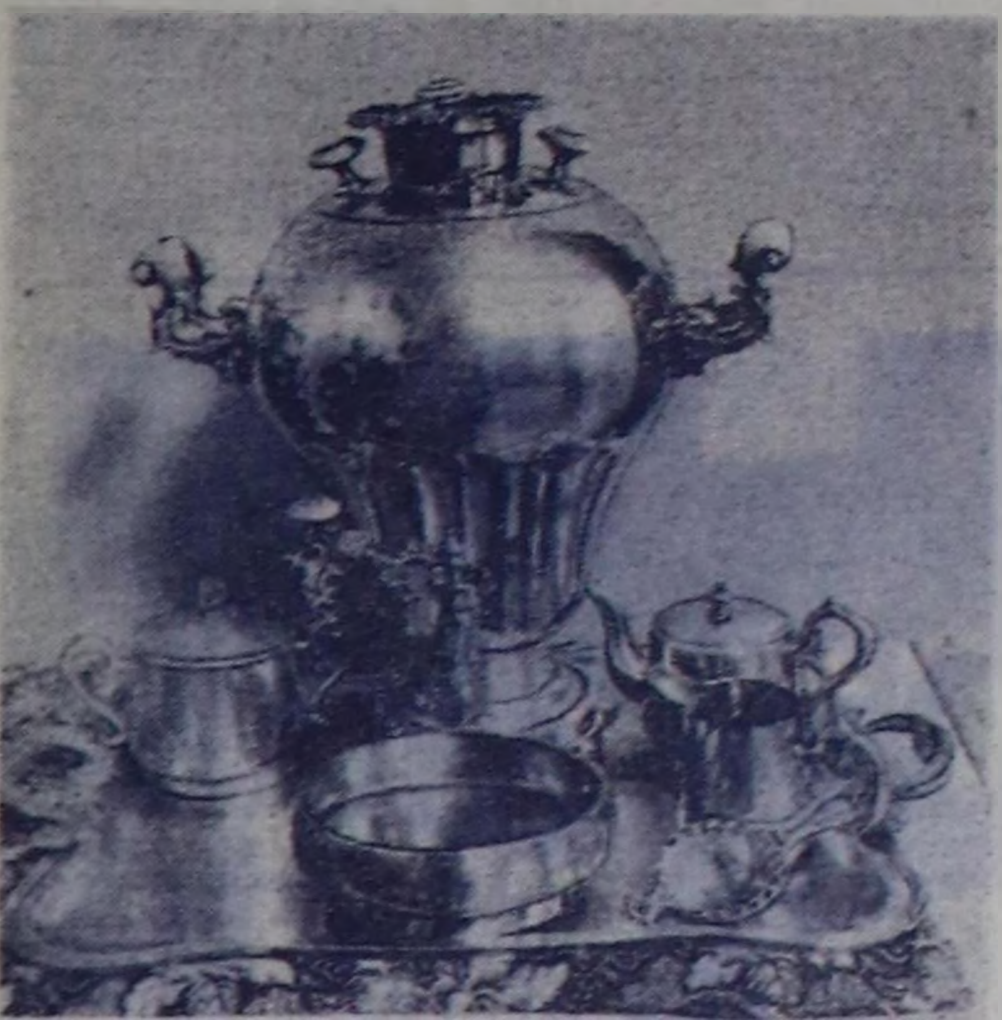
Субботала Юра авазы-биле
садыкче чоруп олур, бүргө
дөргө көргөш чугааларын:

— Улус ийи даштанар
хүчте шылчон боорга, хун
база онү өгүнер апарганы ол
чүе-дир аа.

— Авай, садыкче бисти эм-
чилер хынал турту.

— Канчаар тынар чүе-
дир.

— Бистин тыныш алы тын-
манын турарыныс хыналы-
лар.

Тузанын түрт шынчылыгын мүйеинде самоварлар дел-
гелген ажиттыган. Ийди дыка түт—бөжөп дити шимир
бавадан дөргөш хөмгө—чүс-ле грамч ширер самоварлар-
га чедир 80 делгираарын баралаткан! Ол доданын, чөс-
тен, кандан, а ол хамаан чок бор додоткан бичи кылган
самоварлар дини-бүрү туртуугу.

Ол делгелде чүл-бүрт чөкөстөр хөмгө-лаа самовар-
лар бар. Оң алдыга вилайт азы өлөрөнчө бавадан шы-
каш хөмгө-лаа саваар бар. Оларым дыка хуун чү-
ажы чыл мурунда кылган.

ЧУРУНТА: чөс-хөла холуамадан шыган самовар-груша.
(ХХ чүс чылдым төмчүзү).

П. МАСЛОВТУК фотоу.

(СЭТА-нын фототехникасы).

Совет Тываның киноэкраннарынга

Январьның репертуарында
«Т. П. Шаповалов мен мен»
деп ийи сериалды кино көсү-
чөри ээлеп турар. «Белдиз ат»
деп дилгенин бирги фильми ол.

«Баданын байданы-биле
судулаарга үгөн»... Эмнени
шынтыгында шак мындыг
кыска балган сөккөтө ка-
дыг сүдүрүлгө бар... Байынчы

та үзүндө Шаповаловтун ка-
дыг бажыраан, ол Кызыл
Шеринин хураадында ха-
лажыр ужурага таарымкан.
Калып чөп-лаа тура, шериг
албанын агарын ол күзөп
турар.

Сурагы шериг алаанын
кыжын ажиттылаа хууну
дугайым «Т. П. Шапо-
валов мен мен» деп кинода
көргүсөң. Кинону кол ра-

дугайына чугаалап турар деп
кижи баштай сактыр. Мында
спорт көсүчөри ээлеп тур-
га-лаа, кол чүе мыза эес.
Олимпий чемпиону чоран
боксер Петр Исеев спорттук
алдарын мастери кыж. Ол
ам кеземте хөмгө хөмгө
ишээр чөмгө ажиттылаа
болу берген. Профессор
эскерсе-лаа, оң эр-диди,
хууну мей-шынны те-

эртен эрте мей-шынны те-
сакты бааза-биле ажиттылаа
сөк чыгышын дөмгөшүл дү-
дүрө-биле дини-шынны.
Тускай бөдүк оңу машинада
манай турар... Бо дөргө
оң ажиттылаа чалыла
болган хуунерин бирээп.
Ол ажиттылаа чалыла бер-
ген. Туртуучу режиссер
С. Цобуляк мийиш ажит-
тылаа хууну дугайына ки-

ЧАА КИНОЛАРНЫ КӨРҮҢЕР

командир — комбриг Шапо-
валов бөдүрү салым-чолуун
мынчаар шынтыгында
биле чөмгө-биле шылдыл
турар. Ажиттылаа кинону олду
Шаповалов 1918 чылда
Кызыл Шеринин хураадында
көргөн болгон оң сүдү-
рүлгө хөмгө ол болу берген.
Халкыны динишын чыгары-
ла ол ажиттылаа командир
чоран, балыгыттырып-
лаа турган. Тайбын хуунер
кезе-лаа, Шаповалов шериг-
ден халашкан. Туркестанга,
Сонгу чүккө шериг шугу-
мунга ажиттылаа чоран. Оң оонда
Фрунзе аттыг шериг акаде-
миясында бот ооронуп тур-
ган. Оң калып болгон огуу
кезеде кады чорур. Бир-ле
капал каалай аар аараан бо-
лгон. Көмгө-биле ааа дүз бол-
ган. Аар-берге ажиттылаа
Шаповаловка оң-не баштай
таарып келгени бо.

Бир-ле харымсалгалыг ааа-

ваар аркан. Исеевтин ажит-
чан талы-биле ажиттылаа
шынны бир булалык хөмгө
лестер турда илереп келер. Хо-
рек үлөдүкчү кижи бөс-
гөр болганы билине бээр.
Ону тузуп аларынын ажитты-
лаа бөс маргалаа-биле ол кел-
дирин агарган. Чүчү ка-
чалла кыл? Калып бир өмгө
мөдө хөмгө үлөдүкчү кижи
сөмгө-биле ажиттылаа. Чыга-
дөргө, беш чыл дүргө-
маргалаа кижи бөс-
гөр болгон. Петр Исеев бала капал ийлаар
болганы диди.

Кинода кол ролду Москва-
нын Таганкада быче театры-
нын артист Александр Поро-
ховников ойной турар. Кинону
Фрунзе киностудияда тургускан.

«Көмгө илестегенин
ааа хуунер» деп кинода
совет милицияны ажиттылаа
чыгарынын дугайына көрү-
кен

«Ринг» деп кинода спорт

ваар аркан. Исеевтин ажит-
чан талы-биле ажиттылаа
шынны бир булалык хөмгө
лестер турда илереп келер. Хо-
рек үлөдүкчү кижи бөс-
гөр болганы билине бээр.
Ону тузуп аларынын ажитты-
лаа бөс маргалаа-биле ол кел-
дирин агарган. Чүчү ка-
чалла кыл? Калып бир өмгө
мөдө хөмгө үлөдүкчү кижи
сөмгө-биле ажиттылаа. Чыга-
дөргө, беш чыл дүргө-
маргалаа кижи бөс-
гөр болгон. Петр Исеев бала капал ийлаар
болганы диди.

Кинода кол ролду Москва-
нын Таганкада быче театры-
нын артист Александр Поро-
ховников ойной турар. Кинону
Фрунзе киностудияда тургускан.

«Көмгө илестегенин
ааа хуунер» деп кинода
совет милицияны ажиттылаа
чыгарынын дугайына көрү-
кен

«Ринг» деп кинода спорт

ваар аркан. Исеевтин ажит-
чан талы-биле ажиттылаа
шынны бир булалык хөмгө
лестер турда илереп келер. Хо-
рек үлөдүкчү кижи бөс-
гөр болганы билине бээр.
Ону тузуп аларынын ажитты-
лаа бөс маргалаа-биле ол кел-
дирин агарган. Чүчү ка-
чалла кыл? Калып бир өмгө
мөдө хөмгө үлөдүкчү кижи
сөмгө-биле ажиттылаа. Чыга-
дөргө, беш чыл дүргө-
маргалаа кижи бөс-
гөр болгон. Петр Исеев бала капал ийлаар
болганы диди.

Кинода кол ролду Москва-
нын Таганкада быче театры-
нын артист Александр Поро-
ховников ойной турар. Кинону
Фрунзе киностудияда тургускан.

«Көмгө илестегенин
ааа хуунер» деп кинода
совет милицияны ажиттылаа
чыгарынын дугайына көрү-
кен

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

«Ринг» деп кинода спорт

ПАБЛО НЕРУДАНЫҢ АДЫН

СОВЕТ ТЕПЛОХОДКА

ТЫВЫСКАНЫ

Кайгачыкты чили шулуучу, «Унустар аразына тайбын-
ны бытылаар дээр» делегейин Ленинни шаккынын
лауреады Пабло Неруданын адын совет далай теплоходу эди-
лээр. Делегейин коммунист болгон ажиттылаа кыжы-
нинин көсү ажиттылаа алаар кылдыр алаан чаа
танкерлерин баштык ол теплоход бөлүр деп, СЭТА-нын
корреспондентинге Далай Фелдуну министрствозуну
ажылаачылар дыкнаткан. Ол нефтөзаттары Совет Заи-
линин чагын өзугаар Югославиянын норабичинери ту-
дуп тургузар.

«Пабло Неруда» танкер 1975 чылда ажиттылаа киргөө,
Латвия пароходствозуну Фелдуну ажиттылаа баар. Тайбын
дээр шылааргай динишчинин адын ажиттылаа ол сүдө
делегейин далай орутарына тайбын ажиттылаа кылдыр.
(СЭТА).

КҮЗЕНЧИГ ААЛЧЫЛАР

Каа-Хем районда «Бурун-
гаар» совхозтук төвү Бүрөн-
Хем сууруну Кузурга бажы-
нын чанында ажиттылаа
доктаамал ажиттылаа турар, оң
ажиттылаа саны өскөн.
Ук ажиттылаа Кузурга
бажынын директору Никита
Оноу хууну, репертуарын
шынтылаа, түс чөмгө
ажылаачылар хөмгө
турар. Ажиттылаа онгай
чүлү — ийди чүлө, бот-
тыныгыр артистер эес, а
дөмгө, бот-тыныгыр,
кижи ажиттылаа үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

Компекстин үлө-
чиркип, барган чөмгө
бөтүгү дузаны чөмгө
турары болур.

НИИТИ КУШ-БИЛЕ

ге бүдүрүлгөч көргүзүлгөч
дөштөгү салдарын чечирген.
анын-биле: оон бүдүрүлгө
терлердин болгаш үр-түмө-
алгарга холбаштыг организас-
е социалыктыг хүлээлгени
алды-биле болгаш тус-тус ки-
зүзүзүнү хүлээлгенин инал-ла
иалдасынын боттанышыш-
тыргавылаарга, колдатып кеш-
иин сорулгазын хүлээсирин
хире дөштөгү саалар чечирин,
хүлээрин барымдалаар кылдыр
тус кижиляр аразына чарыш-
катор болгаш өрүмнээр стаяк
дыр бгылаадынын аразына
күлөөлгөч аразына

түн үлдүрүп кетсе дагы. Мону
түнүндө жалбыз испергеней болу-
шамист, чолааңы бурзугу чү-
мүмүнүн түмүлсн, темчээлн,
көргүзүг самбыразинадан то-
кнжы бурзугу-ае амы мур-
вур. Ол мыааа экпжатар
дразында чарышка түнээ-
нн самында аналгзатн. кандыг
кызыл кызыл кызыл саарын
ошыншн кнржнчнннн ма-
дээм мастер фондузунан
а тыпсын келгес.

Исали түндүрерн бнске бзүлүг
мөдүрүшүнүнүг болуп кел-
ннн категориясын кнрнштнрнп,
нмгалаар, экпжатарнннннннн
чөвөтөомбнл пегн, Чалаана
Дус-Дугамнн дус карьерн,
дарынын канчаар амылланнн

парт-де колективтик эвилдерден
партия организационизмына уулт
скалатерин уулт машинизм
колай Маркелович Дресянини-
тивар таалаз-биле плагини
л, мураккачларын бирээзинге
аалмашчыларын бирээзинге
ович Везерников санаап
те эвээз эвэс, партия кешиг-
ченко, В. Д. Горлов, өрүнээр-
рдуш өрүнээр станок маши-
нала оларын үгөсерин ээрини,
аады коммунистерниң болгаш
ниңиң экономикаын өрсидеде-
лары таарылга эвэс. Булу-
ниге, плагини оиаадаларын
аргесжок чугула эээрин прак-
экономика өрөрин 5 школа-

тургууу, ортумак зыяга
гезел-башкаарынын үлдизин
экономика болгаш бүдү-
н семинары ачылдылар турар.
Алг өөрчидигинде бол кыжы
чуузу хаара туттуугаи.

Бизин уурдугузу болгаш пар-
биян-хаачкычыларын динти би-
чиси көргүзү турар. Кызыл-
чурттуу өскө-хал өөрчиде
партияны турдулар бисте база
өзгөртип организацианын ко-
нунчыларынын болгаш - жиге-
л мергежил башкар курста-
ны бектик каазаарын белеткен

Бизин хей кыжылды колдоткан,
мунистер хоорайнын партия

[illegible]

УИХ ажлынхна хам-
гийн чүүдлэр хөг. Бүд-

жыгын калкынын кеселдер-
аждылар турар агрегаттар-
машиналары, механизм-
на долу күчүзү-бизе жыгын
чугула болгай. Партия-
ның Кыйтарый-бале та-
шак союда бисте ам-дза
дылар, бедик көргүзү-
ажылаадының аргалары
ычкерээл.

Идиг аргалар болган кур-
малар бүдүрүлө бүрүзүн-
бар. Ыңчанган бо чугула
ыгыгке партия организа-
бүрүз доктаамал кичең-
нын саяар деп болзаар мей.

КУШ-АЖЫЛЧЫ ЧАА-
ЧАА ЧЕДИИШКИННЕРЖЕ

Түстүсү кезинде жазылатарлар-
дунда Казак жазылган-дын
дурмузга станицадагы эле-
стер-мотордоттор И. Султо-
М. Хайдаров, А. Косма-
чев, СССР-дин 50 жыл-
дык союкташ мотордот
Н. Ооржак ооздун бир-
ке кылым ажал мораль-
120—130 күн чедер күт-
көн турарар.

Ажал-атгылардын ичин-
де жазылатарлар СКП ТК-нин
Кийгишын чыгарышын
көргөт, ажал протекти-
ажал-хериз-биле хериздар
дурмуз техника станица-
нын темпизин үлөм-ин дү-
ргөткөн, станицанын шир-
агына ожа ажалгазын со-
ло турарар.

М. СААЯ.

ШЫН

ЛЕНИНЧИ ПАРТИЯГА
ШЫНЧЫ БИС

дөндөг жүздөйүгө
 аялгынан бар
 айткан. Ал-маса
 чындайдыр бол-
 шун чындай болу-
 чаа, улам-на улу-
 гургузгүлгөри
 дөш моллаз уу-
 сок чыгаа чы-
 галдык быгмыт шит-
 ы, тесилдээ,н
 иң Чингиз секре-
 н. В. Жигиетин
 азырштыр, а
 ың сестердиз ба-
 ы чыгаа,н би-
 ги турал деп,н
 ЭКП-иң Топ Ко-
 партияга, Совет
 ыры базз-на от-
 пар.
 ык үстүртз кат-
 ынан Кийинтез
 ыналыз сесары
 й, Кугулуз гил-
 ыт техникум-
 ычычы, Соца-
 ыжылың Мала-
 ы, Рашкан па-
 ыртукш шко-
 ыкызы, СССР-
 ык депуаыз
 ык олар хурал-
 ыш. Коммунист-
 ыт лексигин Топ
 Совет чазыкы
 ыгыдан өөрүт
 ыт иреткерин,
 ың Бөзүк, шаңка-
 ың Топ Ком-
 ынияга, совет улусу-
 а харымы кол-
 ыд жылың па-
 ыгы чарыштың ту-
 ыдик козурар, беш
 ык чылың, ба-
 ыш чылаң-дз

Совет чакырка
чыныдан өөрп
ли илестеркиенер.
гүн болж, шаңка
-иния Топ Комм
ка харшы калдыр
а ж алыс болпа
н чарышты тус
жук коздорер, беш
к чылынч, баш
ш ылаңда-лаа
долдур болгаң
ири тандыра
дсгел турганар
аржизкилери
СССР-инд Дая
резултантга бо
ли Министрлер
Чайырылг чаганы
үчүктүн-бле хү
н

нген

чырышты чырыш
гозаралыкны чы
нган болгаш ботта
лыгыг хүмээле
бетинде күүсө
азы-биле ыштык
ны дилеп тура
азы үгөн мыв
чылыралын арга
исптеризини хоо
ны организацила
малас хурукту
КП хохоркому сү

И

[illegible]

Хуралдын кнжриччилери
СЭКП ТК-га, ССРЭ-нц Дээдэ
Советийн Президиумга бол
гаш ССРЭ-ийн Министр Чо
улсулгелин байрлыг чагаан
ууг кодрүлүхүг-биле хү
лээп алгаанар.

ттинген

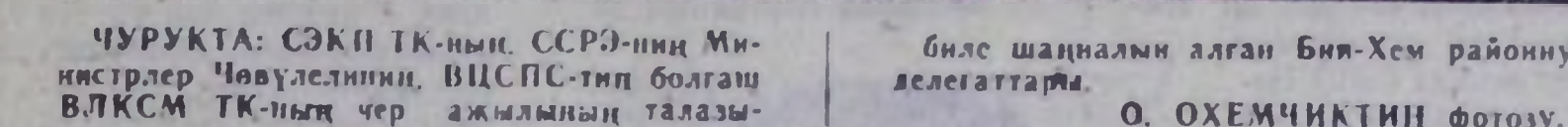
дээш социалистг чөрүшт
калбартыг, тодарадкыг чыл
дыг планиран болгаш ботта
рынцг социалистг хүлээте
лерин хуусаа бетинде күсү
дирин талазы-биле питкы
курлаавырларын дигеп тыва
рин, үстүнде азы үлчүл мур
накчы чолаачыларын эрга
дужуугазып илестерилин хо
ройын партиа организацила
рынга, бугурулге хадрутук
ларынга СЭКП хоорком су
мелзэн.

№2 А.Б.-нің мурнақшы чол
чылары Б. Н. Маров, К.
Осимиев, Н. ф. Кула
П. А. Селезнев болғаш И.
Иванов одар январы
СЭКП Кизыл хоорком
рапорттааннар Дууи пар
хооркомжууц бирозу
чылдын ол шалыпчылары

ТОЖУ

СЭП Т-К-ның декабрь (1973 ч.) Плөмүзүнүн түгүлсөлөн бөлгөн районун партия органдарынын жана партиялык кадрлардын тарбиялыгына көңүл бурган.	СЭП райкомунун плөмүзүнө киржижкчелер партия Топ Көмитетинин декабрь (1973 ч.) Плөмүзүнүн түгүлсөлөн бөлгөн районун партия органдарынын жана партиялык кадрлардын тарбиялыгына көңүл бурган.
--	---

«...улуска киришпиди, суусу беш тындын, торкуту тодаракчы чыгышын соруугаларын айтыр ботур.
Можжанын ухар чуул институтуна, Москва II локомитив деполуна, Москваын машина кылып «Знамя труда» заводунга комсомолдун Бугу-яйгел хоратын
вертичалери, «Эразмашини» машина алыкчалары Советтер чуртунун аныкчылары, башкары калшаар хуазын тоску беш чылыр ботур, хуазы чыныкта социализмиг билиш хуазыгил ат турарын дугайын айткан, парнын XXIV съездинин шпунтир алды-биле куусеерин бузуртуп турар.
(СЭТА-ын корр.)

ОХЕМЧИКТИН ФОТОЛУ.

МАЛЧЫННАРДА

«Чыраа-Бажы» совхозун Чыраа-Бажы салырында 10 кезинде 6600 баш шээр, 7 козунда 1346 баш боза мал кыштаган турар. Малчынарда суг сөөктү турар бир трактор бар. Оонанга 3 кула ажаллап турар. Бистин салырынын зевисээрине хар чуга. Бизингаш шээр болгон боза малын кулук бексиз хээр. Салыр 760 тонна ситенин, 2500 тонна силосу белеткен, ажалаттыган тараанын саванын бүрүн бөлүп алган, 47 тонна бууа-бүрүнү кыштагандар чегирген. Салырга мал чечтир.

Ам чамалы козанында койун массалык оолдашканын эгелей берген. Койжолар Монгол Аракчаа, Куулар Канымыр-оол оларын козанында 70-ден 120 кездир койлар оолдашкан, турганар менди. Малчынар мал кыштан хур ажыраар ээпн бо хунерле шуурду ажаллап турарлар.

О. КАРА-САЛ.

Чанчыл болган дуза

Нитиний малын менди, хур кыштагылар амгы чугаа сорулганын бирээни. Ан-Турт суурну чону совхозту кыштагыларын үмүткүннөр организастар, малчынарду дузалаар үнелг чанчыларын улам чылап турары өөрчүткөн. Монгол Дугар-оолдун кыштага чоотка болгон шебке 35 киж киришкен.

Воскресник организастык эртек: инек, бызаа каадаларын иштн арылган, мал чегирер алекталарын, чаарткан, сугарылга коопшларын чаап жылган, кыштагын зевисээрн шевереп аштаан.

К. КОМБУ.

Улут-Хем район.

ПРОПАГАНДИСТИН ИНДИРИ
ХАРЫСАЛГАЛЫГ, ЧОГААДЫКЧЫ АЖЫЛ

Политиктиг болгон эконо-миктиг өөредилгенин системасында, коммунисттик куш-ажыл школаларында өөредилге чыгы инит түлүк чоруп турар бол-гай.

Кызылдын алгы заводунда «Экономиктиг билигдерини үд-ежини» өөренир бөлүм бар. Мен анда ам ийн дугаар чылда пропагандисттер турар мен. Эрткен үдө бистин өөредилгесисте эки чүдүлгөн түн-неп, чептерини чугаалавын-таан, өскө черлерде пропа-гандисттер база боттарынын арга-дуржулагын солун дам-чыттыр солтур боор деп иде-гел-биле бо чүдүлү бижилик.

Ажылы чонун өөредилге-нин организастарынын кол ай-тырын болса, дынакчыларын тын шилдир, оларга таарым-чалыг байлаларын тургузары болур.

Алгы заводунун партия, профбюлет организастары болгон административия бо чылды бөлүмгө өөренири 18 кижиге сүмөлзөн. (Эрткен чы-лын база ол хире дынакчы-лар турган чүбө). Оларын араалында 9 коммунист, 2 ком-сомолчу бар. Ийнда бригади-лер, мурнакчы ажилчынар, инженер-техниктиг ажилла-чылар, албан-халкчылар кирип турар.

Чыл дургузунда өөредилге-нин чылгаган чок ара каар чоруктар биксе турбаан, ин-чалдажор пропагандист-таа, бү-дүрүлгенин чөй-нити органи-зациялар-таа дынакчылар-нын кол составын камгалаар даш, алаан ажылы чоруктан. Ол дээрге чыгырыл-жуаары эвес, а кижилерин бүдүр-дирине, бөлүгүнү кызылдерия-ге үлүстүн сомуургалын бе-дирине ууланган ажылар болур.

Дынакчыларын боттары-га-таа, бүдүрүлгө-таа ажы-лыг болгонда, бөлүмгө өөр-енирлерин санын көбүлгөн күзөңгн. Коллективте нитизин-биле 150 хире киж-иязы-бүрү чептерде ажаллап турда, экономиктиг өөредилге-ге бижиктөөр эвзөп болгон. 10 бригадирлерини бөзүн чүт-тө

үжү бөлүмдө өөренип турары томузатты. Материалдык чүдүлгөн бүдүрүп турар кол эвзо бригада болгонда, бри-гадир чүтө боу эки ажил-лаар эвзө, харын чептин, бү-дүрүлгөн бүтү ажил-агы-йында бөлүнү болгон брига-дын ролун хандыр угап бийлр жүрүлгө. Ийчангап анда экономиктиг бийлгелр үлүг жүрү-дузалыг.

Кичээл бүдүрүлгөн үрө-түн-нелин дынакчыларын органи-зациялан улуу-биле ха-маажыр. Ийчанмые чамык-та оларын дыка хойу чөптү чылааган чокка кедейн бар-гылаар. А оларын аразында бүтүлгөтүлгөн болгон план-экономика салбырынын ажил-лакчылары хой кичээл үзүп турары мырынай эдептеп.

Оон ийн. Болгуну кич-чээлдөр өрөд-биле хандырары чугаа. Бистин дынакчыла-рывыс концептиин үлүг сол-дар азылгарына санын азы-демоктерини кырынга би-жип турарын чөп деп болбас. Мындыг байтал өскө черлерде база таварышкылаар-таа ча-даас. А чезиниктин өөр-енир, материалдык шингээл-дир индэ, концепт бижирп албан болгай.

Болгунун заргазынга илен-кейил, санын човангыр киж-лин сонуп алырынан хой чүбө хамаажыр чорук. Бистин зар-гавыс — техниктиг хылаада кылгынни мастер Р. Саби-лина бөлүнү хулаалгелерин эки күүстөп турар. Болгунуң журналы, свирктен карааш-тар, бижир кыдырааштар анда нөзөдө белен турар. Ол кичээлдин болур хуучу чар-лап, көргүзүп материалдык азып, диафильмдерин көргү-дирине белеткеп каар.

Ам кол чүдүлү — өөр-енилгенин дугайында каш өс. Ажылы чонун экономиктиг өөредилгенин экижидер тут-талып СЭКП ТК-нын лекта-лын болгон партия хоорком-уну сүмезин дугаар алгы за-водунга «Экономиктиг били-гери үндэини» деп куретун программанын шилп алган бис. Ону дугаар ийн ду-

гаар чылда өөренип, ам улаас № 10 теманы — «Куш-ажыл-дын сагылга-чоруму болгон ову эртемге үндэилеп органи-застары» өөренир бис.

Ук программа дугаар ки-чээлдөр эрттерде, мен пар-тиянын дэди школынга, сан-хо, экономиканын дэди өөредилге черлеринде болгон техникумнарга хереглээр өө-редилге номнарын, яны-бүрү литератураны ажиллап, кон-спект-планын бижип турар мен. Кичээлдерге темаларын аас-биле тайлыбырларын ан-гыда, диаграммаларын, плакат-тарын, диафильмдерин көргү-зүп турар мен. Ийчаарга ол бүтү псобилерин, техниктиг херекселерин бир черден ачылаар азы бозу салып алыр алаар боор-дур. Ову-таа кан-чаар, чамыкта пучт чок бол-гулаар, ийчангап хол курт кичээлдөр чоруктар таварыш-кылаар-дыр.

Дынакчыларын өөредилге номнары, херекселер-биле хандырары турар оон-таа зо-ра. Мен 1971, 1972 чылдар-да Москва «Политическая литература» деп-ном үндүр чөтүн парлааны «Экономи-тиг билигдерини үндэини» деп ному салып алырын ды-накчыларга сүмезин мен. Ий-чал-таа-таа ном сазыларын-да олар кичүк эвзөп болгон. А бо өөредилге чылын барык-ла пөм-дөтөр чок эгелешиис. Өөредилге номнарынан өскө литературалар база-ла чедиш-пей турар.

Кичээлдерге пропагандистин тайлыбырынан ангыла, за-водтун специалистерин анзы-бүрү темаларга плеткелерин кылып турар. Чизээ, кол ин-женер Жаров «Техниктиг деп-пиге» деп тема талзы-биле белеткенип алган, заводтун техниктиг дерилгенин болгон оун ажаллап турарын анали-затн. Экономист Данылина за-водтун продуктциянын планнап, сайгарып турарынын дугайын, а бригадир Гавриченко про-дукциянын шынырынын база бүдүрүлгенин културасынын дугайын чугаалаанар. Чамык темаларын хандыр өөренирде,

специалистерин кийирштерин болгунмас апарган тавары-галарда, айтыры-харчы хаа-рия ажаллап турар бис.

Өөренир материалды бистин туртун шитиле болгон даш-тыкыда болуушкунуар-биле холбаары кол сорулга болгай. Ол чорук пропагандисте не-мелде күженишкенин, поли-тиктиг, экономиктиг бол-гон социал утка-шынарыг негеп турар. Чизээ, бис да-раалында кичээлдерге СЭКП ТК-нын лектаары (1973 чыл) Иленимунун материалдары болгон СЭКП ТК-нын партия-га, совет улуска Кийгырыны өөрениринге бүтү тала-биле белеткенип турар бис.

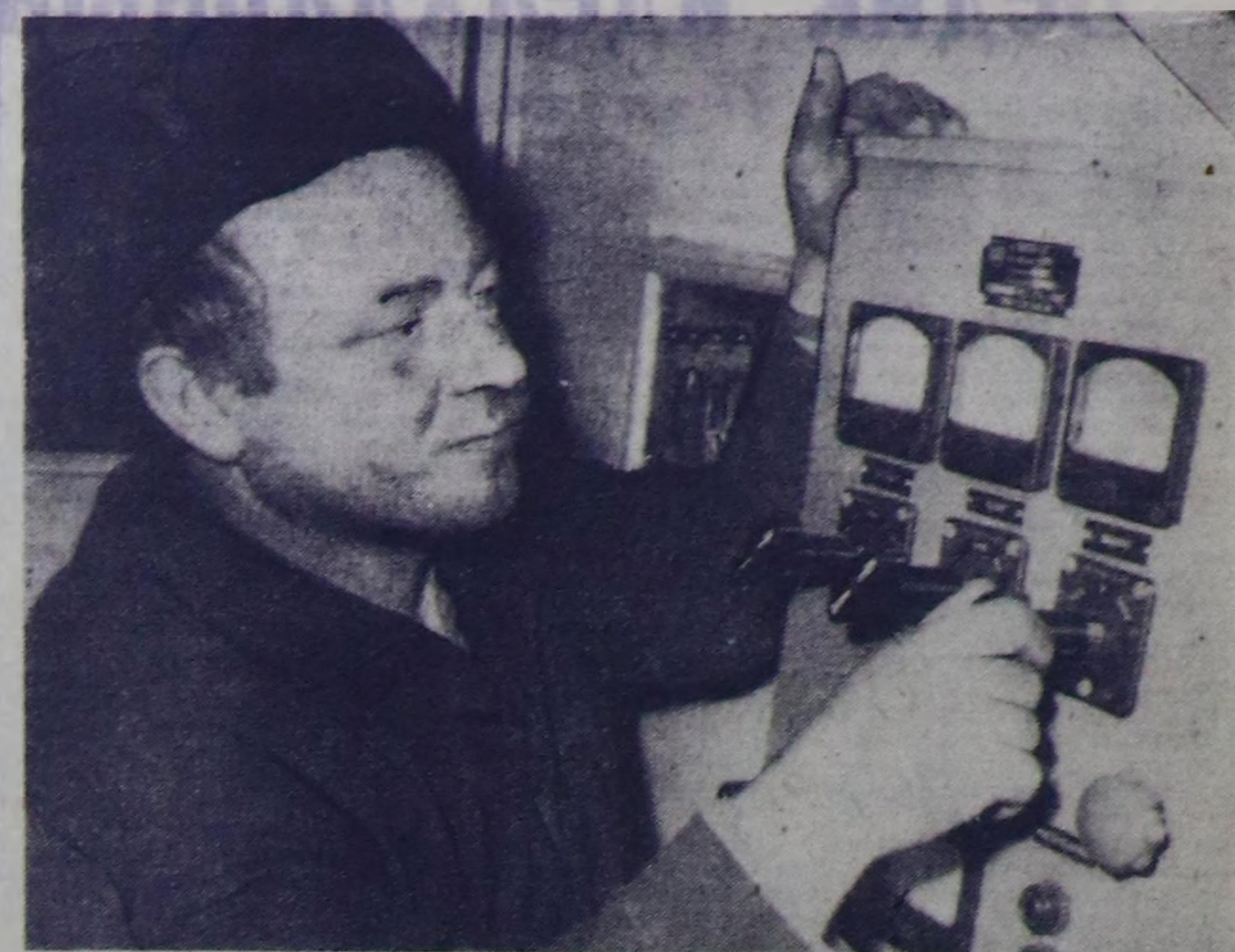
Кижилерин эртем-билинин бөзөонинден кижилер боттары, бүдүрүлгө болгон нити-жа-чуну ойлап ал турарын сана-ры берге-таа джир-ле. Ону көзүлүр хемчөптөр херексел чок-ла харын. Ийчал-таа-э-экономика талзы-биле били-гери кижинин болгон коллек-тивтин ажил-чорудулазында дыка, хой көргүзүлгөргө та-маарылагы дээрн маргал-таа чок. Ол дугайын алгы за-водтун бүтү коллективинин болгон ийнда түс-түс кижилер-ин куш-ажылы чезиникчи-нери толгарга көргүзүп турар.

Ону солунтарга парлап, радио-га дамчыдып, хурал-сугаа-ларга чугаалажып турган бол-гай, ийчангап борга дегерен-гей чугаалааш-таа канчаар. Чүтө бистин бөлүмүнүн ды-накчылар, бригадир Т. Гав-риченко, кезикчи Т. Семия, машинист Б. Суван, экономист М. Данылина болгон өскөлдөр-ин улуу-биле үнелеп, ботта-ларын ажил-ажылы оон дорт дөштөгү болганын демдегеп турарын немеп каайн.

Ийчангап ажылы чонун экономиктиг бийлгелр-биле чепсегээрине, алымыда ба-рып, планын оналаларын чезиниктин күсөөлгөргө пропагандистерин ролу үлүг дээрин түнелгиде чугаалап каайн.

Б. ЗИМАРИН.

Нормазын үргүлчү ажыраар

Кав-Хем жамуу-ош резинин тургустунан үндөдөн бээр ажаллап турар, бүдүрүлгенин шалычыларын бирээни Н. Д. Андриянов. Техникалык болгунор кучурун бүрүн чедип амыр даш ол чугаа ажаллап, ээлдөдө 3800 кубометр нормалын амыр күсөөдө келген. Оон амыкыл эрткен шыттыларга чамык планын онаадыкын 112 туу күсөөдө.

Көдээ ажил-агыйже ханылаар

Улут-Хем районун Хендер-ге көдээ Совети эрткен чылын болгун организаст-массалык ажалларын, ажил-агый, кула-тура тургузушкунунга ууру-тулганы алаан идекпейжиткен. Оон түнелгиде чондан көдээ ажил-агый продукттарын са-мыр алырынын планын күсөө-дир талзы-биле багай эвзө көргүзүлгөргө чедип алган. Чылда эт салып алырынын планын 103 хуу, дүктүң — 130 хуу күсөөдө. Бот-оона-ла чамылазын болгон хуруе каалызын тыртарып, хуу малды камгалаарынын апа-зы чыгырынын планнарын ба-за амыр күсөөдө.

Ол Советтин 25 депутат

боттарынын оруктарынын солгучулары-биле ужуражып, отчоттарын бергенер. Ийча-ла бижылар Маалыр-оол Кевляма, Клара Чүлүм, ажилчы Шулун Менди, пен-сионер Кыргас Давлар-оол олар депутат хулаалгелери э-не идекпейлг күсөөдө белте-нер. Солгучулар депутаттарга 14 чатыгы кирген. Оларын 11-ин амырларга боттадыр-ган.

Чөй-нити организаста-ларын Ан-Талла сас чыл шко-лазынын төрөлөр комитети-нин база ол суура билите-канын ажылы элзөн экижээр. Көдээ Советтин дөвсөөлгөргө турар Жаанов аттыг совхоз ку-

рүмөгө эт, дук саарытын планнарын күсөөдө. Ийча-ла-таа нитинин малын бат савын өсүүрүнн, продукт-лун билигдерин талзы-биле ажил чөгүр денелде тургу-сунмаан. Мал ажилында чам-лык катарыларын эа-ха-рымыскаа чөгүндан 20 бат биза мал, 287 хой, 21 чылты чыткен болуп турар.

Ийчангап көдээ Совет ажил-агыйла бер чептерин бо чаа чылдын эгезинде аге-леп чайлап, байлалы эки-жерде дөст Советтин күсөө-мүнун депутаттарынын хары-савызын билигери көдээ Со-веттин чугаа сорулгазы ол-д. ШУЛУУ.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

АКЫ-ДУНМА ЁЗУЗУНГА ЭРТКЕН

(«ТАЙБЫННЫН БОЛГАН СОЦИАЛИЗМИН АЙТЫРЫЛАРЫ» ЖУРНАЛДЫН АЖЫЛЫН ЧУГААЛАЖЫР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КОММУНИСТИГ АЖЫЛЧЫН ПАРТИЯЛАР ТӨЛӨӨЛЕКЧИЛЕРИНИН ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫНЫН ДЫКНАДЫ)

«Тайбынны болгон социализмин айтырылары» жур-налын 1972—1973 чылдар дургузунда кылган ажылын чу-гаалажыр талзы-биле коммунист, ажылын партиялар тө-лөөлекчилерин чөвүлө хуралы Прагага 1974 чылдын ян-варь 7-ден 9-ка чедир боор эрткен. Оон ажылында коммуни-ст болгон ажылын 67 партиянын дөдөөлгөргө киришкен.

Акы-дунма партияларын төлөөлекчилери эш хузунда чу-гаалажырга ук журналдын ажылын талзы-биле ботта-рынын боталарын илгерилеп чугаалаан. Чөвүлө хуралдын киржикчилери оон ажылын чүдүлгө деп үнелээр. Журнал амгы үенин чөгүр айтырыларын болгун арыннарынга сайгарып тайлыбырлаар ажилы чорудуп, максети-ленгичя теориянын айтырыларын акы-дунма партияларын ханы чугаалажырга, социализм, коммунизм тургузушкунуң, революстуг демиселдин дуржулагын солтурунга дуаа че-дирп келген.

Коммунист болгон ажылын партияларын коллектив-тиг теория, информация паралазы бооп турар ук журнал-дын улам улаган турар ужу-дузанын чөвүлө хурал дем-дегетөө, оон ажил-чорудулагын экижидер талзы-биле бот-тарынын санаа-сүмелерин берген. Чөвүлө хуралдын киржик-чилерин болон турарын дугаар алырга, узустарын кол дайыны — америк империализмге орталгангн импери-ализмге узур, табын, демократия, национал болгон социал хосталга дээт, социализм, коммунизм дээт, марксизм-ле-нинизмдин, пролетарж интернационализмин принциптерн барымзаалап, коммунист партияларын аразында харыл-

зааларын нитизин-биле хулап көрдүгөн чижек хемчээ-леринг дүштүр делегейин коммунист шимчээшкенин сы-ры каттыштыры дөст коммунистерин демиселине жур-налын кийер улут-хуузуң улгатыгыр болур бүгү аргаар бол.

Тайбынны болгон социализмин айтырылары» жур-налын ажылыч, оун таратырыч улам улут кичээлгө сапырычө чөвүлө хурал акы-дунма партияларын кийтир-ган.

Чөвүлө хурал чили демократтар-биле болгон патриоттар-биле эл-септик каттыштырылганын илгерилзгн, Чилинин Компартиянын Чилине секретары, сенат кезигүү Луис Корваданын доп-дэран хостарын, фашист хутайын хан-гыр террорун хостарын, хоргалт лагерлеринде болгон кара-башыларга хоругаткан Чили демократтерин, патриот-тарын хостарын негезин меделеп үндүргөн. Чөвүлө хура-лду киржикчилери Латин Американын өск-ла чурттарында, Азия, Африка, Европа чурттарында коммунистер, депши-ле, социал чөптү чорук дөст демиселдерин лепен-сүрүп турар кызгааларга дурлаанышкынын илгерилзгн, чөгүр меделелди үндүргөн.

Чөвүлө хурал акы-дунмалыкты дем каттыштырып ажил-лаар байлалга эрткен.

Чөвүлө хуралдын ажылы доозулган соода «Тайбынны болгон социализмин айтырылары» журналдын 15 чыл өн-га тураскааткан байырыг хурал болгон.

зааларын нитизин-биле хулап көрдүгөн чижек хемчээ-леринг дүштүр делегейин коммунист шимчээшкенин сы-ры каттыштыры дөст коммунистерин демиселине жур-налын кийер улут-хуузуң улгатыгыр болур бүгү аргаар бол.

Тайбынны болгон социализмин айтырылары» жур-налын ажылыч, оун таратырыч улам улут кичээлгө сапырычө чөвүлө хурал акы-дунма партияларын кийтир-ган.

Чөвүлө хурал чили демократтар-биле болгон патриоттар-биле эл-септик каттыштырылганын илгерилзгн, Чилинин Компартиянын Чилине секретары, сенат кезигүү Луис Корваданын доп-дэран хостарын, фашист хутайын хан-гыр террорун хостарын, хоргалт лагерлеринде болгон кара-башыларга хоругаткан Чили демократтерин, патриот-тарын хостарын негезин меделеп үндүргөн. Чөвүлө хура-лду киржикчилери Латин Американын өск-ла чурттарында, Азия, Африка, Европа чурттарында коммунистер, депши-ле, социал чөптү чорук дөст демиселдерин лепен-сүрүп турар кызгааларга дурлаанышкынын илгерилзгн, чөгүр меделелди үндүргөн.

Чөвүлө хурал акы-дунмалыкты дем каттыштырып ажил-лаар байлалга эрткен.

Чөвүлө хуралдын ажылы доозулган соода «Тайбынны болгон социализмин айтырылары» журналдын 15 чыл өн-га тураскааткан байырыг хурал болгон.

Австрияның президентизи Ф. Йонастың чугаазы

ВЕНА (СЭТА) Австрияны президентизи Ф. Йонас айыл чок чорук болгон хаа ажил-дажылга талзы-биле нити евро-па чөвүлө хуралын «Европа дикте төгөтүгү болушкун» дээт. Европанын улустары дүшкүрүлгө байлазын чавы-рыларды болгон дем кат-тыштырып ажилдөөн кезин деп ичангы турар, ийчан-гап ук чөвүлө хуралдын кир-жикчилери оон ол ичангыштар-ге дүштүр доозарын белет-кени турар хулаалгелде деп. Чам чылга таварыштыр Венага болгон хулап алышынга Ф. Йонас демдегезин.

СЭКП ТК-нын Чилине се-кретары Л. И. Брежневтин Каттышкан Штаттарга 1973 чылдын июльда чоразын Ф. Йонас ил бели-биле үнелеп чугаалаан. Оон анда чораз үзгиде СССР биле АКШ-тың

аразында чарган дуржулгалар чүтө делегейин эа улут ийн күрүнелерин аразында дем каттыштырып ажаллаарын калбартырга чугаа ужу-дузалап эвзө, харын оон өскө күрүнелерге база шүт салар-лыг бооп турар деп. Ф. Йонас демдегезин.

Удургуучу ажалдакчылар-нын аразында харылзаа турары дүшкүрүлгө байлазын чө-вө чавырыларын чорук белектей болур чегерилг бүзүржигенин күрүлөр аразында тыттып келгенин дуза чедирген деп. президент демдегезин. Ол бүзүржиге агым-агы ийчигиле тургуз-луг күрүнелерин дегерейг дем каттыштырып ажаллаарын калбартырыч улаганга күж-енишкенин талзы-биле Евро-пага база тургузуп берип турар деп. ол демдегезин.

В. И. Ленинге тураскааткан

ВАРШАВА (СЭТА). Варша-вага «В. И. Ленинни идея-ры болгон делегейин ажил-чын шимчээшкени» деп тема-лыг эртем конференцияны ажалттыган. Конференция дөрт хуу дургузунда үргүзүлээр. Оун социалистг чурттарын эртемге академияларын дем каттыштырып ажаллаарын.

талзы-биле хой талаларын комиссиязынын болгон ПКАП ТК-нын ханында нитиле эр-чтемдерин дээтн школачыны саванын дугаар чылгаалаган. Оон ажылында Польшани, Чехословакияны, Молдаву, ГДР-нин, Румынияны, Вен-грияны дөст болгон Совет Э-нелин эртемденери кирип турар.

Женевада чугаалажышкыннар

ВАРШАВА (СЭТА). Чоокку Чөпү чүк талзы-биле тайбын конференцияныга касырлаш-тыр тургустунан, шөкөт ай-тырыларын талзы-биле ажил-херек комиссиязын элзегил хуралы Надиялар ор-дузунга болгон.

Ажил-херек комиссиязы да-йын чорудаларын эртин тур-ган чөвүлөлөргө шерилгеп чалажырын соккатылар айтырын чугаалажырын уламчылаан. Женевага оун КНО төлөөлектиш дидикаткан.

Чөрүлдээ чидигленген

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Япон неча болгон барыны-тер-ман чарка ажалын үненин аажок куулааны сөүлү ху-нерде билдирген. Оун «Нью-Йорк таймс» солук капитали-стиг чоттарын «салым-чолун-га чагаай эргиле» болгон кылды тайлыбылаан. Барын чүк чурттарынын даштыкы са-дыг талзы-биле тилевер хорс-гизини үргүлчү доройлап, ак-ша үненин куулап турары-нын болгон барын чүк деле-гейге эгереттиг кризис не-птер бергенин — хой чыл-тааганынын уламчалан ва-лота кризис болу берген деп, солук демдегезин.

Парламентин херетлеп тур-дарын дугаар алырга: Кат-тышкан Штаттар боттарынын савыглажыр күрүнелерин бергелерге тавары бергени

ажылааш, оон чамык кол-заларын апар аргатын ал-ган. Бир талзында, АКШ-тың Японияга сазар көдээ ажил-агый продукцияны болгон чиг-ил улам шырык ажаллажыр аргатын апар, өскө талзында эл улам шырык ажаллажыр аргатын апар болур төлө-дө, неча үненин куулазын америк экспортчларга ажы-кты, олар оон немей кончаалар апар аргатын.

Р. Никсонун дыңнады

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Энергетика кризис шиптир-деп болуу деп демчелер аты-рып чугаалажыр дээт. Ва-шингтонга февраль 11-де ажалттыр чөвүлө хуралга киржирине чалаалыг хууа дыңнадылар. АКШ-тың президентизи Р. Никсон Фран-цияны, ГФР-ны, Англияны, Италияны, Голландияны, болгон Норвегияны база Ка-нада биле Японияны чазотер боттарынын чорудуп бер-гени. Оун Ак бажынын төлө-

лектизи Калифорния штаттың Сан-Клемент хоорайыга чоруп турган дыңнаткан.

Нефть бузурүп турар араб болгон аай чурттарынын чазактар башчыларына пре-зидент Никсон база катта-ру чорутташ. Вашингтонга чу-лел хурал болур деп турары оларга дыңнаткан. Нефть бу-дүрүп турар болгон ажалла-чурттарын каттышкан конфе-ренцияны сөздүлээр эрти-рери Никсон савалзган.

БТА — СЭТА-нын фотозу.

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

ДЕВНО ХИМИКТЕРИ-НИН ЧЕДИИШКИНИ

СОФИЯ. Девночун үлөтүр комплекзинин түдүктүлөр болгон монтажчылары 1974 чылдын баштагы хунеринде улут чедиикчиин болгон. За-водтун хой муч кижити кол-лектив баштагы технология шугунун ажаллага кирсе-нин дыңнаткан. Болгарияны химия үлөтүрүнү ол чаа кой-чуг улут бүдүрүлгөз казы-пыйл сояны бүдүрүп эгелей берген.

Девно шынаадында ук бүдү-рүлгө чери — социалистг эко-номика интеграциянын амыда-ралга боттандырып турарын толаргай уагер-чиз. Бүдү-рүлгө черини төлөвилерин болгон шыныларын толарга-лып тургузулган СССР-тин 20 ажы эртем-шинчиле бол-гон төлөвилер организаци-яны кайышкан. Анда Совет Эялидинде болгон Венгрия-дан муч-чун тонна дерисар, металл конструкциялар хээр

турар. Заводта электрон-саял-га техниказы кабзаа-биле ажилдатылып турар, бүдүр-лгө ажилы бүрүн автоматчы-лар аргын ол берген. Бүдү-рүлгө черини ажиллаар дер-илерини шыны эртем-тех-никтиг дөшпигенин бүтү негел-деринг дүштүр турар.

Түдүктүлөр, монтажчылар болгон ажилдакчылар база бир технология шугунуң бо чыл-дын бирн көрталында ажил-лаага киририн хулаалгн.

АЖЫЛ-ИШ АЙТЫРЫЛАРЫН ШИНЧИЛЕП ТУРАП

ВАРШАВА. Польша Улус Республикасы эртем-шинчи-лел тогтери социал болгон бү-дүрүлгө айтырыларын шинчи-лээрин аажок соуурган турар. Анда хамаарыштыр Варша-ланың куш-ажыл болгон со-циология айтырылар институ-дуг чүт ажилда чорудуп турар. Оон ажил-чорудулагын эд чүтүл азыларынын бирээни — ажилчын күшүн негетинил,

хереклеттинп турарынын ду-гайында информация элек-трон-саялга техниказын ду-зы-биле сайгарып ажалла-арыга хамаарышкан шичиле-дер.

Бо чылын институтун эртем ажалынын планында, ДДЧ-жигуинери чурттарында төрө-дешек эртем-шинчиле орга-низациялары-биле сырыл дем каттыштырып ажаллаар деп айтыкан. Бүдүрүлгө механи-застатынган болгон автомат-чыгыган тураа ажил-ишти олонизастары куш-ажыл та-лазы-биле перспективтиг пла-наашкын методологияны чи-жиктеп темаларын дем катты-штын тургаш, сайгарып ажил-лаары төлөвилдигин.

Чурттуң хой-хый үлөтүр бүдүрүлгелеринде соуурган-чыг социология шинчилелерин чорудуп турар.

Чаз Гутанын Ленин аттыг металлургия комбинатында куш-ажылы психология бол-гон социология лабораториязы оон беш хараан. Ол эртемге хамаарыштыр үлөтүр соуур-галынын үргүлчү улааган. Эр-темдеринин бүдүрүлгө-биле харылаанын бажыгы тур-

арынын уламы-дан Краковтун Ягеллон университетинин ча-нында тускайыл социология институту кылды ол бичи лаборатория билин сайырай берген. Бинда ол комбинат-тын даалгазын дугаар болгон Польшанын Эртемнр акаде-миязынын программазын ба-рымдалап шинчиле ажилла-рын чорудуп турар.

</

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 10 (9385) | Суббота, январь 12 | 1974 чыл | 1974 чылда | Өткөз 2 өкч.

СЭКП ТК-да, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинде, ВЦСПС-те база ВЛКСМ ТК-да

«1974 чылда улус ажил-агый планын хуусаа бетинде күүседир дээш үлетпүр, тудуг болгаш транспорт ажилдакчыларының Бүгү-эвилел социалисттик чарыжының дугайында»
«1974 чылда чер болгаш мал ажилының продуктуларын бүдүрерин база белектерин өвүдүрүп дээш көдөз ажил-агый ажилдакчыларының Бүгү-эвилел социалисттик чарыжының дугайында» СЭКП ТК, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели, ВЦСПС болгаш ВЛКСМ ТК доктаалдар хүлээп алган.

«1974 чылда улус ажил-агый планын хуусаа бетинде күүседир дээш үлетпүр, тудуг болгаш транспорт ажилдакчыларының Бүгү-эвилел социалисттик чарыжының дугайында» СЭКП ТК-ның, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалдары-биле кады ишчил чорур 58 Кызыл тутун, оң иштиңде эвилелдеп республикаларга—8, автономнуг республикаларга, крайларга болгаш областтарга—50 туктары туруска.

Л. И. БРЕЖНЕВ ВУР-НУН ДАШТЫКЫ ХЕРЕКТЕР МИНИСТРИН ХҮЛЭЭП АЛГАН

СЭКП ТК-ның Чилине секретары Л. И. Брежнев январь 10-да Кремльге Совет Эвилелинде албаный найыраалды аны-чоруун кылып келген Венг Улус Республикасының даштыкы херектер министри Фридьеш Пуйяны хүлээп алган.
Чүректин ханымыдан найыраалды байдалга эрткен беле-да үезинде Совет Эвилели биле Венг Улус Республикасының аразында акы-хуна найыраалды база бүүү талаалыт кады ажилдакчылары улам хөгжүдеринин айтырыгдарының, а ол ишчил ий чурттуу соңуургап турары, делесинин чамдык чутула айтырыгдарының, оң иштинде Европада айыла чок чорук айтырыгдарының талазы-биле санал-опал солчууштуруу болган.
Бессага киришкенир: совет таладан — СЭКП ТК-ның По-литбиро кежигүрү, ССРЭ-нин даштыкы херектер министри А. А. Громико, ССРЭ-нин ВУР-ла элчин В. Я. Павлов; венг таладан—ВУР-нун ССРЭ-де элчин Д. Рапай олар.

Кызыл хоорай Совединиң «Кара-Хаак» совхозунун хой-жузу Орусай Енданович Чоо-ду тоску беш чылдың баштай-гы үш чымыла төрүт 100 хойга оңаштыр чыгып-ла ор-тумаа-биле 106 хураганы ап келген. Ол беш чылдың шин-тирлик үшүк чымыла төрүт 100 хойга оңаштыр 108 хура-газы камгалап алган болгаш той бүртүрүлгө-не 3,5 кг дүктү кыргалган.
Орусай Енданович 1974 чылдың үчүлүгү план-хүлээл-генин алаган. Хойжу төрүт 100 хойга оңаштыр 110 хура-ганы алырын, хой бүртүрүлгө 3,5 кг дүктү кыргалган ху-лээген.

1974 чылда улус ажил-агый планын хуусаа бетинде күүседир дээш үлетпүр, тудуг болгаш транспорт ажилдакчыларының Бүгү-эвилел социалисттик чарыжының дугайында

Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары Бүгү-эвилелди соци-алисттик чарыжын кабартып чоруткаш, беш чылдың үшүк, шийтирлел чымыла даала-ан чедимшиктинин күүсеткен. 1973 чылда улус ажил-агый-нын хөгжүдүлгөсүнн темпизин бедел, совет кижиеринин амгыраал делсели угаткан. СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларында кыткан кол-кол көргүзүлгөсүн күө-дөргө эргекке чутула күт-дөр тургустууга. Ажилчы-нарнын, колхозчуларын, ин-женерлерин, техниктерин, эртемчилерин кызымжаа-ар, эрес-маадырлар ажил-ажын СЭКП Топ Комитетинин пар-тияга, совет улуска Кыт-канында белек-биле үлээлээ.

Бүгү-ле материалдыг кур-ла-арларын улам рационалдыг ажилдакчыларын, чиг-этин, ме-талды болгаш оске-лаа ма-териалдарын, оттулар чүдүдү, электри энергияны кампаары-ка, калкың-даа хевирин чы-дыртыгын шыгыны кызыр-ып, оңу бурдурбазың; үлүстү херектег бараан-а-ар чонун нест турар ас-порт-машиниң буугаар бүтү ад-моларын бүдүрүлгөсүнн кы-лып үндүрерин көзүндүр-гө; садыларынн делсигелгит аргаларын болгаш хевирин калбаа-биле ажилдакчы-лар, хандырыгың кыт-канын белектерин; транспортту болгаш хары-лаанын бүгү-ле хевирин-биле күөс ажил-агыйн болгаш чонун хандырып экижидерин-че, херектеринде чүктөр-үн дүргө чедирерче, транс-порт чүдүдөрүн таарымча чок ажилдакчылар арга турар чорун ээлектерин; бүдүрүлгө чедиринин, бүдүрүлгө каттыжымшиктарын, бүдүрүлгө таарымча болгаш ос-ке-лаа ажилдакчыларын на-териял-техниктиг хандыры-гың сайырааткай хандыры-гың; продукцияны бот-үтүсүн, тудуг ажилдарынн төлөв-нү оңтун чигилерин, бүдүрүл-гө аргы орулгазын өстүр-гө, орулгазын бедел-гө.

Бүдүрүлгөн иштиги кур-ла-арларын эч четке ажил-ла-арыңа үлээлээш, социали-сттик чарыжыңа чаа, улам бе-дик делсеп көдүрүп, уткуштур планнарны төлөвлөп, күөсө-лөп дээш бүдүрүлгө чедир-инин коллективтеринин ший-чешкиниги бүгү хемчелер-биле делсир. Бүдүрүлгө чедиринин коллективтеринин оң план-нарнын күөсөдөргө эргекке чутула дүзүн көргүзүп ту-рун министрлерлер, ведом-стволарга, план органдарыңа, материал-техниктиг хандыры-га органдарыңа дагыр.

ЧУРУКТА: О. Е. Чооду.
Фото С. ФЕОКТИСТОВУ.

БЕДИК КӨДҮРЛҮҮШКҮННҮГ БАЙДАЛГА

СЭКП ТБ-нын декабрь (1973 чыл) Пленумунун түнөөл-гө Тыванын бүтү коммунисттер болгаш ажилчы чоннары аажок улап бедик көдүрүлүшкүнүн болгаш сырый катты-жымшиктарын байдалга чутулаа-ар турар. СЭКП ТБ-нын оң Пленумунун материалдарын чутулаа-ан партия актив-инин хуралдары дүн Сары-Семе, Чаранга, Кызыл-Маш-лыкка, Шаган-Арытга, Самгалдайга болгаш Эрзинге болуп эртелген.

СЭКП ТК-ның декабрь (1973 чыл) Пленумунун чүдүдүрүлгөсүнн эртемчилеринин, инженерлеринин, техниктеринин, эртемчилерин кызымжаа-ар, эрес-маадырлар ажил-ажын СЭКП Топ Комитетинин пар-тияга, совет улуска Кыт-канында белек-биле үлээлээ.

Бүдүрүлгө чедиринин чары-жыңа болгаш таарымча чок ажилдакчылар арга турар чорун ээлектерин; бүдүрүлгө чедиринин, бүдүрүлгө каттыжымшиктарын, бүдүрүлгө таарымча болгаш ос-ке-лаа ажилдакчыларын на-териял-техниктиг хандыры-гың сайырааткай хандыры-гың; продукцияны бот-үтүсүн, тудуг ажилдарынн төлөв-нү оңтун чигилерин, бүдүрүл-гө аргы орулгазын өстүр-гө, орулгазын бедел-гө.

Бүдүрүлгөн иштиги кур-ла-арларын эч четке ажил-ла-арыңа үлээлээш, социали-сттик чарыжыңа чаа, улам бе-дик делсеп көдүрүп, уткуштур планнарны төлөвлөп, күөсө-лөп дээш бүдүрүлгө чедир-инин коллективтеринин ший-чешкиниги бүгү хемчелер-биле делсир. Бүдүрүлгө чедиринин коллективтеринин оң план-нарнын күөсөдөргө эргекке чутула дүзүн көргүзүп ту-рун министрлерлер, ведом-стволарга, план органдарыңа, материал-техниктиг хандыры-га органдарыңа дагыр.

Партия активтеринин хуралдарына чүве чутулаа-ан эш-тер шүтүрүлгө СЭКП ТБ-нын декабрь Пленумунун ший-тирлик, СЭКП-ниң XXIV съездинин шийтирлерин амы-ралга боттанырлар талазы-биле партия Топ Комитетинин болгаш оң Пленумунун ажил-чорудууларын ажи-биле делсир, СЭКП ТБ-нын Чилине секретары эш Л. И. Бре-жневтин Пленумга чутулаа-ан айтканын чүдүрүлгө болгаш түнөөдөрүн бүтү догуу-биле чүдүлгүтүп, делсип түө-рин сетил ханымыдан өлөргөтүлгө.

СЭКП ТК-ның Пленумунун чүдүдүрүлгөсүнн эртемчилеринин, инженерлеринин, техниктеринин, эртемчилерин кызымжаа-ар, эрес-маадырлар ажил-ажын СЭКП Топ Комитетинин пар-тияга, совет улуска Кыт-канында белек-биле үлээлээ.

Бүдүрүлгө чедиринин чары-жыңа болгаш таарымча чок ажилдакчылар арга турар чорун ээлектерин; бүдүрүлгө чедиринин, бүдүрүлгө каттыжымшиктарын, бүдүрүлгө таарымча болгаш ос-ке-лаа ажилдакчыларын на-териял-техниктиг хандыры-гың сайырааткай хандыры-гың; продукцияны бот-үтүсүн, тудуг ажилдарынн төлөв-нү оңтун чигилерин, бүдүрүл-гө аргы орулгазын өстүр-гө, орулгазын бедел-гө.

Бүдүрүлгөн иштиги кур-ла-арларын эч четке ажил-ла-арыңа үлээлээш, социали-сттик чарыжыңа чаа, улам бе-дик делсеп көдүрүп, уткуштур планнарны төлөвлөп, күөсө-лөп дээш бүдүрүлгө чедир-инин коллективтеринин ший-чешкиниги бүгү хемчелер-биле делсир. Бүдүрүлгө чедиринин коллективтеринин оң план-нарнын күөсөдөргө эргекке чутула дүзүн көргүзүп ту-рун министрлерлер, ведом-стволарга, план органдарыңа, материал-техниктиг хандыры-га органдарыңа дагыр.

Партия активтеринин хуралдарына чүве чутулаа-ан эш-тер шүтүрүлгө СЭКП ТБ-нын декабрь Пленумунун ший-тирлик, СЭКП-ниң XXIV съездинин шийтирлерин амы-ралга боттанырлар талазы-биле партия Топ Комитетинин болгаш оң Пленумунун ажил-чорудууларын ажи-биле делсир, СЭКП ТБ-нын Чилине секретары эш Л. И. Бре-жневтин Пленумга чутулаа-ан айтканын чүдүрүлгө болгаш түнөөдөрүн бүтү догуу-биле чүдүлгүтүп, делсип түө-рин сетил ханымыдан өлөргөтүлгө.

СЭКП ТК-ның Пленумунун чүдүдүрүлгөсүнн эртемчилеринин, инженерлеринин, техниктеринин, эртемчилерин кызымжаа-ар, эрес-маадырлар ажил-ажын СЭКП Топ Комитетинин пар-тияга, совет улуска Кыт-канында белек-биле үлээлээ.

Бүдүрүлгө чедиринин чары-жыңа болгаш таарымча чок ажилдакчылар арга турар чорун ээлектерин; бүдүрүлгө чедиринин, бүдүрүлгө каттыжымшиктарын, бүдүрүлгө таарымча болгаш ос-ке-лаа ажилдакчыларын на-териял-техниктиг хандыры-гың сайырааткай хандыры-гың; продукцияны бот-үтүсүн, тудуг ажилдарынн төлөв-нү оңтун чигилерин, бүдүрүл-гө аргы орулгазын өстүр-гө, орулгазын бедел-гө.

Бүдүрүлгөн иштиги кур-ла-арларын эч четке ажил-ла-арыңа үлээлээш, социали-сттик чарыжыңа чаа, улам бе-дик делсеп көдүрүп, уткуштур планнарны төлөвлөп, күөсө-лөп дээш бүдүрүлгө чедир-инин коллективтеринин ший-чешкиниги бүгү хемчелер-биле делсир. Бүдүрүлгө чедиринин коллективтеринин оң план-нарнын күөсөдөргө эргекке чутула дүзүн көргүзүп ту-рун министрлерлер, ведом-стволарга, план органдарыңа, материал-техниктиг хандыры-га органдарыңа дагыр.

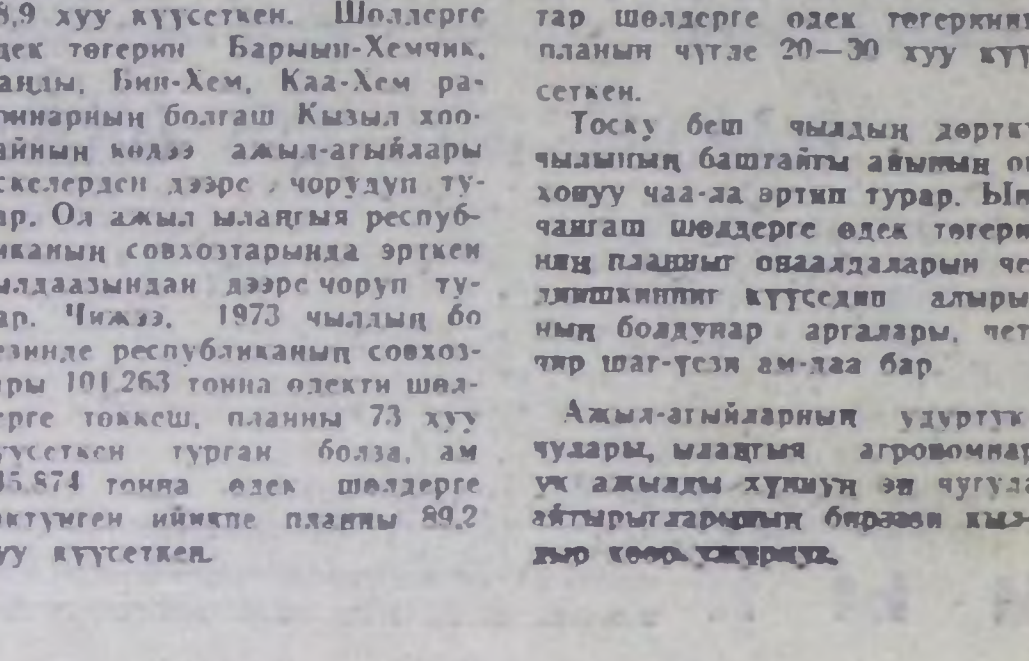
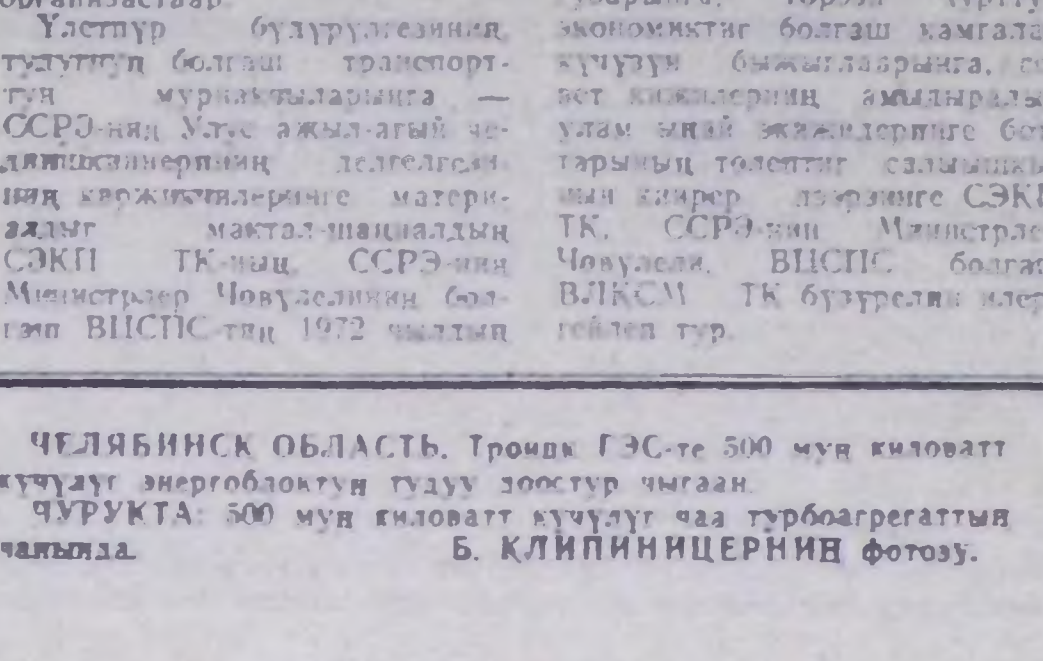
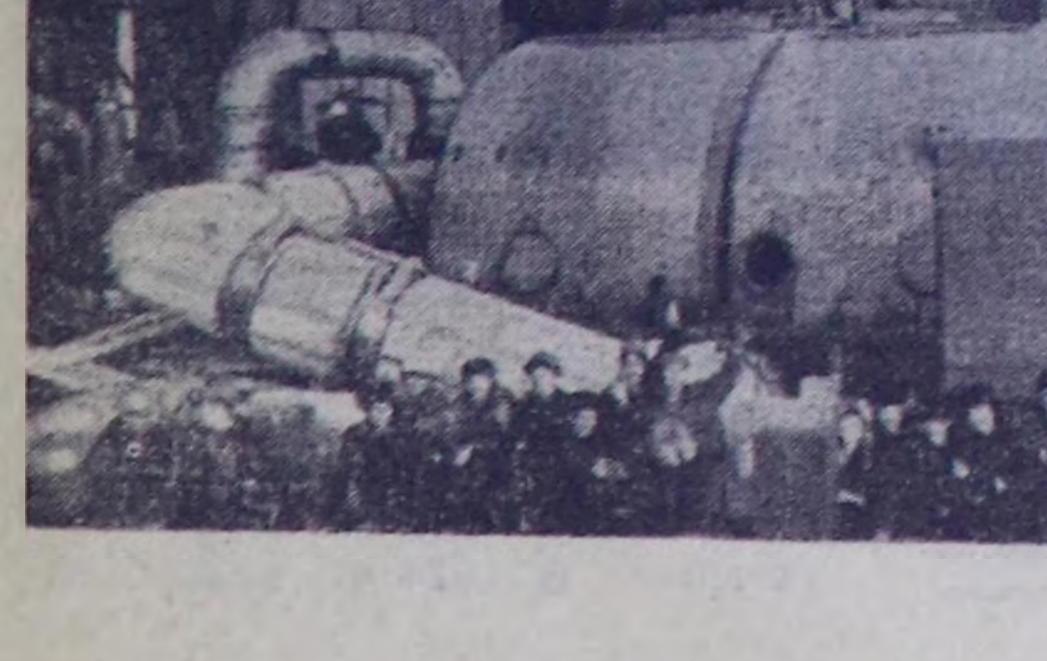
Партия активтеринин хуралдарына чүве чутулаа-ан эш-тер шүтүрүлгө СЭКП ТБ-нын декабрь Пленумунун ший-тирлик, СЭКП-ниң XXIV съездинин шийтирлерин амы-ралга боттанырлар талазы-биле партия Топ Комитетинин болгаш оң Пленумунун ажил-чорудууларын ажи-биле делсир, СЭКП ТБ-нын Чилине секретары эш Л. И. Бре-жневтин Пленумга чутулаа-ан айтканын чүдүрүлгө болгаш түнөөдөрүн бүтү догуу-биле чүдүлгүтүп, делсип түө-рин сетил ханымыдан өлөргөтүлгө.

СЭКП ТК-ның Пленумунун чүдүдүрүлгөсүнн эртемчилеринин, инженерлеринин, техниктеринин, эртемчилерин кызымжаа-ар, эрес-маадырлар ажил-ажын СЭКП Топ Комитетинин пар-тияга, совет улуска Кыт-канында белек-биле үлээлээ.

Бүдүрүлгө чедиринин чары-жыңа болгаш таарымча чок ажилдакчылар арга турар чорун ээлектерин; бүдүрүлгө чедиринин, бүдүрүлгө каттыжымшиктарын, бүдүрүлгө таарымча болгаш ос-ке-лаа ажилдакчыларын на-териял-техниктиг хандыры-гың сайырааткай хандыры-гың; продукцияны бот-үтүсүн, тудуг ажилдарынн төлөв-нү оңтун чигилерин, бүдүрүл-гө аргы орулгазын өстүр-гө, орулгазын бедел-гө.

Бүдүрүлгөн иштиги кур-ла-арларын эч четке ажил-ла-арыңа үлээлээш, социали-сттик чарыжыңа чаа, улам бе-дик делсеп көдүрүп, уткуштур планнарны төлөвлөп, күөсө-лөп дээш бүдүрүлгө чедир-инин коллективтеринин ший-чешкиниги бүгү хемчелер-биле делсир. Бүдүрүлгө чедиринин коллективтеринин оң план-нарнын күөсөдөргө эргекке чутула дүзүн көргүзүп ту-рун министрлерлер, ведом-стволарга, план органдарыңа, материал-техниктиг хандыры-га органдарыңа дагыр.

Партия активтеринин хуралдарына чүве чутулаа-ан эш-тер шүтүрүлгө СЭКП ТБ-нын декабрь Пленумунун ший-тирлик, СЭКП-ниң XXIV съездинин шийтирлерин амы-ралга боттанырлар талазы-биле партия Топ Комитетинин болгаш оң Пленумунун ажил-чорудууларын ажи-биле делсир, СЭКП ТБ-нын Чилине секретары эш Л. И. Бре-жневтин Пленумга чутулаа-ан айтканын чүдүрүлгө болгаш түнөөдөрүн бүтү догуу-биле чүдүлгүтүп, делсип түө-рин сетил ханымыдан өлөргөтүлгө.

ОРГАНИЗАТОР АЖЫЛДЫН ДЕННЕЛИН БЕДИДЕР

Кызыл хоорайнын XXI партия конференциясындан

БИСТИН ЧУРТУВУСТА

СОРУК КИРИИШКИН

Партияга, совет улуска СЭКП Топ Комитетинин Кийгыры совет аймааларына куш-ажылчы белик көдүрүлүүнүн хайныктыган. Кийгырыгып чалбыштыг одуруулары-биле сорук кирген мыйзам-миллон ажалчылар болган инженерлер, колхозчулар болган совхозтар ажалчылары, эртемдер беш чылдын плантын оонадаларын хуусаа бетинде кууседир даш социалисттик чарыкты улам калбак негиздер деп боттарынын шийтирилг чорун илгерилеп туралар.

СЭКП ТП-нын документтерин бүтү чуртта калбаа-биле чугаалажып турар. Заводтарын, фабрикаларын, туугуларын, колхоздарын, эртем албан чараларын колхозчулар Топ Комитетинин Кийгырына харым кылдыр уткуптур планарын ап турар. Куш-ажылдын бугуручүлүгүн өстүрени дүрдөдиринче, бугуручүлүгүн ажалчылар бедиринче уткандыр ажалчы чоннар социалисттик чарыкты ооза кичээлгеин салып турар.

Топ Комитетинин Кийгырын чурттуу ажал-ипчилер илги-биле чугулажып, чангыс эл-сепкилдер дегип турарынын дугайын СЭТА-нын корреспонденттери кынаалып турар.

МОСКВА. СЭКП Топ Комитетинин партияга, совет улуска Кийгырын даштыкы чурттар-биле найралдык болган култур харилсааларын совет ниятчилдер Эвелединин президиуму калбак хуралыга чугаалажып.

Даштыкы чурттар-биле найрал болган култур харилсааларын ниятчилдеринче каттышкан совет хей-нигитинин калбак бедиринде өмүрүнөндө хуралдын киржикчилер СЭКП ТП-нын Кийгырын илги-биле чугулажып болган коммунисттик ниятчилдик тургузушунунга совет улустун челишпелдерин, Совет Эвелединин тайбынга ынактыгы даштыкы плантыкаын даштыкы хей-нигитке кал-

баа-биле тапшырып, улустар арасында билишпелдин, калып ажал-ажылдык болган найралдык улам чыгай бийжыла-рынче уткандыр ажалды илсекпейли чорударынче найралдык совет ниятчилдер Эвелединге бактаган бүтү организациалары кийгырып.

ПЕТРОПАВЛОВСКИ-КАМЧАТСКИЙ. СЭКП ТП-нын Кийгырына харым кылдыр Камчатканын судно сепкечилер беш чылдын дөрүтү чынында тыныш сүткүлдерин баарык ден кесип хуусаа бетинде септеп доорарын, ычканга балыкчыларын агай социалисттик хулааларын кууседире оларга оол-биле дулааларын шийтирилг.

Чартык ортулукту судно сепкечилерин артык чыны сепкегенин хуусааларын кырып турган, тыныш үзүнгөн үш монхон кампан алган. Мурнакчыларын чедип алган эки куржугазын өске коллективтерге баа ажалгай берген.

НЫЗЫЛ. СЭКП Топ Комитетинин партияга, совет улуска Кийгырын Тыванын чер болганда калбаа-биле чугаалажып турар. Автономдук анык республиканын бүтү коммунисттеринин, бүтү ажалчы чоннарын куш-ажылчы сорук киршишкени ол Кийгырыг хайныктыган.

Тыванын хоорайларын болган суурларын ажал-ипчилеринче ол төгүлүгү документтерин тайбылдарында үш муш ажал илгелчилер, лекторлар, агитаторлар, политинформаторлар киржип турар.

Автономдук республикада артык турар массалык митингилер болган хуралдары улустур бугуручүлүгүн, туугуларын коллективтерин, колхоз болган совхоз педдеринин баа берилерин ажал-ипчилер боттарынын бүтү күжү, билин, арга-мергеждин 1974 чылдын планын оонадаларын болган социалисттик хулааларын кууседиринче баары СЭКП-тин Топ Комитетинге бугуручүлүгү.

Хамык станоктарнын тергиини

Аар станоктар бугуручүлүгүн В. А. Чубар аттыг заводунга 200 тонна хире деңизил, беш метр хире диаметрил бугуш негизтерин болбаазырадып ажаллаар товары станогун бугуруш белектарын доозулган.

Агрегаттын онза бугуш шынары болган чүлөпөр чүлө оол хемчизилер эес. Токорлар ындыг аар станоктарга программа бугуар башкарылалыг ажаллаар арганы эң баштай ажаллаан. Мылыр ажаллаарын шугулузу чугаалай, дүшүтүлгө кылып бээр башкарылалыг ийинте

баш бурунгаар онааштырылган кылып алыр системанын дууза-быле тургузар программа бугуар нүгүстем туруп болу. Узун дурту 14 метр чедип турар бугуш негизтеринин чамдын участктарын сорунзалыг лентига телевилеп берген даалга бугуар болбаазырады.

Кончук улуг ол станоктун база бир омаа унелиг талазы бар. Оңк мылбас-ла чүзөм чок: кыныгы соймаа ааран болган ылап болбаазырады, хоюлап, дозулап наар ажал кылып шыдаар. Станоктук дегир, хереселдер 15-тен 300

килограмм чедип турар деңизил! Ычканга өк оларын турар черлеринче илгүлүп алыр дери бар. Агрегатты токар, электрин болган гидравлика талазы-биле туснай мергилелдир бир ийини састагыт «эпилап» ажаллаар.

Идматоринин станок турдугулар ол агрегатты Харьковтук турбина туугуларынга чорудуп берген. Агаа эң ичкүлүгү турбиналарын роторларын өк-биле таарыштыр болбаазырады ажаллаар.

(СЭТА-нын көрр.). КРАМАТОРСК.

Байкалда электродамчыдылга шугуму

Улуг куштуг электродамчыдылга шугумарынын маа ала-гаштары Бурятиянын соңгу талазыныч улам ыкай шугум бар чорур. Чаа чылдык баштайгы хуынеринде куруени чангыс аай энергетика системанын Турка — Баргузин-Анхы участокте электрин кунжам дамчыгы берген.

Электродамчыдылга шугумун тулуп тургузары берге байкалга артык. Туугулар 80 километр черге таңды сын-

нары эртин, тайга шыргайла-рында дамчыдылга алааштары тургузуу, тулаа, хемер кежилдр дамчыдылга улазын нарын шыген.

Ам куруенин энергетика системанын электрин кунжам балыччылар сууру Баргузин-Анхынын кварталары биле бугурурге черлеринге, ыла незер черлерге, Байкал чоок-назызын болган Баргузин аймактарынын көздө ажал-агы объекттеринге дамчы-

дып берген. Байкалдың чөөн эрини дургаар улуг, биче суурларын электриндерин бо чылын баа уламчылаар. Оон кич ала-гаштар республиканын соңгу — Курумкан аймаанче баа «шугулар».

Бурятиянын ырыны суурларын шугу муш-мун километр дурттуг электродамчыдылга шугумарын шөө. (СЭТА-нын көрр.). УЛАН-УДЭ.

Поездилер аартаан

Уссури депозитун локомотив бригадалары СЭКП Топ Комитетинин Кийгырына ажал-ипчи бугу-биле хары-улап, электровагондарын кичү-лүп улам четче амылган тур-гаш, поездилерин деңиз нор-мазын 400 тонна чедир ул-гаштырар даш шийтирилг.

Депозиттерин беш чылдык шүкү чынында чедип-кирени амылдаан. Чүш сөөрт-турунун планын хуусааынан баары бир ай эрте нүгүстем, аар деңизил 11 муш саста-

тыг аргыжылгазы эртинген, олар улус ажал-агынын ийин миллион тонна хире чүгүн сөөрткен. Аар чүгүтүг састагар башкарыныг локомотивтер бригадаларын чедип алган дуриулгазы баа ду-гуларынч даяктаарын эвэ-

Уссурийск. ПРИМОРЬЕ КРАЙ.

ВЛКСМ-иниң областы конференциясына Барынг-Хемчик районнук комсомол организациязындан келген бөлүк делегаттар.

О. ОХЕМЧИКТИН ФОТОЗУ.

МАЛ АЖЫЛЫНДА КОММУНИСТЕР

Улуг-Хем районда «Найрал» совхозтун партому чеди аге организациалар тургузуп-ган. Ажал-агынын коз ула-нышкыны кой ажалы бол-ганда, коммунистерин алаан хире хуузу мал ажалында хаара туттувалар. Эрткен чы-лын совхоз курунеге лук са-дарынын планын 100,9 хуу, эртин планын 101 хуу күт-сеткен болган күсүк дүжүтү бургу-биле ажаа алган.

Шийтирилг 1973 чылда партия болган чактын ор-ден-халыктары-биле манат-канын арасында комму-нистер база кой. Хойжу Селе-Монгуш Октябрь Революция орден-биле, саанын Чечен Ламын — Күш-ажылдын Кызыл Гүл орден-биле, хойжу Очур-оол Сат, өтүк кадарчыны Соскрияа Чанзаа олар Ху-дугуларын Деңиз орден-биле манатканын.

Совхозтун шөөр болган бо-ла малынын бат саны ам 42 муш турганын 1980 чылда чедир ол 67 муш бат болу-уржурут. Бо улуг согуланы челишпелдик кууседиринин аргалары, куралчылары ажал-агында бар. Ошку ка-дарчыны Соскрияа Чанзаа 1972 чылда чок өтүккен 115 ая-ыны, а 1973 чылда 125

аяны алган. Хойжу Селе-Монгуш 1972 чылда чок хол-ла 105 хураганын алган. Эрткен чылын чок холга онааштыр 114 хураганын өстүргөн. Ол шыккан Матвей Кы-зыл-оол ийи чыла тургузуда чок холла-на 103 хураганын ал келген. Чык келген туугу-на чок холлаа тозаа ажал ху-раганын өстүртү турар кой-хуларын саны өстү турар. Амгы уеде совхозтун, шөөр малы 114, а боа малы 35 ко-лаанарда кыштап туралар. Чокта чаа парток кежигү-нөрү кыштапалашкынын байдалын ынап көрү-биле тускай үнүшкүнү чоруткан. Боттарынын харылап турар ажалыга кызымак, кышта-ларын, чурттаар бажынарын өк септеп, мал чемин арбын бедеткен алган мурнакчы малчынарын коланарында байдал акы. Мында баа-ла үлгелерин чикетти бир-ле ху-гаарында коммунистер: Сос-крияа Чанзаа, Очур-оол Сат, Олгемей Даш болган өске-даа өмтөр көргүзүп ту-рар.

Онаашкан ажалында хары-сагалы кошмак, бажынын болган калжаларын чедир септеген, кыштаанда мал че-мин чедир дүжүртүлгөн мал-

чынар агаар-бойлустун оок үзүндө улуг бергедешкениг таваржып, дүвүргөт байла-ла турар хыналалар иле-рөөн.

Ажал-агында үш улуг са-быр бар. Совхозтун партому Кара-Тал болган Урбун сал-бырларын ажал-чорудула-зын аналатеп көргөн. Кара-Тал салбырында (эргелекчи А. Аржаалай, партия аге организациазынын секретары Х. Кызыл-оол, профивиле местокунун дарганы С. Түлүш) байдал чүгүр өки. Бүт-ле организациа-массалыг ажалы партобур профивиле болган комсомол организациа-лары-биле калы багай эвес чорутуп турар. Саанын Ч. Дикти комсомолду дам-чытыр партия кежигүтүнүн кандалында хулаа алган.

Салбырда политергиле-нин ийи школы, экономик-тик билиглерин үзгештерин өөрөйр болтун, коммунисттик куш-ажылдын школын үзү-тел чок ажаллап турар. Кара-Талдын малчынарында зоо-ветеринарлар өөрөлгөтү организациаган. Партия аге организациазынын хуралы Устан бугуар артып, комму-нистерин харысалгазын бедир-айтырыг күштегел.

Ила хей-нигитинин болган куш-ажылдын сагылга-чур-мун үрээр-биле шынгын демисиле чорутуп, органи-зациа-массалыг, тайлыбар ажал-ынын кежигүтерин корум-чурм үрээр чоруктар эвэ-жар. Салбырын Кара-Тал сүт-бараан фермазы комму-нисттик куш-ажылдын коллек-тив деп безик атты аялап турар.

Бо салбырын ажалы-биле деңеп көргө, Урбун салбы-рында байдал багай болган организациа-массалыг ажалын деңепти хына куу. Салбы-рын эргелээр терн, ыла партобур болган профивиле комитет ажалын коллектив-ти сыйып каттыптыр ший-лаваанын ыла бугуру-те-чи көргүзүлгө чамы, сагы-га-чурм кошмак болган органи-зациаг ажал чогур де-нелге чедир тургустынаан. Эрткен чылын декабрыда сал-бырын баштаар теринин ху-ралында бо дугайын чыга-лапкан, ажал-ипте четтес-терин кыска хуусаа чыла-дып, политмассалыг болган кежигүтер ажалын ажал-ынын дугайында шынгын чугаагы кылган.

Амгы уеде совхозтун дирек-

циязы, партобур болган өске-даа хей-нигитинин органи-зациалары нияттын малын ху-р кыштагынын болган мал-ды чаш төлүп онча-менди алынын хемчеглерин ап ту-рар. Партобур кежигүтери наа ажалынын кол-оол аял-дарында ажалды хайгаара-ры-биле бийжылаттыган. Чаш төлүгү амгы уеде хойжугаа дулаажыр сакманштыктын хулаалыгын кылган. Бо ажалга комсомол комитет, хераженир чейткелди иле-пейли көргүскөн. Кышкы ип-те турар малчынарын эрге-жок чүгүла барааннар-биле хандырып баары-биле совхоз-тун ажалын кооперативиз-м үзүлгөкканы бийжылаан. Олар ам кыштагыга зокта-мал үнүшкүнү кылып ту-рарлар.

Шийтирилг 1973 чылдын куруенин ийинде ажал улам-чылаашкан, совхозтун мал-чынары чаа 1974 чылдын социалисттик хулааларын ал-ган. Ону кууседир даш эл-лекция, партия болган өске-даа хей-ипти организациа-лары шийтирилг хемчегил алыр алар.

С. ТАСПАЙ, совхозта парток кежигүмү.

ВЛКСМ-НИН XVI ОБЛАСТЬ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

Улуг-Хем районда ВЛКСМ-ини XVI област конференциязын бөлү эртен. Анаа «Партия-нын XVI съездинин, ВЛКСМ-ини XVI съездинин шийтирилг кууседир тур-арын болган аныктарын коммунисттик кичизилгенин улаа ажалдыр соругалар ху-

галында өтөт илгелелди ВЛКСМ Тыва обкомунун бир-ги секретары А. А. Ромашов, комсомолдун област организациазынын ревизия комиссия-зынын өтөтүлгөн оон дарганы Н. С. Ондур кылган. «Алаа-Маадыр» совхозтун хойжугу, Социалисттик Күш-

ажылдын Маадыры Д. Н. Оор-ман, ВЛКСМ-ини Улуг-Хем райкомунун бирги секретары Л. Шабалина, «Саян» совхозта ВЛКСМ комитетинин секретары В. Маады, «Тыксабол» комбинатта ВЛКСМ комитетинин секретары В. Нузымин болган өске-даа делегаттар

илеткел талазы-биле самай бергенер. Конференция ВЛКСМ обко-мун болган комсомолдун област организациазынын ревизия комиссиязынын чаа составын баа ол шыккан ВЛКСМ-ини XVII съездинге делегаттары сойлаан.

РАНГУН. - (СЭТА). Бирманың хэй санынгу улустарынның бирээзи — качиннер Бирма Эвилелинге каттыжып киргениниң 26 чыл оюн байырдап турар.

АНП — СЗТА-ның фотозу.

А. БОРИСОВ,
төөгү эртемнериний

(Комсомолдун XVI область конференциясындан)

2-ги арын ● 1974 ч. январь 15

ШЫН

№ 13 (9388)	Среда, январь 16	1974 чыл	1925 чылдан Улангаштан	Өртүз 2 кол.
-------------	------------------	----------	---------------------------	--------------

ТОДАРАДЫКЧЫ ДӨРТКҮ ЧЫЛДА ШАЛЫПЧЫ АЖЫЛДААЛЫҢАР!

БЕДИК КӨРГҮЗҮГЛЕР

ШЫН АЧАГАЛАР

ЧОННУН ЧААГАЙ ЧОРУУНГА

Амдырал хандырылган комбинатын бистийн районд төвөгсөж тургустуугаа бээр чонга улуг ачы-дуузын көргүзүп келген. Апаа чүткө район төвөгсөж тургустуугаа бээр чонга улуг ачы-дуузын көргүзүп келген. Апаа чүткө район төвөгсөж тургустуугаа бээр чонга улуг ачы-дуузын көргүзүп келген.

Бичанга беш чылдык эртен шиптирлэг чындаа аялар, кварталдар плаанарын доттаамаа ажыртусунда кезген. Ажыртусунда кезген. Ажыртусунда кезген.

Ооң ийик кылар цеге септелген чыл плаанын 108,6 хуу, наик чыгыларын плаанын 121,6 хуу күтүсөдү. Комбинатын жакынкы чегеринин тергенин болгон. Дараар пех чыл плаанын 105 хуу күтүсөдү. Тоску беш чылдык шиптирлэг чындаа плаанын согулгаларын амдыралга боттаандар дээр пехтерден эгелээш тустус кичи бүтүрүлгө чедир социалист чарыш беким депмеле организацаттууга турган. Ооң түткенинде урей кылар чорук дика кызыларын, мегелде, хомуалдар эвээжтэн.

Идиш мастер С. Серендук, дараанкылар К. Баймс, С. Долгар, М. Суван-оол, М. Чим-ба оларга чүткө коллектив эвес, эрчинчилер чоргаларын. Оларын шевер холдарында эртен эки кылар дээр чыгышчылар. Честериник! — деп, өөрүшкүзүн илереди, коллектив мактал бижикир, ортект бекетер-биле чыгыш удаа эвес демдегел келген.

1973 чылда комбинатты арга, дуржулгалык мастерлери баш таарырынга 1 кижини, хеп бижырынга, дараанкырга уш-уш кижини өрөтөннөр.

Амдырал хандырылган комбинатын чындаа чедириниерге апаа-ла чедир келбэн. Куш-ажылдык бүдүрүлгүзүн бектер, коллектив кечигиниерини амдыралга таарымчалык бүгү байлаады туугулар дээр чылда партия организацыйа секретары Донгах Ала-и-оол, профсоюз организацыйа секретары Мария Чим-ба олар административия түп бүрүнүз улуг дуузын чедирип келгенер.

Тоску беш чылдын дөрткү чындаа эвээш чарыгалды үндүр тургаш, эки шынаары арбын продукцияны бугулар дээр коллектив кечигиниерини шуугуру ажылдап килкен.

К. ЛАМАЖАП.

Каңнакчы

«Кызыл тууду» аргелелинин ийгин тууду участогунуң туудуларын кал нүмү бо хүнмерде колдууна дөртү миниройонда мөөнөттинген. Билде 80 аал ишти чурттаар 4 дугаар бажыныкын туудуунга чед берген ийини бажында тускай борт кедип алган аны-ян эрчин кемио камаан туарын бо-ла көр. Ол дээрге наиканыч Михаил Бай-Нараевич Сеид-Хуура-тыр. Бо анык ийини 1968—69 чылдарда-ла Назакстаннын Диез-назган хоорайына газ наиканычын чыл хуусаалы курууун дооснаш, Улуг-Хем районунуң «Х Улуг Хура» колхоза бодунуң туудуку үш-ашыкчы бажынык эгелээш. А 1971 чылдан бээр «Кызыл тууду» эргелелине кээп ажылдап берген. Муниак ачыкчыны эргелеле бил-бес ийини чок. Михаил Бай-Нараевич плаанын 120 хууаан чуудулаптайн келген.

С. САНДАН.

КОЛЛЕКТИВТИН ЧОРГААРАЛЫ

Барыч-Хемиктин кино четкини эртен чындаа буу-руде оннаадыни чедириниер күтсөткен. Районда турму адаы кинолар айы-биле көргүзүлгөни коллективтин самби-разында чургайлап айтыканы таарымчалык. Чонга эвеле, куалтырулуг бараан болурунга мергежэн Ким Колызов, Марина Хирбоз, Сарылар Кап-оол, Александра Сарылар ыш-каш киномеханиктерине коллективтин чоргаларынрың-пел-түг, олар алган социалист күтүлгөзүн эй, квартал саңында 110—140 хуу күтүсөдү келген.

Ким Максимович Колызов ажалын онзалап демдегелер боадым Ала-чүртүн Улуг дайынының бүгү чылдарының дүргүзүнаа фашизмге уду эрес-андым түлүп келген, ооң хорезинде Кызыл Тук, Кызыл сымдыс орденер болгаш медал-дар чайнап чоруту. Киномеханиктер чээрби чал ажырт-жаа-ан, а Барыч-Хемиктин кино четкинини шуугунаа чед-чыл мажартырып келген.

Кино үндүрүлгөни шың организацыйа, механиктиң чүткө техникум билгини бекимде эвес, ооң кижилер-биле ажал-дап бистирген, алапкы хой-ниини организацыйа-биле бижык чарыгаларын чутула хамааржы. Фрогучу чоразан зоотун механиктин ол талам-биле дуржулгалы байлаа.

К. М. Колызовтуң назыны ам чартык чүс чыл чооктулаан, ооң иштине механиктин чээрби чылдарында, ол чеге аны-як кадрларын бекетеп өрөтүзүн эээр. Чыгыш кижик, комсомолчу Ш. Б. Бүрбүзү азын каш чылдарда өрөдөй келген. Ол Эрн-Барыкка киномеханиктүүш, мажарткан, ам районуң кино четкинини мастерине депшиктен. Шеригеб Бүрбүевичини Ленинчи юбилей медалы-биле шаңнааны база таарыла эвес.

Чонга бараан болуру—хүндүзү болгаш харысгалалык со-рулга. Ким Максимович Колызов ол талам-биле дуржулга-зын бижыктылашаан, тоску беш чылдын дөрткү чындаа улам беким көргүзүлгө болурунга бүтүрүлгө.

С. ТАВА-САМБУ.

СУГГАТЧЫ

Тараа барда эйт-лаа, сүт-лаа эбээр джигри черде шың, а кедээ ажал-агынык ол чутула прудуцканын чаагай кыл-ды өстүрүнгө мерсжал иштеттири чутукаж Моон чиж-жине «Сүт-Хол» совхозтун тарааызы Б. Д. Ондарын суггачы ажылы, допу-лаа бол пелерисесидим.

Харысгалалык ол чутула ажалга Ызмажап Донгаевч барык чээрби чыл ажылдап келген. Ол аразында бойдуштун кыдыг уелери болбаан дээр, чайгаар болуушкунга «чалба-рыш» хонч чок кичи. Суггач буталарын бекетээрин чындаа бүгү дүргүзүнаа чорудар, тарылга мурунуң болгаш өтүш-күн үезинде суггарылганы хынамчалык организацыйа. Сүт-Холдун саймар шолдеринде безин чыл бүрү гектарга оннаштыр 10—20 центнер тарааны өстүрүп ол келген.

Тоску беш чылдык үшкү шиптирлэг чындаа 60 гектар шолдунуң гектар бүтүрүлгө 14 центнер дүжүттү өстүргөн. Тараа болгаш чер ажылыны эске-лаа продуктуларын бүдү-рү база күрүнгө сааар талам-биле Бүгү-эвеледин соци-алист чарыжына килришкен, алгач күтүлгөзүн чедириниер күтсөткен дээр. Б. Д. Ондар Октябрь Революцияны өр-дөн-биле шаңнаткан.

Чаагай дүжүттү өстүрүлгөни мастери бодунуң дуржулга-зын өскөдөр дөмдүлгө а болу эш-өөрүндө өрөнер тала-зы-биле үргүчү кичиге салып келген. Ооң өрөткөн Моонгуз Кыдаат-оол, Ондар Коюн-оол шыкаш суггачылар-нын көргүзүп чыл бүрү база беким болуп, мажартырып турар.

Назымы алдан хар ашкан болза-лаа, оон ажал-ижи, чур-талга-амдыралы өскөдөр, ылагыч аныктарга үлгөйлөп болушкан. Тарзан совхозунуң экономиказын улам бижы-лаарына, ылагыч тараа куралдарынын көвүдөйлерине би-че-лаа бол, ол үнелиг хууан килрип турар.

К. КЕНДЕН.

АГИТАТОР

Демдегел дөптөргө болон чоруту, демир үжүтүн холдан салбас, тынчтыг өстөрүлгө, дынхаскыч медалериниерге ооң хончун коммунист корреспондентияларын республика солунарындаан номчуру, радиола дыйнары солуп. Демар-Сугууд болгаш Жиянын хойжулары, Борбак-Аргыны болгаш Сенектин кадарчылары, Аргы-Бажынын тарааылары болгаш чаа Шагаар-Аргының туудулары ол дугайын бо-ла мажартып тургалар.

О. Х. Таваңын хары ам алдан чооктулаан. Назыны ул-гата-лаа, оон ажылы болгаш амдыралы ылагыч аныктарга үлгөйлөп. «Улуг-Хан» совхозтун топ салбырында партия эге организацыйаның секретары, Кок-Чыраа колаз Советин депутат. Совхозта парком секретары Д. С. Дамбаын үшөлдүн эдугаар алырга. Ондар Хүрөң-ооловч бодунуң согулгаларына өтөдүн докталаап кылп, оларын чыгы-ларын күтсөдөрүлгө чедирип, бодунаа болгаш эш-өөрүндө партияны иштеткен, честтерге уду шиптирлэг дем-сесид.

Тываның колаз болгаш республика сөлөмчиге О. Х. Таваңын Тыва АССР-ини Дээш Советини Президиумунуң Хүндүлөк бижин биле шаңнааны өөрүлгө. Ол хулаага санал бергеш: «Калың-лаа материал бүтүзү хынамчалык бижирга күн-чиг, ол талам-биле арга-дуржулганы бижирга штерин-биле үлгөйлөп мей» — дэн сөстөр оон бек сесткилини, билг-мергежил дээр чүткүлүдүн илереди турар.

Номчуку-бижичи болганчаа, Ондар Хүрөң-ооловчинин материалдарын парлагалдан үргүчү көрүп, бижиттигени солуп, фактылары четир, эдүлүг амдыралчы болурга, оон өскө штерини шыкаш база-ла хандыкшыдыл танымал, оон дуржулгалы өрөнип чоруту мен. Кок-Чырааның хонч оңу «Чечен сөстү агитатор» джигри таарыла эвес. Янып пропагандаларына, муниак дуржулганы калбартырынга мергежилди, а чалгааларга, ылагыч мажысталаа амды-раады кижилерге үдүр шиптирлэг киле.

Улуг-Хем район.

Б. МОНГУЛ-ООЛ.

Улуг сонуургал

1968 чылдык күзүндө Эрэн суурга «Урталарың муука школа» ажалыткан» деп чуга тарай берген. Бичан чаа школа 43 уруг бижиткен. Баштагы үдө бергелер тургу-лаан. Школан кызыл-балгазы, хонжун херекселерин чок, сургуулар, ала-желер хонжун школазына өрөнириниң чур-сагылазын билбес турган.

Оон бээр каш чылдар эртен. Школанын материалды бай-далы чылдан чыде кижип, өрөнирчиликтерин, каластаанын саны көвөдөп, уругтарын муука талам-биле билг-мерге-жил бекип, муука ураа чүдүлгө сонуургалы үлдүлгө келген. Амгы үдө школаз баян, фортепиано, аккордеон, уластуң хонжун херекселерини болал ишти мырың клас-тары ажылдап турар. 1972 чылдан бээр муука школазын өткөттүг концерттерин көргүзүп эгелээш. Ол үнүн иштине 12 концерт чонга бараалгаткан. Бо чылдын школазын баш-тайгы доозуучулар доозуп үтөр. 1973—74 өрөдөйгө чылдын бирги чартында 100 хуу өрөдөйгө беким, өрөдөйгө чыл-ды чедириниер доозар дээр школа коллективин чогалачы-чы буга-биле ажылдап турар.

А. ДАМДЫН.

РОССИЯНЫҢ НАЦИОНАЛ ОКРУГТАРЫНДА

КЫЗЫЛ СЫЛДЫСТАРНЫҢ ЧЫРЫРЫ

Беш чылдык дөрткү чындаа 200 муң кубометр түдүктү бекетээр болгаш сөөтүр—Хан-ты-Мансий национал округтун Советскиде ыш-үлөтүр ажыл-агыйында Социалист Күш-ажылды Маалыры Н. А. Коу-ровтук бригадаларын үткүш-тур планы ында. Ыш кезик-челери беш чыл плаанын 3,5 чыл иштине күсөлдүр деп бодол турар.

Күш-ажылды организацыйа-ның чаа хевириниң — ыш кез-кер комплексти бичири бри-гадаларын ажылының чур-мун ий элечке шилдирини эгелектиин болгондан бээр Н. А. Коуровтук ады кал-ба-биле билингир апарган. Бичан ыш кезикчелер бүгү-эвеледин рекорд тургускай-чыл дүжүлгө 20 муң кубометр чүткүк бекетээр. Ам-аа, моон мурундаа көстүп көрбөзү планын — 200 муңу бекетээрин хүдээгениер.

Яны-бүрү техникумы дү-хүн чок ажылаар чорук бри-гадага ында беким көргүзүт-

дерин чедип алыр арганы бер-ген. Чикээ, эртен чылын кол-лективтин бир хүнде ажылдап кылары 500 кубометр чедип, а ай планнары үш катеп ажы-күсөтүлгө келген. Ажылды аргаларын сайыраагайжытка-ны болгаш боттарынды чыгыс чөп-чүтүтү, чарыш талам-би-ле алаачыны, алдарык брига-да, Социалист Күш-ажыл-ды Маалыры П. В. Попов-би-ле шагдан бээр наймалы бри-гадага улуу-биле дуулааан.

Амгы үдө Ханты-Мансий на-ционал округтун оон ыш кез-кер бригадалар муниак-чарыш уелерин эдерип ажал-дап турар. Согу чүткүдү тай-газыны кырында — кызыл-кы-ыл сымдыла — ыш кезик-челеринде чаа күш-ажылчы тилдигелерини херечилери чырып берген.

— Бистер чүтүтүс СЭКП Топ Комитетини партияга, со-вет улуска Кыргымын улуг согулгалар-биле таанытыла — деп, бодунуң эштериниң пинти боданы илеретпешаан, Н. А. Коуров чугаалап турар — Бис партияны кылгырынга кезээ-де ажал-херек-биле харылап чачыккан бис. Бичанга беш чылдын тоаралык дөрткү чындаа бригада бекиткен хү-дээгелерин алыа. Бистин до-

лукучус: «Эвээш чарыгалдар-ын үндүрүп тургаш, Төрөөн чүткө эки шынаары, хой-машу бээр».

П. РЯБОВ, СЭТА-ның корр.

Ханты-Мансий Национал округ.

КУШ-АЖЫЛДЫН ЧАА АРНЫ

Батор Ванчиков биле Мунко-Бато Нымаев Кызыл Тук ор-денниг Оожук ооюн флотада үш чылда алаан эрттирген, төрөин колхозуна «Ильич-нин орууна» чачып келген. Ийи өлүк-комсомолчулар үн-дүл сымалы үндүрүп, ортуак школаның эрги доозукула-рында комсомолчу-аныктар-ның хойку бригадалын тур-гускай. Колхоз баштаар чери Баторун бригадирге бады-лаан, а Мунко-Бато комсомол бөлүгүн организацыйага согулган. Бригада барык ийи муң беш чүс баш хойку үш кеданын хүдээп алган. Чед-оол болгаш дөрт уруг хой ка-жааларын кыштаглашкыч боттары бекетээр. Колхоз бри-гадага бүдүрүлгө-культура

комплексини түдүп турар. Хо-лунуң талам-туулааа ам-дыралды болгаш буга-аа-дык чаа арны иштетпешаан эг-елээш.

Б. РАБДАН, СЭТА-ның корр.

Агния бурт Национал округу.

ХОВУ ЧЕРНИН ЧОГААЛЧЫЛАРЫ

Улан-Уданиң Иркутскинин, Москваның ном түдүмүс чө-дөргө парлаан хой-ий ко-марины манай, округ төвөгсө, сонуургал-биле чугаалажып ту-рары Усть-Ордынин Бурт на-ционал округтаа чыгыш ала-гарын. Ол сонуургал тала-рыла эвес. Чамзык бурт чо-гаалчылар бө өргүткө төрүт-түгө болгаш чокотка чаа-ла «Знамя Ленина» деп округ со-лунун чанында чечен чогаал бөлүмүнүн ажылына килрип турган болгаш. Шүлүкчүлөр Владимир Петовол болгаш Ким Ильин, уруглар чогаалчы болгаш драматург Жан Зинин, прозаик Валерий Харачин болгаш өскөдөр-лаа чогаалчыч оруун моон эгелээш.

А. ГАЙДА, СЭТА-ның корр.

Усть-ордынин бурт Национал округу.

Чечен чогаал бистини муу-нүмдөм шыкаш, чаа талам-тыгарын дилеп тып турар. Ам-ында азын-бүрү ман-халары-баа профессионал кижилери — солук болгаш радио редакция-ларында ажылдакчылар, культура-чырымшылар даба чөдөрлөни кижилер, бижы-лар, колхозчулар, совхозтар ажыкчылары болгаш кал-аа ажал-агынык специалистери килел турар.

Болтукун кечигитү, Эки-ринт-Булаг районун Харачин Н. Петовол «Кода» корреспондент дөп шини бижээш. Жиралар А. Тириков «Кара ховелер» деп романын доозуп турар. Ону Ангара чогуугаа со-лет эрге-чарык туугусты-ганын, Сибириниң көдөзүнө социалист чыгыштык дүң-дөмчөлөг тураскаткан.

Эрелер чоруту авторларын иштеткен. Парлаан-биле килрип солук чачыч апарган литературалык азынараа аны-гыз «Анык үнөө» деп чаа публиказы тургускай.

А. ГАЙДА, СЭТА-ның корр.

Усть-ордынин бурт Национал округу.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА

ГАВАНА. (СЭТА). Эконом-ка, техника, эртем, култура талам-биле болгаш оон-даа өскө талам-биле совет-куба даа каттыштырылгызы чылдык-на улам калбарып турар деп, Кубаның үрөмчөр ажылдагы-ларынның национал катты-мышыныкын үндүрүп ту-рар «Анап» журналы бижээш. Социалист чурттарыны бол-гаш хамыктын мурунда Совет Эвелеиникин Кубага дуза чед-рип турарын журнал беким-биле үнелээш. СЭКП ТН-ны

Чикгине секретары Л. И. Брежневтиң болгаш Кубаның Компартияның ТН-зының Бирги секретары, Революстүг чазаның премьер-министри Фидель Кастроның Москвага 1972 чылдык дөмдөрдө ат-салган дугурмулгалары СССР биле Кубаның бек каттышты-рып ажылдарын улам бижыг-лап калбартырынга бараан бооп турар.

Ол дугурмулгалар пролетар-жы интернационализмин бол-гаш аны-дукма дууламалыга

ның принциптерине үндө-литтинген. Кубага үлөтүр, транспорт, келээ ажал-агыт талам-биле Совет Эвелеиникин дууламалыкын көргүзүр деп айткан. Ол дем каттышты-рылганын болгаш бүгү куба-ларын шуугуру ажал-ижи-ниң ачындаа чурт социалист иштетилел тургузарының оруу-биле буурулгө хөгжүп турар деп, журнал демдегелээш. Л. И. Брежневтиң Кубага бээр деп тулары куба бол-гаш совет улустарың аразында наймалык бижылаарының херезинге база бир салышкын болуп деп, «Анап» журна-лы айткан.

Моолдон медээлер

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Улан-Баторун автосептелге за-вод 1973 чылдын плаанаттыг оннааларын ажыртусунда. Артык келетер бугулар пех беким плаанат ажырт 2,6 миллион төрөктини продукцияны буурун.

Автосептелге заводу чаа чылдын баштайгы хүннере-нде бууруушкун хемчээли эртен чылдан ол үезинде турга-нындан 30 хуу үлгүлгөргөн. Заводтун конструктор бөдүрү-бө чылын бүдүрүлгө ажылын улам саймалдап, автоматчы-лап, механикаларына уланган хой-хей чарыттыларын ажылдап иштетирип деп турар.

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). МАР-ла эртем-политиктиг билигин иштетирип иштетилелди кечигитүне эртен чылдын дыка көвүдөөш. Амгы үдө оон кечигитүне 18 муң кичи чедип турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-гариянын, Венгриянын, ГДР-нин, ГДР-нин, Польшаның, Со-вет Эвелеиникин болгаш Чехословакиянын лекторлары анаа баар деп турар.

1973 чылда моол иштетилел социалист чурттарын ак-мунуа иштетилелди-биле үргүчү харылажып, лекторлар болгаш лекция материалдары-биле солукпан. Бо чылдын Бол-

ШЫН

2-ги арын ● 1974 ч. январь 17

МУРНАКЧЫ МАЛЧЫН

ШЫН

**СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы**

№ 15 (3990) | Пятница, январь 18, 1974 чыл | 1974 чылда
ПЯТИНАСТИНАС | Өртүс 2 көп.

СОЦИАЛИСТИГ ЧАРЫШТЫҢ ТУГУН БЕДИК ТУДААЛ!

ЧАРЫШ — ДУРЖУЛГА БОЛГАШ ӨӨРЕДИЛГЕ

Алган бөдөлгөөний хүмүүсийн аялалын-билэ хүүсдээр дээш
хүдсүргү дөмөсөлгө ажилчы тоононы партиа, совет, проф-
филет болгаш комсомол организациалары мобилизастаар хү-
мүүсгөлгө.

МӨНГҮН-ТАЙГАЖЫЛАРНЫН ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

ишчилері дожазы Өзүр район-
ну соцнализтиг чарышка кый-
гыргаш, боттарынын хүлээге-
лерин додур болташ ажыр
күүседыр дөшт, шудургу
ажылап турар.

ТИИЛЕКЧИЛЕРНИ ТОДАРАТКАН

А. ДЕМБРЕЛЬ.

ТЕХНИКА БЕЛЕТКЕЛИ

К. КОМБУ.

Пландан ажыр ийи муң тоннаны

ИПТЕРИН

ДЕЛЕГЕЙНИНҢ ДИПТЕРИНДЕН МЕДЭЭЛЕР

алдажышкыннары кыл-
н. Ынчалдаа-даа сириз утер-
лар-биле дайынны ойтур
ад. атыаргасан.

ШҮБҮКҮДАН ЧАА МЕДЭЭЛЭР

УЛУСТАРНЫҢ НАЙЫРАЛЫ

КУШТУҢ ҮНДЕЗИНИ

**Дагестан АССР-ге Улустарның
найыралы орденни тывыскан**

спуунига культуран,
е өөредилгени, литератур-
ты, уран чүүлү хатжу-
е үлүг чедиктенни
түтүр. СССР-ге бүртүнүз
жүдүлөт социалисттик ий-
гали түтүсканынын баа
Уланчызы 3-кү арымда).

А. ДЕМБРЕЛЬ.

К. НОМБУ.

АЛЕКСЕЕВ

з ордузунт

(СЗТА).

Ш ы н

ШҮН

СОҶАДЫҚЫН

ҚАРПОВ, СПАСКИЙ, ЧЕЧЕКТЕРІ

ЖҮН-БАЖЫН

ЧУНАР-БАЖЫН

МИХАЙЛ ТАҒЫ (СӨР)

О. СУВАНҚИТ

ТҮНЖАҚЫН

ҚАРПОВ, СПАСКИЙ, ЧЕЧЕКТЕРІ

ЖҮН-БАЖЫН

ЧУНАР-БАЖЫН

МИХАЙЛ ТАҒЫ (СӨР)

О. СУВАНҚИТ

ТҮНЖАҚЫН

ҚАРПОВ, СПАСКИЙ, ЧЕЧЕКТЕРІ

ЖҮН-БАЖЫН

ЧУНАР-БАЖЫН

МИХАЙЛ ТАҒЫ (СӨР)

О. СУВАНҚИТ

ТҮНЖАҚЫН

ҚАРПОВ, СПАСКИЙ, ЧЕЧЕКТЕРІ

ЖҮН-БАЖЫН

ЧУНАР-БАЖЫН

МИХАЙЛ ТАҒЫ (СӨР)

О. СУВАНҚИТ

ТҮНЖАҚЫН

ҚАРПОВ, СПАСКИЙ, ЧЕЧЕКТЕРІ

ЖҮН-БАЖЫН

ЧУНАР-БАЖЫН

МИХАЙЛ ТАҒЫ (СӨР)

О. СУВАНҚИТ

ТҮНЖАҚЫН

ХОЙЖУНУЦ ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Башен хар ама-даа берген болза, анылыктыг кылдыр кестүр, дөлгөм эгинеринг, дөдүккөн күрөң шырайлыг хайжу Менгүш Ырыш-биле умурамы берген санымда-а, пак аныя-иништин дугайында се нуурган, айттыра бээр шом.

Чоокта чаа «Октябрь 30 чылыа» көлхөзүгү Кулутэре башыгында колхозчуларнын нимити хуралы болган. Агаа 1974 аныя-агый чылында көлхөзүгү алган социалистга хуулзгелерини чугазалаптын ирбүзүшөн, өк-биле кыды СЭПН ТН-нык партияга, совет умуна Кыргызылын танылаа чык. Хуралдын иркинчилеря Төп Комитеттин Кыргызылын чылыа-биле хуулз албашпа, түс бурзуа кылдыр ичинин дайы-биле бевитен социалистг хуулзгелерини алгылап турган чүгө. Ычан көлхөзүгү суратгы хоймузу Ырыш Сасыпкочич хуралга мынча дэзи:

— Мен тесуу баш чында дөртү тавардычыны чылында чус баш төрүр хойга онааш- тур 120 хураганын, хой бурүзүндөн 3,2 кг дукту кыргып алып мек.

Менгүш Ырыштың чугаалаа өл дөпчү сөзүндө дүр-мугалыг хоймунун чүткүлү

КҮШ-АЖЫЛЧЫ
ЧОРГААРАА

аныяктарын, бүгү ажилчыларын соруқ кырген. Комсомолчу-аныяктарнын баштыгы хоорай Советиниң депутат Юлия Оюн чогул-на күш ажилдың кижизе, ёзулут мергешилини тыпкан-даа. Кижини күш-ажалчы чоргааралы одур.

ХОЙ ООЛДААШКЫНЫ

Н. ШОКПАА.

ЧУРУКТА: муриақы сә
В. В. Гриценко олар.

Г. СИРОТИНИННІҢ фотозу.

Б. СВЯТОПЛИНИИ +

ИДЕГЕЛДИГ ХОЛДАР

Чоокта чаа Ырбанын мыл белекчилеринин ажил-амы-дыралы-биле танымал. Дой-дой километрлерини машинанын артынан. Арга-арыг аразында болган бо черини орумдары шынап-ла белек артынан, кадыр-берт. Бистин ээлгир «А3-69»-уусе бестин орутун чамалык чедерин улуг бергедеш-шин-биле артып турда, кырында холдур мыл чүдүргөн аар чүкк машинанын чоллаачыларына ол калдыг деп бозаар сылар. Иччалажок. Тожунун чоллаачылары бергелерге турла-бас кылдыр чачынканар. Белек бергелде олара дузалап турар болбайшаан. Ындыг-даа боза рейстен келген чолла-ачылар:

— Хитровка четтирдис! Ол эш аес болза биске орукка моон-даа берге болуру чүгүлөк — дээр турарын алаа чет-кен кижин бо-ла дынаар. Хитровка деп чогуу кым болган чоп? Чоллаачыларын тартуулузу азы оор черинин ажил-лакчыны ири бе дон бозал-биле бис оон дугайын со-нуурган эгелдиге. Ол сонуурган бисти Ырбанын мыл белек-кээр пунктуунун септеге мастерскаларына чайгаар чедире берген.

— Сурагалган тораан кижинер бо-ла бөлгөй — дээр, өрүм-нээр ставочке ээлип алган, чай чок ажилдаа турган, кижин орутуу чедир чорук кижин-биле бисти танымалдар. Эгелдиге чүгүлө шуулап чаап пат болган. Чамалык Вениамин Николаевич ажилында салдымаштай-даа бээр, а бирде ол: «Ажыл дугайында чүгүлөк алаа чүе-даа тыныбас ийин, өскөлөр-биле денте-бе башы оор кижин-дир мена — дигиш мынтавайы-даа баргылаар. Чүгүлө кажан бис чоллаачыларын чыгып сөстөрүн алаа дамычканымыс сөзүндө чүгүлө ам-на шору шуудай берген. Ол сөстөрүн сөзүндө Хитровка ар-нын ээлдек хүдүмүзүгү шыаа ап, эш-өөрүнүн өөрүп четти-ришкенин оон сөргөдигенин ийин:

— Бис шуптуусе чыгыс ажил-херекти бүдүрүп турар болганымыс кижини буруу орта денте улуг-хуурун кырган турар ужурул-ла бөлгөй. Ол чүгүлө ак сепкилдиг, ажилдын ачылдыга чедир алдырар. Мен база-ла кады ажил-лап турар өспөрүмнө калдыг-бир боттук дузаны чедирер дээрн кызар кижин мена...

Сөгүлөк сес ажил-херек-биле кезээде дугаюу чорук дээр-нин бистин ужурашкан кижилеринин оон дугайында мак-талдыг сөстөрү, Вениамин Николаевичинин карак кызыл ажал-жи херекчелдиги. Мын белеккээр пунктуга ажилдап келген үеинде ол бодунун адрезинге тамаарыштыр хому-залдыг сес дынап көрбөс. А тарын ажил дээр чаалап ап келген шинап-макталын чедирер ол дээр.

— Вениамин Николаевич, белек көргүзүлгө калдыг аргалар-биле чедир ап турар силер? — деп бистин салган ай-тырымыска ол кезек бозаын тура мынча дей-дир:

— Хамыктын мурунда бодунун херанге мык бердинген, мыак болуру орта дузалаар деп бозаар мен.

Ол биче чачынды-на яны-буру станокка ажилдаан кижинин чанында кээп сонуурган көр чачындыг турган. Эр бооп ээлигенден тутууштур апарган-ла ол токар мер-гелде өөрүн шаап алган. Оон бээр-де бөгүлө чедир ол мык мергелдинден чарылбай чорук. Эрткен чылдар иштинде мергелдин доктаамал белинип келгендин ачыында ол бо-дунун херанын эзулуп мастери апарган. Калдыг-даа ча-дыгын Вениамин Николаевич ой-шаанда күссөдө берип ча-чыккан. Оон холдунан үнөк кезектер заводундан улуг ы-гал чок.

Бир аес бодурууге херек апарар. В. Хитров слесарь станокунун артында-даа туруштарында чажам дивес. Оон я-зы-буру кезектер чөдүрүп, кылып тургалын көрөт, кижин белек дугулаанын эскербес аргажок. Оон ажилыны, үр-түнкүленин айткыр чокка-ла бөлгөсүр. Эрес-шудуру ажил-иштинин маастар, хүндү черле ойлос. Ырбачылар Вениа-мин Николаевичини ам ийн удаа район Советинин депута-тына сонуп алган. Айткылар чоруп тура, ырбачыларын чүгүлөк турары мынча ажилчынын идегелдиг болтап уран холдарын үр-ле шыгып туруп чарылдыгы.

ЧУРУКТА: Ырбанын мыл белеккээр пунктуунун мурак-чы ажилчыны В. Хитров.

А. БАРМАШОВ, А. МЕЛЬНИКОВ.

ДЕЛЕГЕЙ. БО ХУННЕРДЕ

Куба эш Л. И. Брежневти уткуурунга белек

ГАВАНА (СЭТА-ның хөрр.). Бүгү кижин төрөгөтөшүн чы-рыткылыг келер үеинче бис-тин кады бар чорукчурунун иштин орутуу айткыр берген марксизм-ленинни өрөдиги-нин ачы-дузанын биле бистин улустарымыз болган пар-тияларымыз үзүлбөс тарма-лаштырып турар акы-дузма-лышты чорук болган ханы эл-сеткил каттыштырылган СЭПТ ТК-ның Чыгыш сек-ретары эш Л. И. Брежневти Кубага кээп, ачы-чорук кылар үеинде бүгү күш-биле көр-гүстүрер деп Кубанын Ком-партиясынын Секретарынын кижигишуу Рауль Гарсия Педаса медегээл.

Бистин чуртка эш Л. И. Брежневти кээр деп турары бүгү куба улуска, бистин пар-тияга болган чааламыска улуг өөрүшкү болду, деп СЭТА-ның корреспондентини-биле бесе-дамыска ол чүгүлөк. Эш Л. И. Брежневти мурунде чурткын ханымында, эш бий-рини чедирер дээр-ле бүгү совет кижилерге болган

Совет Эвдигинин Коммунист-тик партиясына база-ла ба-дыр чедирген, амгы үеде де-легей социализмни мурмак-чы күжү болу берген ажил-чыларын болган тармаачы-ларын төгүдө эш баштайгы күрүшүн тургузар аргаян берген Октябрь революция-нын тикелетин хандыгын кижилерге мыактылаа бол-ган өөрүп четтиришкенин адреткени ол болган.

Оон ол төгүлүг аян-чорук Кубанын болган Совет Эвди-гинин улустарынын эрге-ажыстарына аянга жүжүр-дузанын чүгүлөк бол, делетиле ийин байдла, эш алыгы Латин Америкада байдлаа улуг салдарын чедирер. Латин-амер-ик улустар куба революция-нын чедирешкенин улам улуг сонуурган болган иде-гил-биле көрү турар.

Куба-совет кады ажилда-жыга дээр, сагыш-сеткил-дин ханымында чалбыштыг болган совет улустун дуза-ламызы бистин экономика-мысты база камгаламысты

быжылаарыга чүгүлө ужу-дугалыг болур. Ындыг кады ажилдажыга болган дузала-мчы коммунист эл-сеткил кат-тыштырылган амгы ут-ка-штырын, марксизм-ле-нин өрөдигин болган бис-тин улустарын акы-дузма-лышын чорукчурун шыгып-тын Американын база бүгү деле-гейин улустарына жүргүзүп турар.

Ол-бүгү улустарга, эш алыгы таа хөгжүп эгелеп турар чурттарын улустарын-га чайынанчак үзгөр-чире-к болур. Олар оон капитал-измдин политика-биле, улустар-ны кулданып, мөлтүүрүнө уг-ланган хоозун капитализмдин ду-заламчы-биле эзулуп хостал-гын оорунче кирген улустарга социализм деп каттыштырыл-ганын көргүзүп турар боттук дузаламчынын дет-кичезинин кайы ханга ылгал-дыгыл дээрин тодаргай-биле көрүп турарлар.

Н. ЧИГИРЬ.

ВЕНГРИЯ. Будапештинин политехниктиг институтунун дөвсөөрүнө атомнуг реак-тору 1971 чылда-ла ажилдаа кирген. Оон венгр совет эртемдеринин кады ажилдажыга-биле төлөсөлөп, ту-дуп тургускаа. Алаа студенттер яроу-д физиканын дугулазын, эртем шикиле-дерин мынча турар. Долгаалыр турар бой-лус чүдүлгөн хирленин үрелеринде кам-

галаары-биле холбашан айттыргарын «о студенттеринин реакторуна шиктирлээр сорулгалыг. Оон дузаны-биле сугда холу-ман бүдүмелерин болган холбектер ба-мыктарында монгу суууну депкенин шик-чилеп көрүп турар. ЧУРУКТА: реакторун шилде болган бетондан кылган оза хевиринг башкы. МТИ-СЭТА-ның фотоу.

БКП-нин Политбюрозунун медеглели

БРЮССЕЛЬ (СЭТА). Бельгиянын Ком-мунист партиясынын ТК-ның Политбю-розунун медеглелинде Бельгия аар эконо-миктиг кизиксе таваарм дей бергенин медеглээ. Хей савын шикитын социал айттыргарын капитализмдин системанын муут шиктирлээп шинаадын сөзүгү уеин боуушкунувары көргөсүн деп ол медеглелде чүгүлөк турар. Актынын өр-төк-үеелерин кудулаам, ажил чок чорук, өртөк-үеелерин үргүлүк улгадышкыны,

нефть продуктуларынын өртөөнү улга-кып чурттуг эконоимтиг байданын, хамыктын мурунда ажилчы чочынын ажилдар депкенин кууу башып турар. Демократия чурттышкынынын кы-зырын улуг капитализмдин эрге-ажыстары кызыгарлар дээр демиселди кайбар-тырыне ажилчыларын болган чурттуг бүгү-ле демократия шиктирлээп кижикчилер БКП ТК-ның Политбю-роу кыгырган.

Профэвилелдеринин туружу

ЛОНДОН. (СЭТА). Трех-июнионнарын Британ конгрес-синин штаб-квартиразында январь он чедиле болган чөвү-лө хуралга Англиянын 100 ажил профэвилелдеринин уадуручкыларын кижикшен. Улетпүре ажил негелден күш-биле үш хүнүг болурун чалаактын экономикаыг профэвилелдеринин сорула-лазын алаа чүгүлөк турган. Ол шиктирленин урдуулан ажил ажилчыларын ортузунда ажил чок чорук массалыг болган, азырын ажил төлө-вир кызырылган.

Ол штаб-квартира бажыны-нын баарында профэвилелдерин кижикшенин чыскаа-лы бооп, оон кижикчилер консервативтиг чакаткын ажилчыларга уадуручкыларын бүтү шаап, оон-биле демиселди күткелдерин не-гес.

ЧИЛИ-БИЛЕ ЭП-СЕТКИЛ КАТТЫШТЫРЫЛ ГАЗЫ

БОНН. (СЭТА). Герман Ком-мунист партиянын, анык социализмдин, анык демократиянын, Социалистг не-меп ажилын аныктар органи-зациялар Бакавигга (Баден-Вюртемберг деп черле) Чили-биле эл-сеткил каттышты-рынын комитетин, тургускан-нар.

Комитеттин сорулазы те-риг эрге-чачыргазына уаду-чкы демократиянын, анык-фалистерин демиселди де-кларга, а ол мынча шериг ар-те-рге-чачыргазынын истен-су-рүткүлүгүне таваарын турар-ларга дузалаар башу деп, ол организациянын төлөкчелдиги-ни медеглээ.

Япон социалистеринин негелдези

ТОКИО (СЭТА). Таиланда-ла болган Индонезияда Япо-нияга уаду шиктирлээп кайбар-ганын япон казак-биле чачыктын либерал-демократ-тыг партиянын Азиянын чурт-тарына хаммаарыштыр дипло-матиянын буурап дугуш турарын херезин-дир деп, Япониянын социалистг пар-тиянын Топ Күтсөкчи ком-итетинин чыгыне секретары М. Исисаи чүгүлөк турар. Соци-алистг партия Азия чурттары-на хаммаарыштыр Япониянын политиказын үндөзүн-биле

Акшанын үнези кудулаан

ЛОНДОН. (СЭТА). Англия-нын, ГФР-нын, Италиянын, Франциянын акша рынокта-лары барын-европа акша-ларын үнези база катал дикка кудулаанын солунаа башу турар.

Лондонга англи фунт стер-линг-акшанын үнези дикка кудулаан — бир фунтага-ла 2,16 доллар оонажыр апарган. Майнда-Франкфурта Барын Германиянын марка-акшазын үнези бир долларга-ла 2,83 марка-акша оонажыр тур-ла. Миланда кара рынокка бир доллары-ла 740 итали лира-акшага салып

турган. Парижге январь 16—17 хүнеринде алындын өртөк-үеи база катал дикка чыгып турган.

Сак-хоо талазы-биле тускай эртемдерин акша-хөреглиг өртөк-үееленин база катал чыгып турарын Барын Евро-панын чурттарына экономика-каны болган акша-хөреглиг үнн-инти-биле турш чо-гулга холбаштыр тайкыбыр-лап турар. Англи барын эргелдешти Ч. Ринардон Анг-лия 1984 чылга чедир мынч кизнэтен уштуун шинавас деп баш уаду чүгүлөк турар.

Уаду уаду бергелер дугайында айткылар шикитын сагын-дым-тур. Металлар ажил-чыл-этиг өскө-ла эч чүгүлө хевирлер чедирешти ажил-лап чорук баа болу деп бер-ген. Эргелдешти чедирешти-нин кол-лаа чылгазын алаа чурт иштинден болган дарты-кылаа-даа херекчелдиги (улуг бот турарында деп, Трейн айткан).

Амгы үеин энергия кризис-де дээр, чурттуг мурунда

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН МЕДЭЭЛЕР

ПРАГА. «Чехословак аэро-орук» дээр уаду чүдү комп-аниянын ССРЗ-ден салып ал-ган «ЯБ-40» реактивтиг пас-сажир самолёду ЧССР-ге баш-тайгы шенелде ужуушкунун кылган.

ЛОНДОН. Британ ор-тулуктарынын кырында бир ховук ажил үе иштинде улуг күшүгү шуурган таалаа. Хат-тын күжү шака 160 кило-метр чедил турган. Ла-Манша чоранан бир даян сундо далай-ке дүшкөн. Алаа чоранан кижилерин чедирин вертолёттар дузаны-биле ужулган. Оон өскө дөрт кижин «Лентриат» се-вет сундо далайын улугу-ла-ган.

РИМ. Италиянын «Фиа-т» концерниде кирип турар «Лан-ча» дээр автомобиль фирмазын баштаар чери ажил не-гелдешти ийн хүнге кызырган. Алаа холбаштыр 6 муң ажил-чыларын ажил төлөвирин кызырар деп турар.

Фирманын скелетарында саткынына ымыа хой авто-мобилдерге сылгаап алган, ийинг шиктирленин үндүрүп турар. Оларын Италияда болган даштыкка-даа дикка эвээшти салып ап турар апарган.

МОСКВА. Шри Ланка рес-публиканын чазза ам-лаа 3 муң аар черин күрүш холууга алган, чери эвээш тараачын-ларга үлөп бээр деп шиктир-лээ.

СИНГАПУР. Сингапура-дагы орто 25 хуу улуг-каа. Оон салдары хаб-бука кытылганын өртөк-үееленин база халал турар.

МОНТЕВИДЕО. Эрткен чы-лын Уругвайга ажилдардын өртөк-үеи 7,51 хуу улуг-каа.

БУЭНОС-АЙРЕС. Панама республиканын чазарын баш-тын генерал Омар Торрихос Аргентинада албан ужурунда аян-чорук кылып чед берген. Аргентинанын оралкыны пре-зидентин Мария Эсте-ла де Перон Панаманын башкычы-ныга байыр-чедиреш, оон аян-

чорук латин-америк чурттар-нын чаныс аян быжылаары-на ийит болу деп чүгүлө-лаан.

НЬЮ-ЙОРК. Детройтун са-ды четкизинин 2,5 чоллаачы-лары болган скел ажилчыны-нары ажил социализмдин эгелден, Олар ажил төлөвирин улауштырын негеп турар.

КАИР. Египет геологтар Абу-Таргулаа (Тоту Египет) фосфат-биле дикка байлак чер-ин шиктирлээп тыпкан. Баштай-гы санаашкын-биле алгыра, фосфаттын курдавыры 1 мил-лиард тонна чедил турар.

БАМАНО. Уругвайдагы те-дугурунда кандашкынын аймыкына таваарыкан Мали-ге Совет Эвдигинин дузалам-чызы бистин чуртун улугу-ла-ган совет улустун эл-сеткил кат-тыштырылганын, чалбышын-ныг байлалынын, баа бир херезин болу деп ССРЗ-нин Кызыл крест болган Кызыл чартык-ай ийитилелдеринин Эвдигинин бээр — дөрт чартык тонна эч чүдүлгөн хү-лөп ап турган, Кызыл крест болган Кызыл чартык ай ийитилелдеринин Эвдигинин чыгыне секретары Умар Конс-чүгүлөк турар.

ДАР-Э-САЛАМ. «Колонна-лыг болган раскисин мөдүгүлө-лаанга турар африк улустар-нын хосталга дээр шыгып-негелден моон-лаа сонгаар дөткөр бис» — деп, дашкы дипломаттарга тургускаа хү-лөп алышкына чүе чүгүлө-лааш, Танзаниянын президенти Ахмед Ньерере айткан.

А. Ньерере бодунун ол чү-гүлөк араб дөвсөөрлөрүн эргелдешти тургүчүлөп турар Израилин чачыкычы боту-теринин политиказын боту-пайкан. Реаксылыг шериг ар-те-рге-чачыргазына уаду демисе-жип турар Иленин улугу-ла-ган эл-сеткил каттыштырылганын президент илереткен.

АЛЖИР. Алжир Чогаалчылар эвдигин тургустуу. Ол дугайында шиктирленин АУДР-нин

ГФР-нин чурттакчыларын ортузунда шериг чачылаары кызырар дээр чүгүлөп турар кижилерин улам көвү-деп турарын ГФР-нин Баштаар черинин Президентин ме-деглелине оонаал айткан.

(СЭТА).

БИР МАСТЕРСКАЯДА

«Сут-Хал» совхозтун төвү-де машина-трактор мастерска-зынын ажилчылары төсөк беш чылдын шиктирлээп үнүк чылдына чедирешкенин ажил-дааннар. Олар чүгүлө мастер-скаа иштинде кылар ажилы-биле кызыгаарташканын, сов-хозтун бүгү ажил-чорудуга-зына база киркип турар. Чы-жаа, 1973 чылда малга чет-чир савын чөм-суурун белек-кеп бээрдене кыгырыгын үн-дүгөт, боттарынын сөзүн эд-леп шылааннар.

Мастерскаада штаттыг ажил-чылар хой аес-лаа бол, олар чылдын-на 60—70 га септен толун сугатарын хүдүлөп алган. Гектар чер бүрүзүнөп септенин 25 пентерден өрү дүжүлүп ап турарлар. Мал чен белеккээринин ишт-түзүк үеинде мастерскаага эржек-чүгүлө ажил кылар каш-ла кижин артып каар, өскөлөр мал чен белеккээр турар чер-лерге барып, төкөр, аскаар, каныакчы болтап, аска-даа ажилдаын кылып, техника-

нын соксаал чок ажилдаарын хандырын турар. Алымы, Усугу Ишкенинниг сүтү бөжир туткан бетон ко-лургулганын конетуршкынын МТМ ажилчыларын чогааткан болтап херек кырында туза-рында шуу киркишкен. Эш-не чымыштыг үе — күсүк дүжүт ажаалаан. Ажаалаа тех-никазын соксаал чок ажилда-лар деп дээр, МТМ-нин ажил-чылары ховуларга барып, анышкын, эл-түзүк ажил-дарын үргүлүк кыларлар. Кайы-бир черле, чыжаа, ком-байн үрелен болза, мынар чүг-ле чыгыс адыкчын чорутуп каары тий аес. Бисте мынч аес. Алаа яны-буру мерге-жидин кижилер чед бээр, үрелен техника топ-лоран ка-вал ажилдаа бээр.

Кыжын үеде, мынчын, хой массалыг хураганга берген бачын үеде бистин МТМ-нин ажилдаачылары киржиле чок артып калбас. Дымычар хүн-берде малчыларга шөф дуза-ламчынын улаа-лараа көргүзөр. МТМ-нин ажилы кирбес чер чок болганда, биске идегел үлүг, бистин негелде-лаа белек турар чөп. МТМ-де он чыл ажыг ажилдаа зоочуннар-даа, чаа ажилдап эгелден чалы-лар-даа бар.

Республиканын бүгү ажил-агылдарында ышкып, бисте техника септелген чоруп тур-рар. Механизаторлар бо кыжын 34 тракторну болтап чакын та-рылгаа кире калза ажил-агынын аска-даа малчыла-рын база кожула херекселер-ни септээр ужуруг. МТМ-нин ажилчылары эрткен чылдын дөртүк кварталында 8 трактор-ну септээр планыг турган, ову 13-тү септээр. Оон-биле кады көзө ажил-агыл машинанын болтап ко-жула херекселерин база планда айткынында хейвү чакып шөп ажилдарына беле-леткан алган.

Септелгенин шалып чоруп турары ову кылырын гра-фиян шыгыны сагаанында. Септелде ажилдап турар ме-ханизаторлар болтап МТМ-нин доктаамал ажилдаачыларын үлүг күш үндүрүп турганын, түнелдеш ажилын темпни дүргөн, септелгенин шыны белек болуу турар.

Механизаторлар ортузунда социализм чарытын дээптеп организаастай. Чарытын түн-нели 10 топта-ла үндүрүп, мурмакчыларын таянап-мактап турар. Социалистг чарытын түннелде чүгүлө ылыган ажил-ды барымдаалаарын, чүрүм-савыгыны база ажилдын кул-туралын канчаар сагып тура-рып барымдаалаа көр апарган.

Совхозтун дирекция чери, ажилчы болтап комсомол комитеттери социализм чары-тын организаастарына болтап түннелди үндүрүп хуралдары үргүлүк киркип турар. Бистин уран холдур механизаторла-рыны Кортая-оол Ондар, Дор-жу Монгуш канчаар-даа, өрүм-нээр-даа, элпээр-даа ажилчы-нын катая-хаара кылар. Хоо-тун дарганын Кирч-оол Мон-гуш, Эрес-оол Монгуш, меха-низаторлар Бичин-оол Монгуш оларын кылган ажилы белек тыныртып болуу турар. Оон-би-ле кады элтектен Оверов Он-

зарын, мастерскаага чоокта чаа ажилдап кирген каныакчы Тас-оол Ондарын эки ажил-дап турарын база демгелээр херек.

Боттарынын элдеп турар тракторларын ой-шаанда сеп-төөрүнө оза сагыш салып турар механизаторларын база демгелээр херек. Оларга Иш-кин салбырында Чес-оол Сат, Чаш-оол Ондар, Киров салбы-рында Пароход Ондар, Эрес-оол Ооржак хаммааржыр.

Септелгенин түргөн болтап тыныртып чорудурунда бир чүгүлө чүдү — артык кезекте-рини ой-шаанда хандырткы-ны болу. Бистин кол иже-келерин Т. Монгуш, МТМ эрге-лекчини, Таяа АССР-нин Дел-ли Советинин депутаты Л. Ай-ыт-оол, контролёр Б. Ондар оларын шиктирген, тыныгыр

ажылдап турарын ачыы-би-ле бистин артык кезектер-биле хандырылганыс багай аес.

Тракторлар болтап көзө ажил-агынын өскө-лаа машы-наларын септелген-биле ка-ды автомашиналарын септе-лген база чоруп турар. Сов-хозтун автопаргы 30 ажил-машиналары. Оларын чачы-кыларын капитал баа агар септелгенин чорутуу үзүлбөс. Ол ажилы база-ла МТМ-нин штаттыг ажилдаачылары бол-ган тү-түс чоллаачылар кы-лып турар.

1973 чылдын сиадугу пай-аында, 2 автомашинанын кап-итал, 3 автомашинанын агар септелгенин кыдыгынан. Бо ажилга Башкыр Ооржак, Ка-дыр-оол Ондар шалычылар болган. Оон-биле кады ботта-рынын элтеп турар машин-аларын техникаг ажаалаа-зын ой-шаанда чорудуу турар чоллаачылар база демгелээр херек. Оларга Кылат-оол Мон-гуш, Овченин Ондар, Борбак Ондар, Балчат-оол Ховалыг болтап өскөлөр-даа хаммааржыр. Мотористер Ламжап Ондар, Көшкө-оол Капчык-оол, сле-сарь Сергей Сат оларын ма-лепчиг ажил-ишин база де-мгелээр херек.

Күш-ажылын Кызыл Тугу орденниг «Сут-Хал» совхозтун машина-трактор мастерска-зында ажил-ип хайылып тур-рар. Механизатор бүрүзүн сорулгазы 1974 чылдын чакы тарылганына бүрүн белек-келгил ужуражыры.

МТМ-нин штаттыг ажил-чыларын, инженер-техниктиг ажилдаачылар болтап бүгү ме-ханизаторлар СЭПТ ТК-нын партияга, совет улуска Кы-зыларын-биле танышкан, улуг сөрүк киришкенин-биле таа-мал туралар. Б. САТ, «Сут-Хал» совхозта дүңдө-лөмчө.

Төрөөн чериңни өөрөн

УЛУГ-ХЕМ — ЕНИСЕЙ

Төрөөн чериңни, оң калас-чарам бойдоң чурма-
ларым, аманаттың байлактарым, аманат-
лаарымдан аманат, оң төгүзүм, азгарткычым, кыр
куштерин мааным-биле хандыр өөрчүтүр, балыры
кыжи бурзуге чурда. Идмэ соруга-биле бо чуул-
ду көмүктүрүп барааттыгым.

Бил-Хем биле Каз-Хемин бу-
рунту тавалар «Бог-Хем» баш
«Каз-Хем» деп адыл чорган. Бо
ийи хем каттышкан, Улут-Хем
ийи чалаган. Ол хем Сайи сым-
нарын чире аккан. Енисей деп
атты күлөп алган, оон ийи
батыштан, дегем Сибирь
Барын, Чоон кылдыр хуваан,
оларын бодуну дүмдүлгө
Обь биле Ленага үлөп берген.

Бил-Хем биле Каз-Хемин
белдирген. Согот Доштут
Океанга чедир Улут-Хем —
Енисей 33-4 км арасында артып,
барып, ээрби мунд хемин суну,
оон ичинде Ангара, Тунгустар
милан улут хемини бодунга
бөлүктөрүп алган.

Енисейни агым суулаан ай-
гала, оон бөксөсүнө Байкал
ыл баш хирит турар. Колдун
суу 2000 куб. км хеминде,
Ол ээрде дегеминде дөс нок
Алтын оңурун бир кезээ-дир,
Холдун сун сазанына 23 Арал
дөсүнүн аян 92 Азов дөсүнүн
күдүп кээп болур. Бо ээр-
тинемэ сун — Енисейни адыр
Ангарагын эгези болуп чыдар.

Енисей — Совет Эвлетинин
эң эбес сундун хем. Оон суу
чүтүтүп Европа кезинде хамык
хемин каттышкан сундун хем.
Енисейни бир чыла агар суну
Волга хем ийи чыл, а Днестр
он чыл дургумуна аксар. Со-
вет Эвлетинин бүтү гало-
оонери кулазынын 40 хуу-
у Енисейде мөңгитинген.
Оон күчүзү ийи Волга, ийи
Кама, Днестр болган бир Дон
хемини каттышкан күчүзү-
де дегемин. Енисейни де-
визинде бойдоң байлактары
мөңгитинген. Оон бойдоң чу-
румалын калас-чарамдын
кыжи кээра белс салдырар
эес!

Бо кайтамчы буяныг хемин
төрөн чүтүтү — Бистия
Тыва, Улут-Хем — тываларын
чоргалары, оларын дас чо-
галарын, литература болган
чурат түзүлүш маалары. Чү-
түтүлүш маалары, хамык оон
өрктөрүн чурттан акы-
туума хем улустарын ынак-
шмы болган амалары.
Чога Улут-Хемия хайраази

аалаарга, Москвага агып кел-
ген. Шыкит-Гол хем Биле
Енисейни, ази Каз-Хемин
эгези болуп турар. Мынчал
аэрге, Каз-Хемин эгези үш
адыг болуп айтылган. Би-
рээс, ол Танды сымдан эге-
зип, ийиде, Каз-Хем районун
девискээринин барык ортуу-
дан тывылат; үшкө, Тыва де-
вискээринин чоон кызыгары-
нык мындаан келген.

Каз-Хемин чогуу эгези то-
каргайлар бистие Шыкит-
Гол биле Талды-Ула дуга-
рында бижиткен ол көрө-
дөс. Каз-Хемин кыро аккан,
Биле-Гол дөсүз, аныкта
Бусин-Гол болган Билин хем
жер биле белдирешкен. Уш-
Белдирдин алашот, шапкы-
терен сундун Кызыл-Хем ба-
рын чүгө 140 км үшүс ады-
кор, муну чүктен келген
Каз-Хемге каттышкан. Мын-
чалган Шыкит-Гол хемин
Каз-Хем бажына хамээрлал
чүс.

Оон ийи. Талды-Ула бол-
ган Сент-Питерин ийи сымал
адык калас (Кызыл-Са-
магалды — Эрипи) авто-орук
эрткен Калды-Хемар арт үш
керткен. Барын Тывалар
дөсүн, Калды-Хемар чегин
Талды-Ула сымал ады кал-
анык хемини (Содал эс-
керт) Каз-Хемге ады, а Улут-
Хемин бодунга агып керт-
кен. Биле-Гол Сент-Питерин
керткен. Ол, Данды, Чиге-
Тамга, Улар, Аз-Бом деп
талгаларын Каз-Хем болган
оон солгаг адмалары: Каргы,
Тарбагатай, Улут-Шивей, Си-
зия. Бүрүн хемин агып баты-
лаан. Ийи-Гол Каз-Хем биле
Талды-Ула баша хамээр-
лалган.

Эрипи районун девискээ-
ринде бөсөн Эрипики тайга-
нын чоон чүтүн Биле-Гол
Хем, барын чүтүнчө Нарын, а
Данды тайгалык ары тал-
дык сымал агып батылаан
Эрипи агып батылаан. Тус-
чуну чоон ийи дагы Каз-
Хем биле, ол Каз-Хем бажы-
нык дигир. Ол дасгардан ба-
тын Биле-Гол Хем биле Кар-
гыны кайындаан «Каз-Хем»
дигир болган хей сундун, узун

бузут эгези эвес ышканы.

Аныканымыз чыгарлар кан-
чал болуп берген, бөүгүн че-
дир чалайдымалыг турары
мунд? Аны-чоруктар Арка-
дий Кулешев, Михаил Эн-
новский олар Улут-Хеминин
чурат эң баштай 1727 чыла
кылдыр, Кара-Балык Биле-
Хемин эгези деп көргүсөн.
Ол чурат «Бугу-Россия им-
периянын талаанын» Иван
Кираллов 1731 чыла дүжү-
дүп чурган.

Оон ийи. Бил-Хемин сун
Каз-Хеминин барык-ла ийи
катап хей. Оон барылаалаан,
баштайгы шындыкты чурт
чуратта Биле-Гол (Улут ады
Терен) Енисей, Малды (Биле
ады Сымал) Енисей деп аттар-
ын немиз. Улут-Хемин —
Бил-Хемин эгези Кара-Балык
деп тодаратылган, Биле-
Енисей — Каз-Хемин эгези айты-
лган болган. Оон ужуру-
дан Кызыл-Хем биле Шыкит-
Голду чурт чуратта бирде
Биле Енисей, бирде Каз-Хем
деп, а Каз-Хемин бирде Биле
Енисей, бирде Балыктыг-Хем
деп бийил турар. Оон эрткен,
чурт чуратта таарыштыр үш-
түндө хемини агы аттарын
эскертк адырын географ А. С.
Коплов санаган. Ийи хемин
белдирген Каз-Хемин сун
Каз-Хеминин барык 17-ка-
тай эбес болган. Биле-Гол
бир-төс, Кызыл-Хем хол хем
болганда, оон Каз-Хем деп
ады, а Каз-Хемге Балыктыг
хем деп ат тывырып ол са-
наган. (С. В. Орбух, «В
сердце Азии», ары 53-54).

Топонимияны — чоонун чү-
сүс чыла адык келген сунгар,
чегер, дагар адык — эскер-
тар чорук эрткен чүгө шап-
тык чедир болуп берген.
Улут-Хемге — Енисейге ынак
тыл улус төрөн хемин кон-
чук эки билер, а ол билер эр-
темге үнелгип салышканын
кыроо дөсүн бистин үшүс
де чүгө-ады хемин турар.
Биле-Гол чоонун чүсүс чыла
дыш чорак билин тоон
көөрүс келген.

С. БАДА.

«Биле-Гол» янтияланын
кежигит.

Сонурганчы-ка нем-дур.

Г. СИРОТИНИН Фотоз.

КОНЫЖИЛЕР,
СТАРТЧЕ!

Коньжиге дүгөн дайнар талаан-биле СССР-ин шим-
бес, коньжиге кат тренери левоагиза, эргеминин
кандидаты, кун-кудугунун Бугу-эвелеа эргем-шимеа
институтунун коньжиге маңсар спортунун лаборатория
эргеминин Владимир Орлов болган. ПМА-нын корреспон-
дентин Игорь Обралоу каш кытырдыгга тарымал бээрим
оон дигези.

— Бо чыгыс сезонда СССР-
инд шимбелек коньжиге кат
кандидаты эскериледе болга-
ны?

— Чүгө команда составы
эвес, тренер составында база
эскериледе болган. Эр
уустун командасын тренери
Борис Барышев, дөсө-
нөри сундун спортчу Бо-
рис Стеин удурун турар.
Команданын составы кол-
дунда аныктал, оларын
оруктап назым 22,5 хар.
Коньжиге маңсарын хей
хемини кыжырынын
эң хуу — Александр Че-
панков, оон хары 25. Оон
ишери Юрий Ковалков,
Александр Владимиров,
Сергей Марчук, Игорь Тересов,
Владимир Барышев олар
21-22 харыг.

— Бо аттар спортка ынак-
тарга ам-даа эвс билингир
эвес. Олар чүгө эркен чы-
лы биллинип келген, ыныг
бе?

— Ийе. Оларын тергивини
мергелесип белдип тур-
ган, 1976 чыла болуп олим-
пий оюнаары кыжыр.
Сонун оон чылаарда ыныг
назырдык, белдик коньжиге
дүгөн шимар команда турба-
нык дөсөсө чогутур. Хо-
роштер коньжиге баша
аныктылган. Барында эс-
кемпону Илья Ставкел
белдик коньжиге чедир
чери элээр дөсө орал-
жыр. Идмэ соруга эр
спортчанын мунуна сал-
дылган. Рекордтер дөсө
хемини мобилизастал билер.
Татьяна Аверина, Галина
Степанова, Людмила Сару-
дина оларын спортчу ар-
галары ам-даа бар.

— Маргалааларын про-
грамманын саугар алырга,
коньжиге дүгөн маңсары-
спортун бир чугула хемер.
Кыска дистанцияны маңса-
рын (спринт) хей
хемини дегем чөмпону
баша болур. Орта кы-
нар кыжыр болуру?

— Эр уустун аразында
делегет чөмпону Валера Му-
ратов муну оурут. И-
галаада — Понстантин Ку-
ряков чыла болуп анык-
тарын шимал ады. Чал, чү-
дүгүзү оларын спортчу
мергелеси билин, эскерер.
Ам эки тивилерин оларан
мавал болур. (ПМА).

ЧАА КИНО

НАДЕЖДА

Надежда повстанница Кривичкина биле болган
анык чылаарын дугайында «НАДЕЖДА» деп чал кинону
М. Горький атыг төс студия дүгүр. Чал кино респу-
бликаны кинокарнарында үшүн эгези.

Я. РОХЛИН,
делегет арбитри, СРЭ-нин
адарлыг тренери.

(СРТА).

Эш хуузуңуң
ужуражылазы

Хандагайты суур биле «Тор-
гашы» совхозтун спортчу-
лары эш хуузуңуң ужура-
жылазы болуп артык.

Баштай ийи талаан кы-
ейжигери ойваан, алаа тор-
галыктар артык мергелес-
келди коньжиге 9-4 сага уду-
алган.

Шыдыраага эш хуузуңуң
ужуражылазы кайы-даа
талаанда үш-үш тивилек ой-
накты кырышкен. Спортчу де-
миселди түшүлгөндө ойон
төвүнү шымдарылары тив-
лөп.

Тыва болган хостун хүрө-
терге ужуражылазы баша
болулаан. Алаа торгалык-
тар бирги черин алган. Тыва
хүрөшкө 32 мөгө хууңуңуң
шөкшөн. Оун районун
ажалдакчы С. Непхенде
шүтүлгө, «Торгалы» совхоз-
тун мурун кыгуу хууңуңуң
К. Алай-оо ужуражылазы.

«Торгалы» совхозта спорт
органдагыларын дугайы
М. Чият-оол эш хууңуңуң
ужуражылазы эш орган-
дагыларын.

С. МОНТУП.

ТЕЛЕ-
ВИДЕНИЕ

ЯНВАРЬ 19-ТА

МОСКВАДАН

12.00 — Дамыдылалар про-
грамманы. 12.05 — Медведь.
12.10 — Олут телекортугу.
Уругарта. «Кукла маалым-
ны», «Одноклассники», «Ба-
шканы», 12.30 — «Надеж-
да». Эртен-ноктелеринде
программа. 14.05 — «Оке-
ан» үшүлүш. 14.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 14.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 14.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 15.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 15.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 15.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 15.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 16.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 16.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 16.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 16.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 17.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 17.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 17.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 17.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 18.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 18.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 18.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 18.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 19.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 19.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 19.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 19.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 20.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 20.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 20.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 20.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 21.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 21.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 21.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 21.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 22.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 22.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 22.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 22.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 23.00 — «Оке-
ан» үшүлүш. 23.15 — «Оке-
ан» үшүлүш. 23.30 — «Оке-
ан» үшүлүш. 23.45 — «Оке-
ан» үшүлүш. 24.00 — «Оке-
ан» үшүлүш.

КЫЗЫЛДАН

17.30 — «Тываның медияны»
Информация программа.
17.45 — Телемедведь.

МОСКВАДАН

18.00 — Оунут телекортугу
Хоней талаан-биле СССР-ин
чөмпону. ИСКА — «Спар-
так» (Москва). 20.15 — «Бугу-
де» сесткилени. Реутовск
эс-тавы фабрикаларын кол-
лекцияны ужуражылазы.
21.55 — 22.05 — Чапар. 22.05 —
Оунут телекортугу. «Олга
Кобу» деп документалдык
фильмни баштайгы көрү-
дү. 23.00 — 23.30 — «Тес. И-
формация программа.

Редатор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ЯНВАРЬ 19-ТА

«НАПРАЛ»: Т. П. Пля-
нов мен мен 2.30, 11.25,
13.20, 15.45, 17.10, 19.05, 21.00
шактарда.

«ПИОНЕР»: «Дирт аман-
дар дугайында музфильм»
9.15, «Догар кыжыры»
10.55, 15.00, 16.50, «Кыжы-
дош» 12.40, 18.40, 21.00 шак-
тарда.

«КАА-ХЕМ»: «Кесем» че-
лгеминин алаа хүнөр
15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шак-
тарда.

«ВОСТОК»: «Адыр, ман-
а» 15.00, «Океан урууларын
генералары» 16.50, 18.40, 20.30
шактарда.

НАЙЫРАЛАГА ЧҮҮ-ДАА
ДЫНЫМАС

Якутияда келет, каш-ла
тодуну. Тывага келет, хар-
даа чуга, соок-лаа чок-тур. А
Якутияда... Ол хире бергэ бай-
далыг агаар-бойдоңа чангык-
каа-лаа чон-дур. Ийи-Гол-даа
биле ол черге домаланыс хүн
бүрүнүн ужуражылазы,
чөпүн чаагай сесткил болган
найыраа бистин чылыгып чор-
ду.

Бистер. Тыванын Күрүнө
Филармониянын эстра-
дак бөлүмүн артистери, эр-
ген чылыгы ноябрь айда Яку-
тияга чеге берген биле. Оуну-
ктарын чеге чылыгы-биле үт-
күп алган. Төрөн дыл-дом-
аныс билишпес-даа болурусу-
са, үлүг орус диланын ачылы-
га сактап сесткилени иле-
ринишпес. Бир чере кээ-

В. Байыр-оол,
артист.

НОМЧУКЧУНУҢ КҮЗЕЛИ

Салжм Сирин-оолдун «Ава-
ныга дандыра» деп тоожуу
номчукчулаа оюнуругал-биле
хүлөп алган. Тоожунуң кол
ады кылдыр ийи ер-бүтенин
амылралың чергелешип көр-
гүсөн. Оон-биле калы амы-
дырага болуштай бээр тава-
рыларын аар уруктарын
тоожуп билин.

Чараш-оол биле Чечен-кы-
стын ынакшыны база кескү-
терин ээлеп турар. Чараш-оол-
дун авазыга берген данды-
раага шымчыны чогаалты

Н. НОМБУ.

Улут-Хем рай.

КЫЗЫЛЧЫЛАР, СИЛЕРГЕ

Суббота хүнүндө «Енисей» Култура бажынынга Арнаиды
Гайдарын төрүтүнгенинде бээр 70 чыл болганыга турса-
наан кезеж болур. Эгезери хүндүсүнүн 16 шакта.
«Энергетик» Култура бажынынга аныктарын дөсүлүгүдө
кежээл 20 шакта эгезер. Көгүм-ши театрынга
Н. Анкиловтун «Солдаттын нады» деп шимин 19.30 шак-
та болур.

Парта хаак баалаан, теннис болган билиндр 30 алдыр
ажалдан турар. Хербс данды хаак баалаанын кезеж ажи-
лгый ажилдаарын ИТО нормалын дугар.

Воскресенье хөгжүм-ши театрынга «Солдаттын нады»
деп шимин көрүп болур силер. «Енисей» Култура ба-
жынынга бал тапшыларын ан эки күндөсүн дөсө көр-
гүсө болур. «Энергетик» Култура бажынынга 18. И. Ленин
чечен чогаалда деп номчула конференция 16 шакта
эгезер. Ол-ла Култура бажынынга аныктар кезеж бол-
ур.

Ол-ла хүн хаак баалаары ажилдар. Иночерлер бажыны-
га тивуруларын хоорай сиду эртер. «Даныч», чогаалчы,
болышкын болган хамааты Гайдар деп аас журналы селер-
нин уруктарынага солун болуру чугаах.

Дыштануру хүнүнүң хоорай шөвө.

„Хаан“ дүжүлгеге
үр саадаар бе?

Шыдыраага делегей чөм-
понура — чүгө адырдыг
спортчулар эвес, харын шы-
дыраа уран чүгүзүн тажык-
тарын ажыккан, хейтэ сура-
лыг, шимгаргагаст мастер-
дир. Чүс-чүс мун, харын-даа
миланов-миланов шыдыраа-
чылары амык оларын азы-
раада бирги черин алырга-
лаа хейтэ кызылган чурт,
кадыг тооданын күткө
милановчери херек болуу де-
дир Шыдыраагын Болгари-
я-Бора-Тейпани чыс ба-
жыга солгун тоон бөсө хейтэ
гроссмейстер төгүлүс чок,
иылаада-даа «мергенерини
оюнуга» оларын кыжыр
салышканын бар дөсө
эес.

Он бир «шыдыраа хаан-
чыны» (Пон Морфи биле
Алофис Андерсенни санава-
са) аттары бодур: Вильгельм
Стейн (1896—1991), Эмману-
ил Ласкер (1891—1921),
Хосе-Рауль Капабланка
(1921—1927), Александр Але-
хин (1927—1946), Макс Эйве
(1925—1937), Михаил Бот-
винник (1948—1963), Вислава
Смыслов (1957—1958), Ми-
хейл Таль (1960—1961), Ти-
рван Петросян (1963—1969),
Борис Спасский (1969—1972),
Роберт Фишер (1972 чылаан
бээр).

Шыдыраа оваадынын кы-
дан-даа уузу хуулаа — 27
чыл дүгүзүндө элөөн кыжи
— Ласкер. Смыслов биле Таль
эскерлерден элөөн-бир-бир
чыл — «хаанчылар».

Совет чөмпонулардан үр
тергивини кыжи — Ботвин-
ник. Ол-ийи улаа бир-бир
чыл үшүлүшүнүн ийинде-да
бол, дөсө аты 15 чыл ийи-
нде эдилел. Тимоти-Ферин
барган кара чыгыс шыдыраа
«хаан» база улуз орус шы-
дыраачы Алексин (1927—1946
чылаан) болур. Ол хаанын
орукчуулу чүгө ийи чылаа
Эйвеге «аппалды каш»,
1937 чылаа негедер-маргала-
дага тивилгө, катап эгизип
алган.

Шыдыраа уран чүгүзү, кан-
ды-даа мергелесиледе бир
дөсө, чыгыс черге турбас.
Эрткен чүс чылаан тоңуу-
да болгон амык чүс чылаан
эгезинде, шыдыраачы те-
ориян хандыр ажилдагы-
маан турда, чедимини ко-
дуула-ла олактынын сал-
ым-чаанында, турмуш
дүргөн үшөл биларын
болган малайг салгыны
сөлүгү чылаан алаптыг кө-
жөрдөн хамааркыр турган.

Кайтамчыг чөгөдиги сал-
гылары уусту магалдаган
Капабланка ол хей-адыг
оштар уурагын сөлүгү те-
лолектин болган.

Шыдыраага Алексини көр-
түп келген-биле мастер-
лоо чал шыдыраар немешке.
Ол дөсөгө утук-соокал чок
ажыдыр, оюнууа стилин
сыйрагагастылары болган
шыдыраа дөсөсүнүн уду-
лашканын салгы-сөткөни
хандыр өөркеридир.

Дөсө чаданын шыдыраачы-
ны алып херек ол шы-
раарын Ботвинник улам
халыккап, маргалааларга
белдирген эртеме болган
шымдары сыйрагына
үшүлүшү тодаргаст сис-
темын база салгыны эң
улаан шымдарын ийи
адырын немеш кыжыр.
Оон совет болган данды-
ады хуу селдерин кыжи-
шан, ол сол чогаалдык
орукту эдерип келген.

Бистин хушөрвасте,
1969 чылаа 32 харыг
Спасский күн-дмнр болган
угаа-бода күштеринин че-
челешкенин хейтэ
делегет чөмпону апарганда,
шыдыраага мергелесиле улам-
пайдыр, байлактаан. Спасс-
кийни калыг-даа тава-
рында дөсө ойнаар сти-
лине моодала турбас бо-
лго ол шыдыраа оваадынын
үр чылаарга салбас хире
болуп турду. Оон «деир
маалыр» Петросян-биле мар-
галаалык оюнууда Ийе
мынчалар биле: «Спасский-
ниң ам төс чылаан элөөн
эвес үдө делегей чөмпону
бодурунгу бузурар мен. Үш
чыл болган, оун тивилек
деп чыгыс-даа гроссмейстери
билбес мен».

Киянын коошаа дөсө-оон
күштүг талаарын улам
чызы дигир болган. Спасский
бодуну күштүг эрттү
үшөлөсө мен боор, ханды-
дааларга ойнаар болгон
салгылар сагарар ажилды
кызыгарлапкан болгой. Ол
соолууда көп, оун апты-
рушынмынгарга чедирген.

Океан илдиыга товар дөс
мастер оуру келген. Бир
эвес америк гроссмейстери
Рейнвалд болган делегей-
ниң бирги чер дөс мар-
галаа үшөндө салгы сай-
маларды соруктаган атака-
лары болган ала-бурга
кызыгарканын салга

2-ги арын ● 1974 ч. январь 20

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

ДЫШТАНЫР АРЫН

КОНКУРСТАРГА КИРЖИЦЕР

ЧАНГЫС КӨЖЕГЕЛИГ ШИИГЕ

Совет Тыванын 30 чыл оюн байырлары-биле холбаштыр чангыс көжөгелиг шия талазы-биле конкурсту республиканын Улусту чогадыткан бажыны чарлап турар. Совет улустун мадырлыг ажил-жи, Тывага Совет эрге-чагырганын бактаганын, тараажынын болгаш малчынын тургустуучу ажил-жи, ат-алдарын шиядерге көргүзөр. Коммунисттик күш-ажынын коллективтери болгаш шалыпчыларын дугайын база көргүзери чутула.

Конкурсту 1974 чылдың январь 1-деп октябрь 1-ге чедир чоруур. Уп шалгалды доктааткан: бирги шалгал — 100 рубль, ийги шалгал — 75 рубль, үшкү шалгал — 50 рубль.

Шалгалга кирген чогаалдарын, ол ышкыш комиссиянын аки деп көргөн ажилдарын республиканын улусту чогаалды бажыны садып алыр.

ТЫВА ТАНЦЫ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Национал хореографияны сайырларды сорулга-биле улусту чогаалды бажыны тыва танцылар тургустуурун конкурстуң база чарлап турар.

Тывага Совет эрге-чагырганын тургустууганы, совет Улустун мадырлыг ажил-жи, улустарын найырамы, улустун аса чогаалы ышкыш темаларын танцыларга уран-чечен эрга-биле көргүзери конкурстуң негедээлине көрүнгөн.

Конкурсту бо чылдын эгезинден октябрь 1-ге чедир чоруур. Профессионал болгаш бот-тыныгыр танцы коллективтери конкурска кирип болур.

Конкурстун жюри комиссиясы чаа танцыларын чер-черге тускай график булгаар көөр. Дараазында үп шалналы доктааткан:

Бирги шалгал — 70 рубль, ийги шалгал — 50 рубль, үшкү шалгал — 40 рубль.

Конкурстун тивлекчилеринин ажилдарын бижээш, тускай чыныгыла парлар.

Бистик адресинс:

Кызыл хоорай, Шетинкина-Кравченко кудумчузу, 57, телефон 48-62.

«ДАЙЫНЧЫ АЛДАР»

«Ада-чурттуң Улут дайынынын чабылчыгы чылдарында тыва улус бохунуң интернационалдык хүдээлгезинге болгаш Совет Социалисттик Республикаларынн Эвилелинге — социалисттик Ада-чуртуга шынызын көргүсөң. Ол чаагай улуг-хуу фронтуга материалдык дузалашчыны чедиргени-биле, дайынчы эки-турачыларын эрес-мадырлыг чоруктары кылганы-биле илээди. Дайынчыны кадыг-лошкун чылдарында совет болгаш тыва улустун найырамы улаз бышкыкан» — деп, республиканын ном үндүрер черинин чоотка чаа үндүргөн «Дайынчы алдар» деп номнуң топчу эге чүтүндө бижип турар.

«Дайынчы алдар» деп ат-биле үрген, улуг эвес тематтык, кызыл картыг болгаш Тывада чоруткан коммунисттик эки-турачы фронтучуларын дугайында очерктер, дайын кыргычтарынын сактышкылары, архив доку-

ментилери кыргылган. Ук ном фото-чураттар, Оларын республиканын Алдан-Мадар аттыг чурт-шынчылар музейинин шыгжамыр фондусундан алган.

Чыныды номда Н. Лукницкийнин «Беш алышкы», Д. Бетинин «Танкистериниң командир», М. Бенин-Лопсанов «Сарыглар Канчыры-оол», А. Адыгбайнын «Эрес-дидим кыстар», Б. Ховен-мейнин «Генералдын алышы», «Оон бээр 25 чыл болгаш», О. Козур-оолдун «Төрөлү чурт дээр», К. Сарыг-оолдун «Ханнаарактар мралжын турда», А. Даржайын «Беш мөөн белек», А. Нугурактын «Кып-кызыл оон», Б. Чамбыттын «Дүүгү дайынчы» — бөлгүн малчыны» деп очерктер кыргын. Ол ышкыш ук номда тыва эки-турачыларын ал-фавит булгаар явннн диктант база кыргын.

Бистик коор.

Консультация

ШЫН ЭВЕС ЭЭЛЭЭНДЕ...

Ажылчы чоннар дешүтатганынын чер-чер Советтеринин бажынарында чурттаары-биле чурттагыча квартираны куусом бээр, а чүрүне, кооперация болгаш хой-ниити органиалаларын бажынарында чурттаар эргени ол черлеринин административизм болгаш профсоюз комитетинин шиптирлери булгаар тыштыр. Ол шиптирлерге үндөмүзүш, чурттагыча квартираны эс-лээр эргени берип турар тускай ордер бээр. Чүгө оон соонда кандыг-бир чурттагыча бажынын эзел болур.

«ССР Эвилелинин болгаш эвилелешкен республиаларын хамаалы хойбулхузулганынн Улустунининде» болгаш РСФСР-нин Хамаалы кооперацияны айыттыгын ол доктаатканын чуртундан хажыдып тывыскаң ордер күш чок апар.

Ол хойбулхулар булгаар чурттагыча бажынарын туранында эзел алганда болгаш бүстүп үчүр черден бажынардан

чурттагычтарын албан-биле үндүрер ужурул. Чамтык тапаларында чурттаары-биле чурттагыча квартираны куусом бээр, а чүрүне, кооперация болгаш хой-ниити органиалаларын бажынарында чурттаар эргени ол черлеринин административизм болгаш профсоюз комитетинин шиптирлери булгаар тыштыр. Ол шиптирлерге үндөмүзүш, чурттагыча квартираны эс-лээр эргени берип турар тускай ордер бээр. Чүгө оон соонда кандыг-бир чурттагыча бажынын эзел болур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:

Кызыл, Шетинкина-Кравченко кудумчузу, бажы № 3, ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралакчыларын 35-24, пропаганда кылганын 23-54, чарышталгын секретарын 23-35, партияж амырлар кылганын 37-13, кулутура кылганын 23-54, кааа ажы-агый кылганын 21-47, үзүтүр кылганын 22-64, кааа кылганын 41-27, информизм база совет тургусту кылганын 20-60, бухгалтериян 31-75, корректорларын 27-41. Солтун келбей барганда 32-75 телефонтон доктаар.

Тыва АССР-ын Министрлер Чогуулаанын Ном үндүрер чер, полиграфия дом садынын талазы-биле эргелелин типогрфия. (Кызыл Шетинкина-Кравченко кудумчузу бажы № 1). ТС—60039

Чалыы назын дедир ээлбес

Кыргызста хүнүтү караа сымарлар. Кыштын согу оршээ чокка хаарын келер. Ыччан сенээ чурттагыча бир-ле чүве Саарык ышкыш, чиктиг кылар сагышымар: Ыччан баарга, магалыгыт эки үе —

Чайык хүнү сагышымга бо-ла кирер. Айлар, чылдар чегинчипкеш шуужу эртер. Акшый бээр сен, кылажым-даа оожум апар. Ыччан сенээ чурттагыча бир-ле чүве Астыгыл-даа кааган ышкыш сагышымар:

Ыччан баарга, назымында мен үе — Анык шаан сагышымга кирип келер. Чалыы назын частыл орган чечек ышкыш: Ындыг өйү эгиния аар арта болза!

Ыччалза-даа өрткөс түв дегит ышкыш. Чамтыг ату мадыраңа деп, хаа кербес. Ыччалгаштын сетиминде-не чалыы чорза. Ыччан сен кыраал-дыр деп кым-даа билбес.

Салим СУРҮН-ООЛ.

ТУМАН

Кезээлентей соон-даа дедир. Хемге холдот, хүтээл туман. Кедер сыме кийи ууду. Чыдынын-ла тыпкыа боор он. Шыргай азия дегеминче Чыбытыр-ла соип кирди. Черге чалган соортунген Чедер кулаш бууруу «сатын» Шетчигеңтер тулаа ылды. Монгут ТАВОВ.

ХААКТАП ТУРАР СИЛЕР БЕ?

«всес. Хаакташкын баштай-ла Россияга тыныгынын төөгү баштатп турар. Ыжжа (хаа) деп сөө — орус сөө болур. «Рта» — база-ла хаак дээр орус сөө. Оон «парта» — чунгулап турарыкы парта шапактарын тыныгыны ол.

Хаакты кижжи каш мун-мун чылдарын мурнунда чогааткан. СССР-ниң Эртемпер академиянын экспедициязы Ак далайын эриктенде хаактардан хаактыг дүрүлериң чуртууларын тыпкан. Оон алгаш көргө, бистин ала-өбгө-деринин үеинде-ле хаакташкын турганы билдингир.

Баштайгы хаак клубу Россияга (Петербургга) 1895 чылда үндөзилгениң. Оон чорту Москвага хаак спортунун нийтисия тургустунган. Хаак спортун бистин чуртка чүгө Октябрь революциянын соонда хөгжөөн.

Бистин амы үлөтүрүвүс чыл бүрүдө-ле аны-буру хевирин 10 миллион хаактарын кылмып турар. Оон конструкторы чыл сайын-ла болбаарырап турарын хаакка оонургалгылар билер. Харин-даа пластмасса-биле ышкыш онзагай бугуменин кадып турган, эгилчед, сыйлыбас чаа хаактарын безин кылган. Оон анында чүгө пластмасса, алюминий-биле кылган хаактар база бар.

Тывага хаак деп сөөтү тыныгыны база-ла талыгыр өрткөн үелерге хамааржыр. Шаг-шааңда-ла тыаа алчылар хаактыг аныан чораз болгай. Амы үе хаак спортунун бистин Тывада хөгжөөн республика маргыдаларын, чер болганда чонтуң ГТО нормала-

рын дужаап турарында көрүп болур.

ЧАМДЫК СҮМЕЛЕР
Арыг агаар калыкчылыга дузалыг. Арынар кежи хою, чымчак болуру-биле оон ажаал-дамынче гагил салыр херек. Соок хүнүнде карактарыңар-ның чоок-кавызын үстүг крест-биле чаап алынар. Ол кончуг дүргөн өрткө сине бээр. Аас хүнүнде кара карак шилин келерин уганар. Ол карак дол-гандыр каттшкыктар, дырыш-кактар тыптырып болдурбас.

Арынын нухраал. каракты бузаан ажил чок. Нухра арын кежиче агаар эрттербес, ону херилдирер, бугуң каракты хаарып болур. Эрине үстөкч помаданы чаап ап болур, ол хорлатпас.

Буттарыңар салаалары дээр бээр, ону сипрт, эодка азы одеклов-биле чаап алынар.

Хол донгаш, оон кежи чалыгылай берип болур. Ыччанга кезээл-не чыгып суг-биле саванын, шеткалап чүп турунар. Оон соонда үстүг крем, глиперин-биле чаар бол-дурбас чымчак бээр.

Бөрт чок хаактаары хофа-гай. Ыччан баш аарын тып-тырында анында, баш дүгүнү дөзү чыгыска, дүжүчүл апарып болур.

Бутту доңгубазы-биле баштай бөдүүн, оон кырында дүк ук кедер ужурул. Ол ийи үс-лүн аразында чымчак, солтун салынын салып аарга улам айл.

Майыкташ илгектерин ийи рамер улутуу шилин алдыры аки. Чүгө дээр кызыл ук кедерге буг хостуг, кысты-

байн чогуур.

Дүк хол-хаптары холху дүргөн дериттер. Ыччанга ал-гылап кылган хол-хаптары таарымчалыг. Чыгып болуру деп болдур болунар, кырында брезент хол-хаптан кетип алынар.

Соок, хаттыг хүнүнде хер-рөөжөөн болгаш бичин уруг-лар дүк рейтузаларын хеп ип-тиядеп кетип алаа улам аки.

ГТО-НУН НОРМАЛАРЫ

Хаактыг сөөтүстөшкөңте үнүп турар кижжи, ГТО норма-лары билген турары арык эвес. Өг-бүленин аны-агы назы-харлыг хаакчыларында ону сагындырып калы.

Огулар 10—11 харлыг бол-за, бир километрин 8 минутта-ла, а оон ийи хар ууг болза 2 километрин 14 минутта эр-тер. Ол-ла назды уругдарыг болдурбас, бир километрин 8,5 минутта, ийи километрин 16,5 минутта эртер ужурул.

Он дөрт, он беш харлыг, оон-дар үш километрин 17,5 минутта, оон чакыны уруглар ийи километрин 15 минутта дужаар алар. 24-тен 34 хар үеинде херөөжөөн үш кило-метрин 21 минутта куду эвес үеде, 5 километрин 38 минутта эртер. 39 харга чедир эр улус беш километрин, чартык шак иштанде дужаар. 35—44 харлыг херөөжөөн ийи кило-метрин 18 минутта эртер-ле ажырбас. Ол назды эр улус 5 километрин 35 минутта эртер алар. Оон улут наздыг херөөжөөн ийи километрин, а эр улус беш километрин үе барындаалавайн эртер болза ажырбас.

Ыччанга эки хаактап, сөг-түстөрүнүн күзедис.

Т о о л

Малы бажын ашкан, эди эктиң доган Арыслан-Мерген деп кижжи чурттал чораз чүвөн иргин. Оон чалгызын-га үп бөрү халдап, эмге-сан-га мазды чип туруп берип-тир эвесеп.

Арыслан-Мерген чүзү боор, сыын чедер Сыйда-Бора адын муугаш бөрүлериң чедип тур-ган согар деп барган.

Бөрүлерин бугуу билер эки ону билки каап, бохунун өөрүгө:

— Ийдиң болза, бөрүлер, Арыслан-Мергенниң чалгы-зын кырып чип туруп берген болгай бе. Апаа харадаш, ол сыын чедер Сыйда-Бора адын-биле бистиң ызырты чед-ди, оон өлдүр деп барды. Сыын чедер Сыйда-Бора адын биден төртүтүгөн кулуң болгаш дөш өөрү маанарыг деп болдур эвесеп. Чедип кел-зе-ле муштунар дөш өү де-леш малдылар сийер деп ча-гып турган-дыр.

Шынап-да Арыслан-Мерген сыын чедер Сыйда-Бора адын муштунан бо келген. Бөрүлер-даа даягдар дөштүг черден дескеш, алдырайың барганнар иргин.

Дартазында Арыслан-Мерген харадашындан холу-бугу

АРЗЫЛАН-МЕРГЕН

дынызың, ажыганыңдан ар-ны-бажы агылаңаңар.

— Элик чедер Эри-Оюму муштун алгаш, чер сен кулу-тур бөрүлериң ызырты сыы-рып чектеш, сокулаң каап-тайп адыр! — деп ажылып олурду-тур эвесеп.

Бүдүү билер бөрү Арзылан-Мергенниң элик чедер Эри-Ою-биле бөрүлериң сыырып деп турарын билки каап, өөрүгө база-ла:

— Элик чедер Эри-Ой кырган бөдөр төртүтүгөн кулу-на болгай. Ыччангаңын ол кудурай кулу хааыңаңа багай болур ужурул эвесеп. Бир эвес Арзылан-Мерген оозун муштун алгаш чедип кел-зе, кудурайын кулу кустал-дырыш халчыр силер — деп, чагып турган иргин.

Арзылан-Мерген элик чедер Эри-Ою-муштунан бо халчын даягдар. Бөрүлер-даа даалы кудурайлаш кушталдырыш халчыр каанар. Ол хүнүн бадыр сыыргаш, чедип ча-даш, Арзылан-Мерген ажын-бас боду ажынып, харадаш боду харадап олурган иргин.

— Ам даярга ухар куштаң дудалас маңзар, дүктүг да-нашкып ал-араатаның лези-

нес, Арған-Хүрен адым-биле бөрүлериң чедип турган, соку-лаң кааптайп адыр — деп кызынып олурган.

Бүдүү билер бөрү турган: — Ийдиң болза, бөрүлер, ам даярга Арзылан-Мерген ухар куштаң дудалас Арған-Хүрен адын-биле бисти сыыртаар эвесеп.

Арған-Хүрен адын-биле бисти сыыртаар эвесеп. Арған-Хүрен адын бисти дөштер-даа арга-жок, чедер ужурул. Арзы-лан-Мерген бисти согар-даа ужурул апарган-дыр. Бо дү-не Арған-Хүренниң канчаң-даа турган, тууду чивес болуусу-са хоржок. Оон башка дүриг чораш дужууус-даа чок эвесеп — деп-дир оо.

Бөрүлер чалгыга чедип келеш, кулуңар, сугай бе-лер көрүп алгаш, чалгы-чя-баш халчын келет:

— Э, туурай бер! Арған-Хүренниң чивес бе. Чыгында бо хире семсе малдар турда, оларын чягы бис — дикшеш,

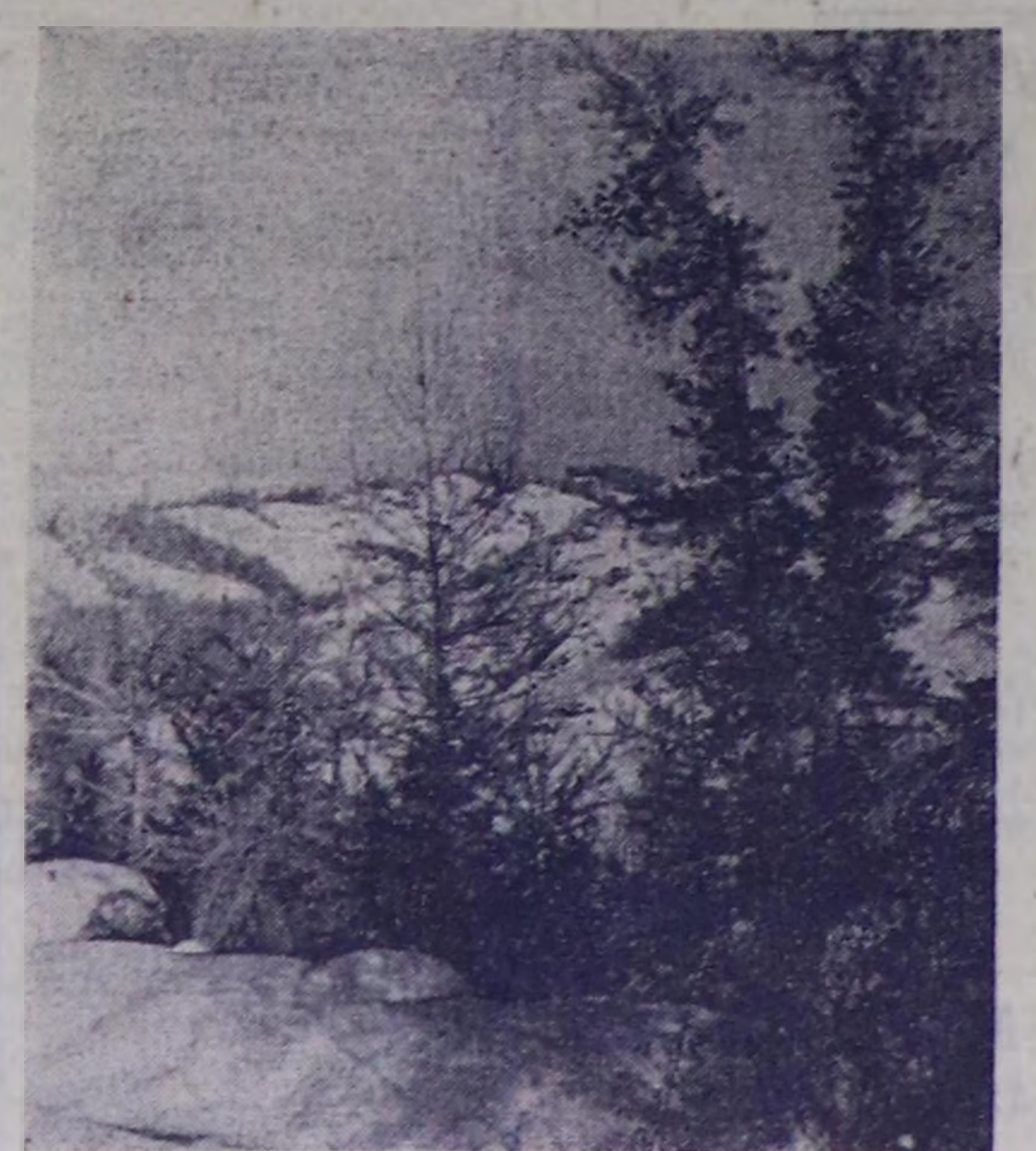
бүдүү билер бөрү алдырайың сугай бөдөр тууду чип хон-ганын иргин.

Тоттур чип алган соонда, бүдүү билер бөрү турган: — Ам өлбөз буттарыңыс өлгөниңс ол-дур. Арған-Хү-рен адын чийр дээрте, чоп мези ааймак кирбедир! Бүдүрүнүң муштунда өлүмүн чалгыларын арганын кы-мылар мерген, сагытын тып-тарыл? — деп-тир эвесеп.

Ыччан турда, Арзылан-Мерген Арған-Хүрен адын муштунан бо халчын олурган-дыр эвесеп.

Бөрүлер ону көрүп каап, тоо-быдарарың далайың, дон-га дүшкөп доурак пақтап, хырын ууп чаап турда, Ар-ған-Хүренниң муштун Арзы-лан-Мерген оларын кыра-шап каал-тыр оо!

ТДТЭШНИК артем амыл-дачыны О. НАРЫКА дик-нап бижээн.

Поштер уңген мөөрүктөрүн чарашынып, Мөңкүнелчек хөртүм кырап чоруксаар мен. Төртүн черин арыг, хоюг агарыңа Төлдүк ынаан ыларыңдан дыңнаар силер. С. ФЕОТОВТУҢ фотозу.

Дмитрий САЛЫНЫҢ «Хар чаап тур» деп чурту.

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

ССРЭ-НИҢ ЧЕМПИОНУ Н. ГАПРИНДАШВИЛИ

Шыдыраа талазы-биле дегер чемпион Нова Гаприндашвили ол хүтүлүг адынга СССР-ниң чемпиону деп атты база немер алган. Шыдыраа

талазы-биле СССР-ниң херөө-жөө чемпиону ат дээр чаа доо-дугаң маргылаага ол 19 сө-лөккө 14 сөң ап, бирги черге үнгөн.

КОРДАКЧЫЛАР МАРГЫТДААЗЫ

Э Г Е Л Э Э Н

Дегер чемпион Роберт Фишер-биле 1975 чылда ойгаар ойлакчыны илдериниң ээл-чегин маргылаалары бо не-делда эгелээч.

Баштайдык америк шыды-раачы Р. Бирн биле Б. Спасс-кийниң (СССР) аразында мар-гылаага ийи оюн эрткен. Ол салгылар хайым болуп доо-дугаң.

Совет Гроссмейстер Виктор Корчной биле 22 харлыг бра-

иль гроссмейстер Э. Мекья-нин аразында салгы нарын бай-дала сонгарлаткыган тур-ган. Ону чедир ойнааш, кайызы-даа тилеге чеге-пөөн.

А. Карпов биле Л. Полуга-ескийниң аразында баштайк салгы хайым болган.

Т. Петросян биле Л. Пор-тугаль биле база-ла хайымпа-нан.

Тренерлер билин бедиткен

1973 чылдың сөөлүг айында Москваның Ленин орден-дир Бүрүнчү күш-куласту институту Бугу-өвилдең хостуг хүреш талазы-биле се-минари болган.

Хостуг хүрештиң техника-зында болгаш тактикасында чаа өскөрүлгөнерин семина-рын кыргычтарыңа өөр-дип, кылып чоруткан ахма-ларда чедипкинерин база чедипкериң демдөгүсөн.

Хостуг хүрешти улам сай-зыратырың айтырын сем-

нарга кол черип эдээр.

Республиканың хостуг хү-реш талазы-биле тренерлер-ниң семинары Кызылга болуп эрткен.

Семинарын кыргычкылар практиктиң кичээлдерге хостуг хүрештиң аргаларыңа чаа чүдүлгөнерин өөрөгөн.

Семинарлар бистип респу-бликага хостуг хүрешти улам ийи хөгжүдериңе ийиңит болуру чутажок.

Ч. ООРМАН.

Мелебүдөңнө

ЯНВАРЬ 20-ДЕ МОСКВАДАҢ

12.00 — Дамчылыгаар про-грамманы. 12.05 — Мелодер. 12.10 — Школычларга. «Бу-дуньянык». 12.40 — «Совет Эя-ленинге бараян бооп тур мен». 12.55 — Ойнуң телеко-рүтүг. «Кино алы-чоруктары-ның каууу». 14.40 — Колпери. 14.55 — «Чечен чогаалдыг эки-рамыдыгыз». «Диканка суур чогууга келээлэр». Уран-чечен филм. 16.00 — 16.10 — «Часар. 16.10 — «Дегерсег панорама». 16.40 — «В. И. Ленин». В. И. Ленин дугайында В. Маяковскийниң чо-гаалдарыңа композиция. 17.30 — «Ете». Информастыг программаны. 18.00 — Ойнуң теле-корүтүг. «Хоккей талазы-биле СССР-ниң чемпионо». «Дун-дуньянык». «Крылья Советов». 20.20 — «Докумен-тадыг акран». Дамчылыга-ны Р. Рождественский чору-дар. 21.50 — 22.00 — Часар. 22.00 — «Бистик бригадымы-тын уктуктур планы». Мос-

кын обланың Либерецк ра-йонунуң Москвит аттыг сов-хозунуң бригадир А. Е. Га-аханың чыгааңы. 22.15 — «Силерниң дилөөр булгаар». Колпери. 23.00 — 23.30 — «Уе». Информастыг программаны.

КЫЗЫЛДАҢ

17.30 — «Ленинниң үш за-ны». Документалдыг филм. 18.35 — Уругтарга. «Волка оранын оранымы». 18.55 — Телемелдер. 19.05 — «Пар-тызның туугу». Документал-дыг филм. 19.25 — «Техни-тиң информативниң мөдөөн». Дамчылыга. 19.40 — «Дуба». Яйраут шипчелдериниң каттышкан институту. Эр-тем-таймырлар филм. 20.30 — Телемелдер. 20.45 — «Ат адым». Телефилм. 21.15 — «Дарыг Ленин». Доку-менталдыг филм. 21.35 — Чар-ладар. 21.40 — «Ленин-биле бичик кааа». Кыска филм. 21.50 — 22.10 — «Чүе чылдын эгезинде». Уран-чечен филм.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Он сондсаа А.А. Громыко
Амгын ССР-ийн Улустарын
явдалыг орден-багш шийлгэр
дугуйндаа ССРЭ-ийн Дээд
Советийн Президиумтунг
Чалданыг өмчлөх.

Хүнлүгт хуралдын кирэж
халсрыг адисм хэсэгт турал
А.А. Громыко оралын респуб-
ликацийн тугунаа халд бөгөөд

Амгынзэмын Коммунарзэмын
Тугунаа бэргэ секретары
А.Е. Кошарын хармыг сөг ам
гын тугунаа халд.

терин, чогаалыгын ангилалын
бээр дээрин, совет улустарын
арзандаа найраларыг, ам-
дучлалыгын кадм ажылд-
жылганы хажыар бэлэгш бх-
жылгээр дээрин хүндлүгт ху-
ралга чүсч чогаалаагынн бүр-
рөтөг.

Хүнлүгт хуралдын кирэж
халсрыг СЭПТ Тог Комитатын
дээр ССРЭ-ийн Дээд Советийн
Президиумтаа, ССРЭ-ийн Чы-
лалтар Чогуулалтыг байлг
хүг хажыан үлүг көрдүгүш-
күм-бөс хүлүгт аглал.

ТОСКУ БЕШ ЧЫЛДЫН БАЗЫМНАРЫ

1973 чылда республиканың улус ажыл-агыйын хөгжүдеринин Күрүне планының күүселдезинин түннелдеринин дугайында

ТЫВА АССР-НИН СТАТИСТИКА ЭРГЕЛЕЛИНИН ДЫҢНАДЫ

Тыва АССР-нин ажылчы чоннары партияның XXIV съездинин шийттирлерин амдыралга боттандырар дээш социалисттик чарышты калбарттышаан, республиканың экономиказын көжүдөр, чоңуну материалдык болгаш культуруту амдыралының дегенде бейлер чылды-биле чамдык эки көргүзүлгөни чедип алган.

Тоску беш тылазын планын оонаалдарын күүсээр дээш социалисттик чарышты калбартып, республиканың ажылчы чоннары шийттирлерин чылдың планын оонаалдарын кол көргүзүлгөни талазы-биле ажыр күүсеткен.

Улус ажыл-агыйның адырларының талазы-биле план күүселдези дараазында көргүзүлгөни-биле тодараттынар:

I. Ү л е т п у р

Үлетпүр продукциязын бүдүреринин болгаш сайгарарының чыл планы кол көргүзүлгөни талазы-биле ажыр күүсеттинген. Үлетпүр бүдүргөсүн 1973 чылда турганында 1 хуу өзүлдөг болган.

Кол-кол адырлар айым-биле алырга продукция бүдүреринин өзүлде темпши болгаш продукция сайгарылазы дараазында көргүзүлгөни-биле тодараттынар:

	Чыл планы- нын күүсөт- тингени (хуу-биле)	1972 чыл- да удуз (хуу-биле)
Республика индустрия-биле	104	105
Электростанция	—	93
Озатка үлетпүр	107	99,9
Өндүр металлургия	102	96
Металл ажылчы кылыры	102	108
Ычаш болгаш ыш ажылчы кылыры	107	108
Тузуг материалдар үлетпүр	99,1	104
Чик үлетпүр	105	98
Азын-чөп үлетпүр	107	108

Үлетпүр продукциязын бүдүрүчүлүк чыл дургузунда 6 хуу өскөн. Үлетпүр продукциязын бүгү озаткан күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн өзүлдөсүн күүсөл-биле чедип алган. «Тыва даг-дугу» комбинат, Кызыл-Мажалыктын тууябу заводу, Шүрүмүктүн ыш белектер цехтүзү, республика үлетпүр комбинатты күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн өстүреринин талазы-биле ол чамдыкын күүсөткөн.

Үлетпүр бүдүрүлгөсүн оотторун өстүрер, продукция сайгарар болгаш күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн бейлер талазы-биле чамдык бүдүрүлгөсүн чыл планын күүсөткен:

	хуулар-биле	1973 чылда хуу-биле 1972 чылда удуз
Электр энергия — мвт	100,3	101
«Тыва даг-дугу» комбинат	107	112
«Тыва кобальт» комбинат	103	100,1
Термал-Хая бүдүрүлгөсү	100,7	77
Каз-Хеминд көмүр-аш разрез	107	99,9
«Тузуг кескерт» комбинат	84	90
Ак-Довурактың УБК-зы	103	102
Республика чыгаргызын үлетпүр	106	108
Эт комбинаты	107	108
Сүт комбинаты	107	108
Аш-чөп үлетпүрүнүн эргелели	101	110
Кызылдын хлеб заводу	101	104
Чадананын —	101	101
Ак-Довурактың —	102	102
Хову-Аксының —	104	104
Бай-Хаяктың —	97	9
Пиво заводу	102	106
Тараа продуктулар эргелели	113	103
Кызылдын сайгарыла баязы	115	100,1
Чадананын тараа пункттуу	104	107
Балык заводу	115	132
Республика үлетпүр комбинаты	105	105
Типография	101	102
Дарыялга комбинаты	100,1	94
Алгы заводу	110	100,4
Карыя четкестерин өөрдөлгө- бүдүрүлгө комбинаты	109	109
Тузуг үлетпүр материалдарының каттыжышкыны	103	105
Кызыл-Мажалыктын тууябу заводу	111	110
«Тыва көдээ тузуг» трест	119	122
Шүрүмүктүн ыш пункттуу	120	147
Тураанын ыш пункттуу	119	96
Ычаш ажыл-агый эргелели	109	113
«Тыва септелге тузуг» трестин тузуг кескерт- тери болгаш кескертчилер кылыр за- воду	93	99,9
Улус-Хеминд ыш үлетпүр ажыл-агый	108	103
Автосептелге заводу	100,5	105
Республиканың «Сельхозтехника» катты- жышкыны	102	109

Чыл дургузунда бүдүртүлгөн продукцияның тус-тус хевирлеринин талазы-биле алырга:

	чылда бүдүргө- ни	1973 чылда хуу-биле 1972 чыл- да удуз
Электр энергия — мвт, кат-шак.	136,9	85
Көмүр-аш — муң тонна	563	100
Тузуг тууябузу — муң кезек	29,1	103
Тузуг чугайы — тонна	2554	108
Чымыл эппээр демир-бетон, бетон констру- циялар деталылар — муң кубометр	31,2	109
Сорттук даг-дугу — муң тонна	49,6	116
Металл — муң рубль	853	100,7
Тузуг болгаш олар ыш сөөртүлгөсү — муң кубометр (сөөрткөн)	274,4	99,9
Оон иштине:		
Тузуг ыяжы —	235,9	99,6
Дилег материалдары —	132,9	98
Хам ыяжы — муң эжеш	76,7	107
Классик ыяжы —	70	102
Дарыялга кылыгы — муң рубль	1146	103
Эт (I категорияның субпродуктулары бич- казы) — тонна	10752	104
Колбаса кылыгы — тонна	1233	104
Мал үзү — тонна	675	125
Чалаан сүт продукциязы — тонна	12666	99,8
Далган — тонна	11527	112
Хлеб болгаш хлеб-булочка кылыгы — тонна	18756	110
Кондитер кылыгы — тонна	789	112
Дус (ашы-чөмөг) — тонна	9503	97
Туткан балык — тонна	236	93
Пиво — муң даллитр	164	77
Эвиртпес суксуулар — муң даллитр	123	110

ЭРТКЕН ЧЫЛДЫНДАН ХӨЙНУ БУДҮРГЕНИ:

Тузуг тууябузу — 756 муң кезек
Сорттук даг-дугу — 7 муң тонна
Хам ыяжы — 5,1 муң эжеш
Эт (I категорияның субпродуктулары бич-
казы) — 134 тонна
Далган — 1245 тонна
Кондитер кылыгы — 83 тонна
1973 чылда пландан ажыр 3612 тонна даг-дугун, 16,7 муң эжеш хам ыяжы бол-
гат 175 тонна мал үзү, 39 тонна кондитер кылыгыларын бүдүргөн.

Үлетпүр нитизи-биле планын күүсөткен-дээ болза, чамдык бүдүрүлгөлөр планын оонаалдарын күүсөткөн.

Продукция сайгарарының планын 4 бүдүрүлгө, продукция бүдүреринин нити хемчээлин өстүреринин планын 7 бүдүрүлгө күүсөткөн. Продукция бүдүреринин хемчээлин оон мурунда чылда турганында 9 бүдүрүлгө кудулаткан. А он бүдүрүлгө күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн бейлеринин чыл планын күүсөткөн. Металл, эвиртпес суксуулар болгаш пиво бүдүреринин чыл планы күүсөткөн. Үлетпүр продукция-
зын бот-чезин чигелеринин планы күүсөткөн.

Чал техниканы шийгээдип алырының күрүне планын талазы-биле 1973 чылда бүдүрүлгө 43 хемчегин шийгээдип алган.

II. Көдээ ажыл-агый

1973 чылда көдээ ажыл-агыйның нити продукциязын өртөө 1965 чылда чигелдеп дегнээрге, 83,2 миллион рубль болган, а 1972 чылда дегнээрге 1973 чылда 8 хуу кудулаан. Ук кудулаашкын кудууна чер ажылчының продукциязын эвээ-
жээнинден болдурунган.

Ажыл-агыйларын бүгү категорияларын катал алырга, 1973 чылда көдээ ажыл-
агый культуларының тарылгазын нити шөлү 371,9 муң га турган ыяжы, азы
1972 чылда турганында 3 хуу, а тараа культуларының шөлү 7 хуу хой болган.

Ычлазак 1973 чылдың чазы болгаш чамдык районнарда кылдаашкын болганында тараанын нити чылдазы оон мурундагы чылдан 28 хуу эвээш бол-
ган. Бир эвес 1972 чылда нити чылда 298,1 муң тонна турган болза, 1973 чылда ол
216,1 муң тонна болган. Эрткен чылдарда тараан ситен болгаш хой чылдыг тарымай
сигенерини поган массазың белекелди саваска. Мал чөмүнн белекелдинин
нити хемчээли 1972 чылда дегнээрге, 1973 чылда база бүгү көргүзүлгө-биле куду-
лаан.

Картофельдин болгаш ногааларын нити чылдазы мурунку чылда турганын-
да көвүдөн.

Ажыл-агыйларын бүгү категорияларын катал алырга көдээ ажыл-агыйның кол
культуларының дүжүдүгүн көргүзү:

	бир гадан центнер	1972 чыл	1973 чыл
Тараа культулары	12,3	8,3	
Картофель	54	53	
Ногаалар	60	68	
Кукуруза	71	56	

1973 чылда республиканың ажыл-агыйларын күрүнеге 68 муң тонна тараанын сат-
кан азы тараа саларының кол планын 113 хуу күүсөткөн.

1974 чылда белик дүжүтү алыры-биле республиканың ажыл-агыйларын 1973 чыл-
да күсүк чөп адырлыгының 104,6 муң гектарга ботландырган. Ол дээрже 1972 чылда
турганында 22,2 муң га, азы 27 хуу хой болуп турар. Чайгы чер адырлыгына 116,6
муң гектар болган. Колхозтарын болгаш совхозтарын тараа шөлдеринче эрткен чыл-
дын 9,2 муң тонна минералдыг чөмүччүлүгүн төккөн, ол 1972 чылдан 11
хуу хой. Органиктик чөмүччүлүгүн 171,2 муң тоннаны (1972 чылдан 25 хуу
хой) сөөткөн.

Көдээ ажыл-агый техникумын септелгези органик азын чөпү турар. 1974 чыл-
дын январь 1-ге чедир тракторлар септелгезинин планы 6 хуу ажыр күүсөткөн.

1974 чылдың чазы тарылгазын нитизи-биле 54,4 муң тонна үрезин урдулган,
ол мурунку чылдан 6 хуу хой. Үрезин урарының планы 100,3 хуу күүсөткөн.
Республиканың ажыл-агыйларын бүгү категорияларын мал ажылчының про-
дуктуларын бүдүргөн:

	1972 чыл	1973 чыл
Эт (коз дөзү) — муң тонна	20,8	21
Сүт — муң тонна	56,8	60,5
Дүк — тонна	2345	2267
Чуурга — млн.	19,2	20,9

1972 чылда дегнээрге 1973 чылда эт бүдүрер 3 хуу, сүт — 6 хуу, чуургалар
бүдүрер 9 хуу өскөн. Дүк бүдүрер оон мурундагы чылдан кудулаан.

Баш удуз алган мезгелдерден алырга, 1974 чылдың январь 1-де продуктулуг мал-
дарың баш саны:

	Бүгү категориялар	Оон иштінде колхозтарда болгаш совхозтарда
	Муң баш	Муң баш
	1/1—74 ч. 1/1—73 ч. хемчээли хуу-биле	1/1—74 ч. 1/1—73 ч. хемчээли хуу-биле
Мыйыстың бода мал	197,1	101
оон иштінде өскө	72,6	100
Хаваан	37,5	97
Хой болгаш өшкү	1177,9	102

Колхозтарын болгаш совхозтарын инектеринин продуктулу 1972 чылда тур-
ганында 97 кг, азы 6 хуу көвүдөн. Бир инектен сүт саап алырының чыл планы 102
хуу күүсөткөн.

Колхозтарда болгаш совхозтарда бир дагадан 1973 чылда 197 чуурга алдырган.

1972 чылда ол 175 турган.

Ажыл-агыйларын бүгү категорияларын катал алырга мал ажылчының продук-
туларын күрүнеге садары дараазында көргүзүлгө-биле тодараттынар:

	январь 1-ге чедир	1974 ч. 1973 ч. хемчээли (хуу-биле)
Мал, куш ыяжы (коз дөзү) — муң тонна	14,8	16,4
Сүт — муң тонна	24,2	26,2
Дүк — тонна	2755	2105

Мал ажылчының продуктуларын садар планын күүсөлдө: сүт — 109 хуу, мал
болгаш куш ыяжы — 102 хуу, дүк — 97 хуу болган.

1973 чылда колхозтарын нити орулгазын чигелгезин санаашкын-биле алырга,
10,8 млн. рубль болган ыяжы, азы оон мурунда чылда турганында 1,2 млн. рубль-
ге кудулаан. Колхозтарын ажыл төлөвиринге 6,8 млн. рубльди үндүрерин төлөвир-
лээ, ол болза мурунку чылдазында 0,2 млн. рубль хой.

Республиканың көдээ ажыл-агыйн, оон иштінде колхозтарын хөгжүдүргө
1973 чылда 23,9 млн. рубльди төлөвирин турган. Оон 18,5 миллиону шийгээткөн.
Колхозтарда болгаш совхозтарда нитизи-биле 4,6 муң баш инекке, 20 муң баш шээр
малга кажаларын туткан. 18 муң га оларларын шийгээдип алган, кургалдыга те-
регелтисинес 1,4 муң га черге культура-техникти ажылдарын ботландырган. 114 ми
хемчээлдиг биче вольтулуг электри шугуун ажылдаа киирген.

III. Транспорт болгаш харылзаа

Нити ажылдадып транспорт-биле чүж саарының чыл планы 100,2 хуу,
а чүж сөөртүлгөү планы 108 хуу күүсөткөн. Оон мурундагы чыл-биле де-
гнээрге, чүж саарының хемчээли 10 хуу, чүж сөөртүлгөү — 15 хуу өскөн. 1973 чылда
33 млн. пассажирин аргыштырган, ол дээрже пландан 12 хуу, мурунку чылдан
22 хуу хой бооп турар.

Авар транспорт-биле пассажирлер аргыштарының планы 101 хуу, чүж
сөөртүлгөү планы 105 хуу күүсөткөн.

Харылзааның бүдүрүлгө-техникти эргелели тариф айым-биле орулга кирип азы-
рының планын 100,8 хуу, харылзааның продукциязын бүдүреринин планын 100,1 хуу
күүсөткөн. 1972 чылда дегнээрге тариф талазы-биле орулга кирип алыры 5,3 хуу,
продукция бүдүрер 8 хуу өскөн. Хоорай телефонун авенталерия көвүдүлгөсүн
планын күүсөткөн.

IV. Капитал тузуг

1973 чылда акчаладырышкынының бүгү дөстөрүн күсөл-биле республикага
62,3 млн. рубльди кол фондлары, оон иштінде 37,1 млн. рубльди бүдүрүлгө
объектеринге, ажылдаа киирген.

70 машина-оуттуг даарыялга комбинатын, «Тыва даг-дугу» комбинатта чылда
10 муң тонна даг-дугун арыглар комплексти, республиканың «Сельхозтехника» кат-
тыжышкыны Кызылда чигелдеп алырга, чылда 1600 санныг септелгезин кылдыр
бүдүрүлгө комплексин, машиналар чылда 1000 удаа бензин кууар станцияны, белик
вольтулуг электри дамчыдыгының 412 ки шугуун болгаш эске-дээ объекти-
лерин ажылдаа киирген.

1973 чылда улус ажыл-агыйн хөгжүдүргө күрүнени болгаш кооперативин
(колхозтарын санааска) 83,0 млн. рубльдин капитал салышкынынын үндүргөн.
Капитал салышкынынын херек кырында хемчээли 74,1 млн. рубль болган бол-
гат 1972 чылда дегнээрге, 426 муң рубль эвээш болган.

Керээлгү тузуг ажылдарын хемчээл республиканың 59 млн. рубль, азы чыл
планында удуз 98 хуу болган. 1972 чылда дегнээрге, тузуг ажылдарын хемчээл
чезин 3 хуу өскөн. Тузуг ажылдарын чылда хемчээлинин планын кол трестер
43,9 млн. рубльге күүсөткөн. Оон иштінде «Тыва тузуг» трест — 17,0 млн. рубльге,
азы планын 100,4 хуу, «Тыва көдээ тузуг» трест — 15,0 млн. рубль, азы 100,0 хуу, «Тыва
сүт тузуг» трест 4,9 млн. рубль, азы 90 хуу, «Тыва сүт тузуг» трест — 6,0 млн. рубль,
азы 100,4 хуу күүсөткөн.

Чылда тузуглар кылырының белик темпиги эвээш «Тыва сүт тузуг» трест —
13 хуу, «Тыва тузуг» трест 8 хуу күүсөткөн чедип алган. «Тыва септелге-тузуг»
трест 1972 чыл-биле дегнээрге, тузуг ажылдарын хемчээл 5 хуу кудулаткан. Тузуг
ажылы кылдыр организацилар 1973 чылда күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн бейле-
ринин планын 99,0 хуу күүсөткөн.

Күш-ажылдын бүдүрүчүлүгүн бейлеринин планын «Тыва тузуг» трест 104 хуу,
«Тыва көдээ тузуг», «Тыва сүт тузуг», «Тыва септелге тузуг» трест тус-тузуна
95, 99,2: 98 хуу күүсөткөн. 1972 чылда дегнээрге тузуг-монтаж ажылдары
болгаш дузалар бүдүрүлгөлөргө ажылчыларын күш-ажылдын бүдүрүчүлүгү
6 хуу, ортумак ажыл төлөвир 3 хуу өскөн.

Тузуг-монтаж ажылдарын херек кырында бот-чези планназында ажыл бо-

дуз, 450 муң рубльге улгаткан. Бот-чези «Тыва көдээ тузуг» трест 338
муң рубльге, «Тыва септелге тузуг» трест 100 муң ажыл рубльге улгаттыр-
ган.

Тузуг-монтаж ажылдарын кол хевирлерин механизастарын хемчээл кол-
дууна 1972 чылдың дегнелде артка. Тузуг конструкцияларын монтажтарын
ажылдарын долгуз-биле механизастан. Чер ажылдарын, бетон болгаш хоодуг кыл-
дырың ажылдарын 99 хуу, шугулатур болгаш илгир ажылдарын 72 хуу мезгелде-
зестан. Чүдүрер-дүжүрер ажылдарын механизастарын дегнелде эвээш кудулаан.

V. Чоннуң материалдыг чаагай байдалының

болгаш культурулуг дегнеленин өзүлдөзи

1972 чыл-биле дегнээрге, 1973 чылда улус ажыл-агыйның бүгү адырларында
ажылдап турарларын саны ортума-биле 1 хуу улгаткан болгаш ажылчы чоннар-
нын айда ортумак ажыл төлөвир база өскөн. Материалдыг шаналды фондугу-
дан үндүргөн төлөвирлер айда ортумак ажыл төлөвиринин өвөринге садарын бер-
ген. Чыл дургузунда ол фондудан 2,9 млн. рубльди үндүргөн, азы 1972 чылдан
14 хуу хой болган.

1973 чылдың ноябрь 15-теги байдал-биле алырга, республиканың улус ажыл-
агыйнда дээш болгаш ортумак эртемниг 16,3 муң тускай эртемниглер ажилдап
турган, оон иштінде 5,7 муң кижи дээш эртемниг, 10,6 муң кижи тускай ортумак
эртемниг. Сөөлү үш чылдарда специалистерин саны 22 хуу өскөн.

Күрүне болгаш кооператив садарының саарылыгына нитизи хемчээлгезин
катал санаарга, үүрмектеп садар бараан саврылаа 1973 чылда 169,1 млн. рубль
четкен болгаш 1972 чыл-биле дегнээрге 9 млн. рубльге, азы 6 хуу улгаткан.

Республиканың кол-кол салдыг организациларының 1973 чылда үүрмектеп садар
бараан саврылыгының планын күүсөткөн мында:

	Херек кырыла күүсөткөн (млн. рубль-биле)	Кол планга хамал- рыштыр (хуу-биле)
Республика индустрия-биле	169,1	101
оон иштінде:		
Респотребсоюз	87,5	102
Салдыг министрствозу	66,4	99,7
«Тыва даг-дугу» комбинатта ажылчы хандырылга кылдыр	10,1	100,7
Аптека эргелели	1,1	103
Союзпечать	1,1	105

Салдыг министрствозу, «Красноярск электр четки тузуг» трестин ажылчы хан-
дырылга кылдыр, Совхозтарын бүдүрүлгө каттыжышкыны чылда бараанын үүр-
мектеп садарының планын күүсөткөн.

Ч

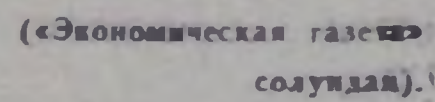
СЭКП ТК-ның декабрь (1973 чыл) Пленумунун материалдарын өөрениринге хамаарыштыр

Партиянын XXIV съездинин СЭКП ТК-нын декабрь (1973 чык.) Пленумунун шийт-пирилер кутуусунда — бүгү партиянын, бүгү совет уагусту херээ,

* * *

Беш чымдын ушун чым-да улуз ажи-агынын тогудасенин түнелеринин болаш бо чымдын сорулгаарын дугаймына лекцияларын, лектелерин пропагандастер-нин ээмечиги семинарларын-га организаста чогуур. По-литикти чырдымынын ба-жынары болаш кабинеттери СЭКП ТК-нын декабрь Плу-мунун база ССР-нин Дю-дан Советинин чагиз сессия-нын шийттиларын, партияга, совет уагуса СЭКП ТК-нын Кийгырын өөрениринин таа-зы-бизе методикти түмелерин аймада кылдыр ужурул.

(«Экономическая газета»
солугула).

Экономикагийн өөрөөрлөг кол-
лективизм бүдүүлгө ажлын-
га дөгүм болуп турарын про-
пагандист С. Д. Шейкина-даа,
партия организациязының сек-
ретары Л. А. Турманова-даа,
дирижкылар-даа чүгүлөп ту-
дар.

бадугдээгээр ажилла-
хшад, бичиг бүлгийн чедэл
алгашаа. Олорины хой кезин
эртөн чылын кезжээ шил-
лэн чединшининг дооскан.
Бо чылын кезжээ шилоода чед-
дел хире аниятар өөрөнип ту-
рар.

Аниятарни эртем бүлг-
өөрөдир—амгы үенеп бир чу-
гтла сорулгаларны бираз-
ны. Бичнагаш бо айма-херек-
те пропагандин башкы база
үлүт кизингейни салып турар.

Х. ОЯДАН-ООЛ

СЭПН ТК-ийн партиятга, совет улусна Кыйгырынан Чоан-Хемчик районда СЭПН-ийн ХХП стедээн аттыг совхозтуу айма-шпидериниң нийти хуралта тайышкан. Аана 1973 чылда совхозтуу чедикчилерия түнүшүшпаша, беш чылдыа тодарыкчы дүртүк чылдыа күзүлөгдерия аяган. Малчынаар, жаныахторлар 1974 чылда күрүсеге 5979 тонна тараамай, 210 тонна этти, 470 тонна сүттү, 26 тонна дүңтү садар.

Совхозтуу айма-шпидер партиниң Кыйгырынан деген кук, бузурүгения улам тохукү дөриенче бүгү күптү сайыр дугайында сөзүн бербиппашаа Кожамайда «Искра» колхозтуу мал болташ чер аймакда чыярыя социалистг чарыш ка кыйгытыган.

Д. БИЧЕ-ООД.

болгаш империалисттик дүрүздөмүнчөсө удуу турдуун мывалаз
ийик.

Зачия чериниң чөвүдөкчи аны-дуума дуузадамчы болгаш
деткиме дээш совет кижилерге чүрөтүн ханымыздан четти
генин илеретке. СЭКП ТК-ийн Чигитин секретары эш Л.
Брежневтиң Кубага чеге бээрин куба уууу өөрүштү-бил
сиптейин маанай пурар деп чүтаалаан. Оод аныч-чору со
бетиниң куба ууууларын аралыма чүрөтүн ханымыз
найралымның даа, чайнынаача көргүзү болур. Делегейе
баштайгы болгаш эң күчүдү күрүңнүң төлөдөкчиин — эш
Л. И. Брежневтиң аныч-чору америк хикке хикке уууу жуу
дуузалыг болур. Фидель Касиро биле Л. И. Брежнев бол уууу
куба черге ууууларжыр. Бистиң ууууларымың аны-ду
малышын найралы уууу-на бийжыр деп, ол чүтаалаан.

Кубаның даштымк садым министрляия аралачыкчыс Герна
Амадо Бланко, өскө-даа куба эвтер митингиге кыришкенер.

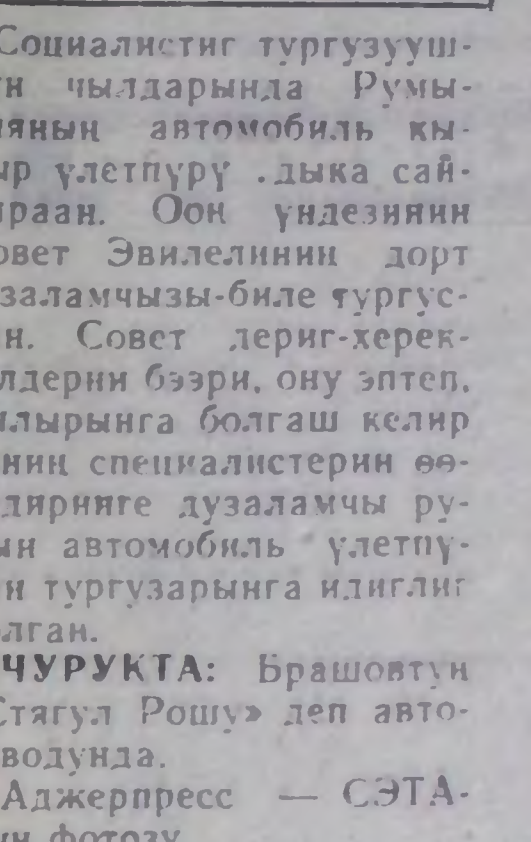
(СЭТА).

ге-чагырга чурттуу бүгү па-
риоттары узааткан тышда-
дээрин биялжыгар. Маады-
лым-бияле өлгөн эштерин
орунга чаа-чаа кыккыр т-
руп, оларын демиселери у-
гулчулук турарлар. Оларын
таалымда бурунгаар демини
гелиг бүгү кыккыр турду т-
руп. Оор херечиян дегеле
ияд хей-пичиялжын чы-
дуусту фашисттер эрге чагы-
гата уур демиселери биде
чулук эп-сепкил катышты-
рмалган болур.

весе болза, кура революция
урбас ужуруду—деп, Куба-
ны Компартиясынын Төлө-
көтөйдилеп бирге секретары
эп Фидель Кастро чугаан-
ды. Революстуг демселдери
н шийиткээр үерлериде Ку-
бага Совет Заманлы-
кы коргуспен дөтүмчөтөйүн
нелел четтенимес учуру-дуза-
н ол өстөр-биле йаерлекте-
н ол болур. Дүйнөмүн сату-
шымчыларынын кыжыанын-
га болгаш чымызенишпине-
лиге учур бистин демселде-
виске совет улустун эконо-
миктер, техниктер болгаш

шарг-даа талазын-биле быжы-
Дөтүмчөтөйүн дадыш тур-
бас. Ол жоккыме учур Лева-
нни тургусканы интерна-
нальн политиказын, совет
улустун болгаш оок учурун
чуларынн төлөткит, тынч-
политиказынын илерээпкын
дыр.

Чугум-ва оок учурунд
бистин партия, бүтү ку-
улус Советтер чүтүрүтү-
алум чок Ленинниң ку-
раан чөрияң төлөзлекчыл-
байларладын-биле уктурун-
га белектенип турар деп М-
чадо Вентура чугаазан.

ХАНОЯ. (СЭТА). Лаос улус дүүн Лаостын Зүлүстэн Хостакы Арийнызын (ДХХА) тургустуугангадан бээр 25 чыл ош демдэлгел арттирген.

25 чыл журнида тургустууган Удурланшынынын Чеспетиг Шинчээткенин чүртү колониализаторлардан хостарыыга уугу салышынын кийрген. Агыг уеде одуудусту күтүлдү армилыа болу берген. Лаостун Хостакы Арийлыа колониалдыг ажилден Лаосту хостарыыга шийитиргел салдырын чөйрөгөн.

Мичалла-да империялыг болуктер чүрт йаппинг раажылыг йагеттеринге йаппинг алгаш, Лаоска чаа дайныны аскулдуп үлүлүрг болгаш од чүртка колони-

ЛЕКИНИ. (СЭТА). Силыга
агителледин дымчаканы
была аларга, советү түнүрө
ГЭР-нуң чепектик күштерин
илгизип, муруну-вьетнам
шеригизин аразына Спша
(Парасемптия) ордукуртар.
Тым дөвөксөйрөгө чепектик
сегирин алышкынын бар
болуула. Ол ордукуртар Мур-
нуу-Кыдат даялда, Хайлан
ордукурту муруу чонга та-
лазында туурар.

Диндымды айткан туурар
была аларга, январь 15-те сай-
ооту эне-кагызынша шериг
коробарды болотп самолёт-
тунуңа ала берсеңиз, андан

таркы обистиниң аягы туурар
ныд, аларга да сөзүмүң
сөзүмүң биста, ол о
ажалеп алган
чаларының
чы албай арга
риг-агаз ку
блөдериң боо.

НЬО-ВОРК
нуу Вьетнам
куштериниң
расыл архан
дуктарын
сат шериг
оңалдыган

чуртка хамаар-
шан ортудуу-
тарын өсө-
лүгүг киргиз-
гү, туудуктарыны-
стын бистин ба-
лык-ба-
дыа хайгым-
дарын турган те-
деринги кара-
н турган.

(СЭТА). Мур-
нын пергидий
орабылдери Па-
лагыны орту-
дун биринге де-
ни дүжүрени
иштал-лаа кы-

даттар оларын оон ойту-
тап үндүрөт де амери-
иформация агенттеде-
дылатка. Ох аткам КУР-
нуу самолеттары ох ортуду-
тарда сайгону теригадери
кезектери бомбалаа, а те-
риг корабылдери десант те-
ригдери алаа дүжүрени де-
дыа дымиятка. Даяй туу-
чушукунга бир муруу-
нытын корабылдери сүткө дү-
жүрени, үш корабылда трег-
дөн. Ой-ла медиян суугаар-
алырга, кыдат таа бир кора-
былда окутат

КОЕНЕНГАЙН, Явва, аге
зависе сан-бизе алмыра. Да
визита 80 муш кире кийи ады
кур турган, ол джурге эрткен
чыдаи ол узкиден 2 куу
хуй-дур.

ВЕНА, Австрияны буд
руле терлериде аймада
турар алаиди ооларны дыка
мезлут турар. Внда чарлаана
тугидеи буугар алмыра
Тироль деп черде аймажы
алаиди ооларны 34 куу
доктазтан пактан эрткен
аймада турар.

БОНИН, Рес-Визита (Сон
гу Рес-Визита) чарлаида
"Бергаб а Нидеррай" фир
мавын шахтаиыа уш пакт
тер бастыры олген.

СОФИЯ, Болгарияны Ш

төмөн доорундагы «Мадара» автозаводу түгүсү үч жүздү жүрүр самосвалдардын нече иседе бөлүүсү кылып озгөлөт. 1974 жылдын төңүрөгүнө чейин завод 1960 жүз ийини катталдырып, кылып үйдүрүр. **ВАШИНГТОН.** Америкалык кармачы эмчи ханымдардын өлкөсү өркөтүшүсү эмдээ утат. ыңгай деп уруу. Клийнкар утат, багыттуу кууууада да эмчи. лерге а-м-тияны, өмийөрүнө, дөдөлөйи 4—7,5 хуу утат. тыраыны чөптөзсөз. **ЛЖМА.** Бу чымдын февралы бердөө озгөлөт. Перуга хуу, автономобилдирин педделдир, ийи хуу мурут, ажыгастарын доорутууда.

БЕАРЗУ. Кинанд ларшамеи, тиний 56 депутаттары ВДР ии болот. КУДР-ну хуууу, көрүүрүнө, Кинанд чыгаар, кийгитирип.

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Соведини болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 19 (3994) | Среда, январь 23, 1974 чыл

1975 чылга үндөлдөгүсүн | Бөртү 2 көд.

СЭКП обкомунда беш чылдың дөрткү чылында ЧАА-ЧАА тииле лгелер же

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарыга халбаштыр республиканың партия организациаларының сорулгаларынын дугайында доктаалды СЭКП обкомунун бирозу чевенга чаа хулаас алган.

Республиканың ажилчын-ары, колхозчулары болгаш интеллигенттерин Бүгү-эвеле киле-бисе бир совет СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның Кийгыры болгаш Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдар дээрле политикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан. Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан. Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕНВЕЖИНЕР!

ТИИЛЕКЧИЛЕРГЕ—КЫЗЫЛ ТУКТАР

СЭКП обкомунун бирозу, республиканың Министрлер Чөвүлели болгаш обл-профсоюздар 1973 чылда мал чевин белеткээр талаа-биле социалисттик чурттарнын тунневи чугааларын көрсөт, чогуур доктаалды хулаас алган. Бил-дем болгаш Каз-Хем районнар сивенин, силосту өске районналар хейну белеткен, аки тунневи чевин алган ол доктаалда белеткен.

Республиканың ажил-агыларын «Алдан-Маадыр» совхоз эн дээр көргүзүлгө болган. Ол ажил-агы сивен белеткээр планын 123 хуу, сенажытын — 114 хуу күөстөткен. Совхозта 2500 тонна силосту, чогуур хемчээлди сенажыт салган, 1000 тонна саванын белеткен.

СЭКП-нин 50 чымы аттыг, «Саян», «Кызыл тараачы», «Бүрэн» совхозтар.

СЭКП Кызыл хооркуму болган хооркумун 1973 чылда 110,7 хуу, күш-ажылдык бүдүрүчүлүгү белдеринин —106,9 хуу күөстөткөн, бүдүр-гөн продукциянын бот-уонан чыгып, орулга планын күө-стөткөн алган.

тудур организациаларын-дан — «Востоксантахмонтаж» трестин Кызылда көмүч чо-руур мекемелерин. Тудур-монтаж ажилдарынын пла-нын 101,9 хуу күөстөткөн.

автотранспорт бүдүрүлгө-ринден — № 2 автотранспорт бүдүрүлгөсүн. Чык сорулга-ларын планын 105,8 хуу күө-стөткөн.

Каз-Хемин «Тилеке» колхозу болгаш өске-даа ажил-агылар мэлди чө-вүлөл багыт авет халышкан.

СЭКП обкомунун бирозу, республиканың Министрлер Чөвүлели болгаш обл-профсоюздар Кызыл тукут болган 300 рубль шаннады Бил-Хем ра-йонга тыпсыр деп шийткен.

Ол ышкыш шийтир Кызыл тукут болган 250 рубль шаннады «Алдан-Ма-адыр» совхозка тыпсыр.

Нитилин, мэлдинга чевин немештер тывар, оларнын курлавырларын чөп ажилгаар талаа-биле хемчээлери алыртыне республиканың партия болгаш ажил-агы организациаларын кичээлгеин ол доктаалда угандырган.

1973 чылдың түнөвөл-биле:

1973 чылдың түнөвөл-биле:

102,5 мун ляр кы-вар-чаар материалды камеш алган:

салгы организациаларын-дан — Кызыл-салгы. Баран са-арылгазын — планын 101,3 хуу күөстөткөн;

амырал халдырыга чер-леринден — № 2 бажык эр-гелен. Орулга планын 103,7 хуу күөстөткөн;

колхоз, совхозтардан — мал севирит «Суплак» сов-хоз. Севирит мэлди са-арылгазын планын 123,5 хуу күөстөткөн.

1973 чылдың түнөвөл-биле:

1973 чылдың түнөвөл-биле:

102,5 мун ляр кы-вар-чаар материалды камеш алган:

салгы организациаларын-дан — Кызыл-салгы. Баран са-арылгазын — планын 101,3 хуу күөстөткөн;

амырал халдырыга чер-леринден — № 2 бажык эр-гелен. Орулга планын 103,7 хуу күөстөткөн;

колхоз, совхозтардан — мал севирит «Суплак» сов-хоз. Севирит мэлди са-арылгазын планын 123,5 хуу күөстөткөн.

1973 чылдың түнөвөл-биле:

1973 чылдың түнөвөл-биле:

102,5 мун ляр кы-вар-чаар материалды камеш алган:

салгы организациаларын-дан — Кызыл-салгы. Баран са-арылгазын — планын 101,3 хуу күөстөткөн;

амырал халдырыга чер-леринден — № 2 бажык эр-гелен. Орулга планын 103,7 хуу күөстөткөн;

колхоз, совхозтардан — мал севирит «Суплак» сов-хоз. Севирит мэлди са-арылгазын планын 123,5 хуу күөстөткөн.

1973 чылдың түнөвөл-биле:

1973 чылдың түнөвөл-биле:

Эш Л. И. Брежневтин Кубага баарынга хамаарыштыр

Кубаның Коммунисттик партиянын ТК-ның Бирги секретары, Куба Республиканын Революстуг чазанын Премьер-министри эш Фидель Кастро Рустуг чазанын баураар Совет Эвелелинин Коммунисттик партиянын Топ Комитетинин Чингине секретары эш Л. И. Брежнев бо чылдың январь ай тунчүзүде Куба Республикага албатын найрадыг аян-чоруун кылып баар.

В. И. ЛЕНИН—УЛУГ ТЕОРЕТИК БОЛГАШ ПРАКТИК

Совет Эвелелинин Коммунисттик партиянын хой талаат ажил-чорудуга болза ленин-инин чыгыпталат ботта-нышкыларын Москвага хой хуу дугузулда үргүзүлүш «Ленинин өөрдүн болгаш ажил-хер» олум чөк» деп конференцияга илеткелерин база саналарын кол үткөз-көндү болган. Адаа эртем-дептер, партия ажилдакчы-лары, хой-инти организациа-ларын төлөөлекчилер кичи-шкен.

Январь 21-де конференция уш арги секция болуп ажил-даан. СЭКП ТН-ның чанында марксизм-ленинизм институту-га болган секциянын кичи-шкери «Ленинизм — комму-нисттик партиянын ажил-чору-дугазын теоретиктик үндө-үн» деп айттырны чугу-лашкан. Адаа «Партиянын үзүрүчү ролун дугайында В. И. Ленинни өөрдүн бол-ган оон ажилдары ботта-нышкынын» деп илеткелди МЛН-нин директорунун бирги ораакчыны, төгү эртем-ини доктору П. А. Родионов кылган. Совет улустун Бүгү-эвеле социалисттик чурттар-дын болза Лениннин улуг ө-рөнгө партиянын кызыл оон-данышкынын эш бүтүрүлгө эр-тектин болуп деп ол дем-деген. Бистик дүрүм баураар көргөзгөндүн тунневи бистик чуртуугу чүдүлү болган тилеткешке болгунан бүгү илеткешкенин ленин-ини илеткешкенин өшөс хер-де-биле чырыттыган. Партия ажилчын алы-биле, бүгү ажилын чөв-биле чырыбас хал-ында болган, масаларын чүг-ө өөрдүн эес, харын оларда иретин билер дээрин илеткел-ди демдеген.

Секцияга МЛН-нин дирек-торун ораакчыны, төгү эр-тем-ини доктору В. Я. Зевин-ини «В. И. Ленин коммуни-сттик партиянын политказын эртемтик тунневи болгаш партиянын ажил-чору-дугазын дугайында, МЛН-нин директорунун ораакчыны, төгү эртем-ини доктору А. Д. Плосову-тин «В. И. Ленин партиянын стратегия болгаш тактика-биле халбаштыр теоретик дугайында» болган өске-даа илет-келерин аныган.

СЭКП ТН-ның чанында Ния-тед эртем-ини академия-зынга «Ленинизм болгаш иде-ологиянын база культураны теоретиктик айттырларын» деп темага бир секция ажилдаан. Калбак масаларын ленин-ини доктриналарын, марксизм-ленинизмдин пропаган-данын, ол улуг, кезеде арга-орондун улам байланыш-кан, богаалдык. Бу-биле хой-дун коммунисттик партия не-ээде болуун эш чугула соул-галарын бирээз кылдыр са-ан келген болгаш санап турар дээрин профессорлар В. А. Казебкин, И. И. Грошев, Н. М. Кейзеров, Н. Е. Овчаренко, до-цент К. И. Варламов олар боттарынын чугааларыга дем-дегенер.

«Коммунисттик партия — ССРЭ-ге социализм болгаш коммунизм тургузуучуунун соул кичиричкан база ор-ганизациа» деп темага секция-нын хуралы СЭКП ТН-ның ча-нында болган. Партиянын дээди те-калында эркен, В. И. Ленин —улуг эртемик болгаш прак-тик деп латкелди ПДШ-тин ректору, профессор Е. М. Че-харин кылган. Оон анында адаа «Ленинизм болгаш социализм-дин политикат экономика-нын амыт удекти айттырларын, «В. И. Ленин социализм бол-ган коммунизм тургузуучу-нун үндө партиянын үзүр-чү ролун билдерин дугайында» болган өске-даа илет-келер болгаш.

Секцияларга оон өске-даа хой ленин-ини болгаш үн-дөлдери динган.

Эртем-теоретиктик конферен-ция ажилын дооккан.

(СЭТА).

УЕНИ МУРНААН КИЖИЛЕР

СЭКП ТН-ның декабрь (1973-ч.) Пленумунун шийтир-леринге, СЭКП ТН-ның пар-тияга, совет улуска Кийгы-рынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат улаш алурун, чөвүлөл болгаш хулаас деп ук доктаалда айткан.

СЭКП ТН-ның партияга, совет улуска Кийгырынын болгаш СЭКП ТН-ның, ССРЗ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин база ВЛКСМ ТН-ның 1974 чылда үлөтүрүмү, тулугун, транспорттук болгаш көзү ашыл-агынын ажилдакчыларын, Бүгү-эвеле социалисттик чурттарнын дугайында доктаалдарын күш-ажынын, пол-литикат ула

ЧЕДИИШКИННЕРНИ БЫЖЫГЛААР

«Тыва көдө» тудугу трестин Бай-Хаакта № 585 көжүп чорукчу механизаторларын колонназынын ажал-ишчилери 1974 чылда улус ажал-агы планын хуусаа бетинде күөсөдүр дээш улетур. тудугунун болгон транспорт ажалдакчыларынын Бүгү-өзөл социалисттик чарыкын дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын бүгү совет улус-биле бир демей чүлдүгүнүн чүлүп алган болгаш ажаа сорук кирип ажалдап турар.

№ 585 КМК 9-ку беш чылдың эрткен шийтпирлиг 1973 чылда алаан эки ажалдарын кылчп чоруткан. Ону дараазында сан-чуратайлар тодаггай керечилеп турар.

Механизаторлар колонназынын 2676 муң рубльге кызы-бүрү ажалдарын кылчп турган, ону 2773 муң рубль чедир, азы планын оонаалдын 103,6 хуу күөсөткен. План башкара 4486 дорбелчин метр чурттапга шолун ажалдакчы кирип турган, 6059 дорбелчин метри кирип ийикке, азы ол талаа-биле планын оонаалды 134,7 хуу күөсөткен. Күш-ажалдын бүдүрүшүлүшү планы 103,8 хуу күөсөткен. Чыл дүргүзүлдө 35 муң рубльден орулгазы алдиган. Тудуг ажалдарын талаа-биле чыл планы 1973 чылда алдиган социалисттик хүлээлгеде колдунганын дугаар декабрь 25-те аяас, а хуусаа бетинде — декабрь 20-де күөсөткен.

Эрткен ажал-агы чылда Бай-Хаакка болгаш районун ооке-даа чуртаткылар суурларынга ийн аал ишти чурттаар чуртту 56 бажыны ажалдакчы кирип, Бо-ла үе иштинде ССРЭ-ның 30 чылды аттыг совхозка 300 башаа, «Тивелеге» совхозка 200 ийек кирип бир, «Шамбалыг» совхозка каймакы-га-ла 100 ийек кирип ийе каймактар. «Тивелеге» совхозтук түлүгүне мал чек белестээр кып, минералдык чечинчилдигер кылды, 140 олуттуг уругтар сады база Бай-Хаакка улус урунун бажыны дээш ооке-даа тудугларын ажалдакчы кирип.

1973 чылда колхозтук кылып чоруткан ажалын база бо тодаракчы чылда соругтарын дугайында илеткедиз ажалын КМК-нын кол ажалыер В. И. Ариферов кылгаш, чечинчилдигер-биле чечерестер чечтес-терин айттып, бо ажал-агы чылда оларны каттап-лас темчегерин алырынче чыгартыларын кичинегейи уг-ландыргаш.

Социалисттик чарыктын ийити негеделерин эки күөсөдү, өскөдөгө үлөгөр-чажекти ажалдап турар бригадалар, тус-тус кирилдеп мында ажал-агы. Эрткен чылдың түнелин ба-лаар социалисттик чарыкка М. Иконников, Н. Кудымов олар-ның уругтары тудугулар, М. Бозаарованын баштааныш по-веркелчилер бригадалары тилекчи болганар. Тилекчи бри-гадаларга 50—100 рубль чедир ажал шаңдаларын тус-түзүн-да тывыскап. Күш-ажалдын каймакын үлөгөр-чажекти кор-гускан П. Рут, Н. Лунинов, А. М. Кочерга алыштылар, О. Монгуш ийек ажал-ишчилерин күрөөдөн хүн бүрү өзүп турары өөрүчүгү. Ийичалжык, социалисттик хү-лээлгелерин күөсөдөз дээш негедө кошкып тургустунган. Бригадалар аразында чарыкты дээшги кылдыр организа-стаан, кичинегейи ажалы кошкып.

Эрткен чылын КМК 1664 кичи-хүнүн чидирген. Тодаргай-даарга, неделя бүрүзүнде 7 кичи чылдаган чожа ажал-га үмөйи турган-дыр. Бо чылдаганымн ужурунда күрүнө 64 муң рубль чедир албайн барган.

Чечинчилдигерин улам быжыглаар, чечтестерин дары чок кылдырып талаа-биле санал-оона солчулукуну шүгүмчү-лөдиг болгаш бот-шүгүмчүлөдиг алаа-биле эрткен. Ажал-агыга база бир шаптыктыг чүлдү автотранспорттук чеп-лес хандырылганы таварыштыр келген. Бо механизаторлар-тын колоннада 30 чыгаш чүк машиналары сапатын тур-нажык, хүн бүрүдө оларның чүгө 10 киреи, ажалга үлүп турар.

Бай-Хаак участкастун мастери Ф. Семечков күш-ажалды көрөмө үлөгөдиг организаастарын, мурнакчы арга-дур-жуганы негеделеринин чүлдүгүн айткыш, КМК-дан бир бригаданы Москванык сурагыт тудугузу Н. Злобинин үлөгөри-биле бот-оруга-чарылгаже ийичилерин хүлээлге-ге киририне сапалдаан.

— Бистин ажал-ажыны бистен хамаарышас чамдык чүлдөргү база делит тыртып турарын айтса чогуу. Ол кол-лукча кезе өзүтээр ажалдаар 624, 628 дугаарларга ме-ханизаторларын чептес ажалдаанын болуп турар. Бистин «Тивелеге» участкастун чыл планын күөсөдиг алган-даа бо-ла, үстүндө организаастарын бүрүзү-биле совхоз төвүндө уруглар салдын дугаалдыгы үр үлө сөздөткан бис. Ол-ла чылдаган-биле район түвүндө улус судунун бажыны — ийек ажал чамдык объектилер база ооке-биле дугааттыг деп үлүг прораб Ф. Пашкевич чугаалаан.

Тудуг материалдарын чок ажалдарын талаа-биле ажал чептес тургустунган. Цемент, туубуш ийиктер чорукчу чуга-ла материалдарын шыгашыры чок-чөдө кайы хамаан чок. Моон хамаандан төтөгөзүшкүлөр бооп турар. Борто кол-лукчылдыг кочигуу бүрүзү ээ-харыскалганы бекит-биле ме-дереп быгшен турар ужурап дээринге колхозтукте партия организаастарын секретари Э. Андреева доктагаш, СЭКП ТП Комитетинин партияга, бүгү совет улуска Кыргызын-ның чалбыштыг сөстери ажал-ишке удурутга болдуруп база борта бир-де дугаарында коммунист ооке эш-өрүгө үлөгөр-чажекти көргүсөк турар ужурап дээрин айткыш.

Хуралдын киркиччилери колхозтукте бо 1974 тодаракчы-нын ажал-агы чылда ажалдыралга боттандырар ужурап со-циалисттик хүлээлгезин бир үн-биле башкаан. Ында чамдык ажал-агынын соругтарын алгаш көрөмө мындай: Балгазын-сугура—320, Чедерге 640 ооренкичте школарын, Межегей-ге 300 олуттуг клубту, районга ийитин-биле ийн аал ишти чурттаар 36 бажыны ажалдакчы кирип. Район төвүндө чаа таваа салдын алаан, эмгелге комплекзинин тудугуун телдэ-биле 260 муң рубль ажалдарын кылчп чорудар. Эрткен 1973 чылдың социалисттик чарыкын тилекчиз М. Иконниковтук бригаданы бот-оруга-чарылгаже шил-чидер. Социалисттик чарыкка № 62 КМК-ның колхозтук кы-гырар... Соругтар улус. Социалисттик хүлээлгени күөсөдөз кичи бүрүзүндө бо үлүг ажал-херекке хууда төлөпиг са-лымыкындан дорт хамааржыр.

С. МОНГАЛ.

Боттарының хуралына чугаалашкан

Автосепелге заводунун кол корутууга ажал шагы доо-тур бисек, узун сарыларын чыккай сака казыктан. То-карлар, аргатчиктер, сле-сарлар, шүткүчүлөр болгаш ооке-даа ажалчылар болгаш алаан-аахчылар тыгын көп, олуттары ээлепкенер. Ол дээрже колхозтук ийитине социалисттик чарыктын түнө-лин үлүгөр ээлечиги хура-лы-дыр. Ынза тургузуп ваан ийити чанында В. И. Лениннин дүрү-херини бураан Кызыл түк эрткен чылдың дөрүк кварталында түнөдиг ажуар ээлечиге баар үлүгүрүт.

Заводта профидел комите-лянин дарганы А. И. Томи-лин туралы ажалдып тура:

— Бистер бүгүн СЭКП ТК-ның Кыргызынын талаа-биле боттарыныстын санал-оона-лынысты борта солчуп, эрткен чылдын канчаар ажалдаанын-ны түнөп, 1974 чылда ала-нын оонаалдарын боттарыны-нын канчуг салымчылар киририне ийити тодаргайлаар уастрат бис—диген. Ол тала-

СЭКП ТК-ның партияга, со-вет улуска Кыргызын, 1974 чылда чер болгаш мал ажалынны продукттарын бүдүрери болгаш белекче-рия көвүдери дээш көлөз ажал-агы ажалдакчылары-нын Бүгү-өзөл социалист-тик чарыкын дугайында СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ның Ми-нистрлер Чөвүлелинин, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТК-ның доктаалын Бай-Тайга-нын ажалчы чоннары ажал-агы удуг көдүрүшкү-биле та-ныжып, беш чыл планын күөсөдирине чаа-чаа чечин-чилерин чедип алырып хү-лээнип турар. «Тезле» со-хозтук, мурнакчы колхозтук болгаш ооке-даа ажал-агы-ларын салбырларыга партия-нын Кыргызын таныш-кан хуралдарга малчылар, механизаторлар болгаш тудуг-жуар патриоттук сатыш-сөт-кыян илдерип, мурунда ала-ны хүлээлгелерине өкө көрүп турар. Чижээ, Кыргызын «Мурнакчы» колхозтук хойжу бригадалык таныжып турла, коммунист Баадад Монтегев Хертек мында дээ:

— Партиянын Төп Комитет-тин Кыргызын бүгү эш-өр-биле бир демей бүрү долузу-биле чүлдүгүнү тур мен. Ында ажал-херекте чечинчилдигерин-даа, чедип кылдыман чүлдүгүн-даа тодаггай айттып турар-дыр. Шүдүгү, чүткүлдүг ажал-агы-рыча партия кыргызын тур-рү чүлө төлөдө, мурунда хүлээлгени өкө көрүп, төрүр 100 хойга оонаштыр 105 ху-рыгын алыр мен.

Ол-ла колхозтук хойжуу Хертек Өргүмүч база Кы-гыр-биле таныжып хуралга төрүр чус хойда-на 104 ху-рагын алырып хүлээлгени. Ол ийик ажал совхоз — «Бай-Талды» ажалчыларын, ырыкы «Кара-Хол» колхозтук хойжулар боттарында баа-ла пак ийик бедиктен хү-лээлгени алылаан.

Бо хүндөргө райондун партия организаастыг бүгү партия-политиктиг ажал-ды СЭКП ТК-ның Кыргы-зын болгаш көдө ажал-агы ажалдакчыларынын Бүгү-өзөл социалисттик чарыкын дугайында доктаал-

Чылдың эгезинден-не шудургу ажалдаар

ды ажал-ишке бүрүзүгө чед-ир хандыр таймырларынча улаадырган. Ол соруга-биле район төвүндө эш шы-рык 29 сектор ажал-агы-ларже, колхозтуктерине чорут-кан болгаш районда 230 ажал агитаторларын, политинфор-маторларын ажалын улам адаладыткан.

Тоску беш чылдың тодар-дыкты дөрүк чылдың эге-зинден алааш-ле ажал-агыларын удуруткучулар болгаш партоклар, профза-ле баа ооке-даа хой-ишти организаастарын эрткен чы-лын кылдыгын ажалдарын ханы анализип кылып, кол кичинегей чедип шийт-лестигин айттыргаш, ажал-агыны кыргызын хура-ларго улаадырып турар. Көдө ажал-агы продукттарын бүдүрери болгаш белекче-рия көвүдери талаа-зы-биле Бүгү-өзөлдин со-циалисттик чарыкына кирип-көш, колхозтарын болгаш совхозтарын ажал-ишчилер чамдык чечинчилдигерин чедип алган. Ооң түнөдө район эрткен чылын күрүнө-ге ээ садар планын 101,4 хуу, сүтүнү 105 хуу болгаш тараа садар планын ажал күөсөт-кен. Беш чылдын үш чылда-рында бо талаа-биле чамдык дугаарлаашкылар бар. Ыланга «Мурнакчы» колхоз ССРЭ-ның Көдө ажал-агы агитаторларын профидел Төп Ко-митетин Кызыл туту бо-гаш «ГАЗ-53» деп машина-биле, «Тезле» совхоз РСФСР-ның Совхозтар министр-ство-ну болгаш көдө ажал-агы ажалдакчыларынын профидел ТК-ның Кызыл туту база 4200 рубль-биле шандыган. Ол мыкаш ол-ла ажал-агынын Эр-Хавак сүт-бараа ферманын ССРЭ-ның Көдө ажал-агы министр-ство-ну Хүндүл бижин-биле шандыган.

Боттарынын эрес-шудургу күш-ажалы-биле социали-сттик чарыкка бедик дөрүк-түг бооп турар малчы-ларын сатып районда өскөс. Мал ажалынды продукттарын бүдүрери болгаш белекче-рия көвүдери талаа-зы-биле Бүгү-өзөлдин со-циалисттик чарыкына кирип-көш, колхозтарын болгаш совхозтарын ажал-ишчилер чамдык чечинчилдигерин чедип алган. Ооң түнөдө район эрткен чылын күрүнө-ге ээ садар планын 101,4 хуу, сүтүнү 105 хуу болгаш тараа садар планын ажал күөсөт-кен. Беш чылдын үш чылда-рында бо талаа-биле чамдык дугаарлаашкылар бар. Ыланга «Мурнакчы» колхоз ССРЭ-ның Көдө ажал-агы агитаторларын профидел Төп Ко-митетин Кызыл туту бо-гаш «ГАЗ-53» деп машина-биле, «Тезле» совхоз РСФСР-ның Совхозтар министр-ство-ну болгаш көдө ажал-агы ажалдакчыларынын профидел ТК-ның Кызыл туту база 4200 рубль-биле шандыган. Ол мыкаш ол-ла ажал-агынын Эр-Хавак сүт-бараа ферманын ССРЭ-ның Көдө ажал-агы министр-ство-ну Хүндүл бижин-биле шандыган.

Боттарынын эрес-шудургу күш-ажалы-биле социали-сттик чарыкка бедик дөрүк-түг бооп турар малчы-ларын сатып районда өскөс. Мал ажалынды продукттарын бүдүрери болгаш белекче-рия көвүдери талаа-зы-биле Бүгү-өзөлдин со-циалисттик чарыкына кирип-көш, колхозтарын болгаш совхозтарын ажал-ишчилер чамдык чечинчилдигерин чедип алган. Ооң түнөдө район эрткен чылын күрүнө-ге ээ садар планын 101,4 хуу, сүтүнү 105 хуу болгаш тараа садар планын ажал күөсөт-кен. Беш чылдын үш чылда-рында бо талаа-биле чамдык дугаарлаашкылар бар. Ыланга «Мурнакчы» колхоз ССРЭ-ның Көдө ажал-агы агитаторларын профидел Төп Ко-митетин Кызыл туту бо-гаш «ГАЗ-53» деп машина-биле, «Тезле» совхоз РСФСР-ның Совхозтар министр-ство-ну болгаш көдө ажал-агы ажалдакчыларынын профидел ТК-ның Кызыл туту база 4200 рубль-биле шандыган. Ол мыкаш ол-ла ажал-агынын Эр-Хавак сүт-бараа ферманын ССРЭ-ның Көдө ажал-агы министр-ство-ну Хүндүл бижин-биле шандыган.

тыг чарыкка бедик дөрүк-түг бооп турар малчы-ларын сатып районда өскөс. Мал ажалынды продукттарын бүдүрери болгаш белекче-рия көвүдери талаа-зы-биле Бүгү-өзөлдин со-циалисттик чарыкына кирип-көш, колхозтарын болгаш совхозтарын ажал-ишчилер чамдык чечинчилдигерин чедип алган. Ооң түнөдө район эрткен чылын күрүнө-ге ээ садар планын 101,4 хуу, сүтүнү 105 хуу болгаш тараа садар планын ажал күөсөт-кен. Беш чылдын үш чылда-рында бо талаа-биле чамдык дугаарлаашкылар бар. Ыланга «Мурнакчы» колхоз ССРЭ-ның Көдө ажал-агы агитаторларын профидел Төп Ко-митетин Кызыл туту бо-гаш «ГАЗ-53» деп машина-биле, «Тезле» совхоз РСФСР-ның Совхозтар министр-ство-ну болгаш көдө ажал-агы ажалдакчыларынын профидел ТК-ның Кызыл туту база 4200 рубль-биле шандыган. Ол мыкаш ол-ла ажал-агынын Эр-Хавак сүт-бараа ферманын ССРЭ-ның Көдө ажал-агы министр-ство-ну Хүндүл бижин-биле шандыган.

Бистин мурнакчыларымы-тыг дуржулганын төрүр чус-малга оонаштыр хой чаш төл-дү алырынчы баа малдыг продукттук чоругу бедире-нин аргадаар болгаш кур-ла-ыларын районда хой дээр-ин бадтып турар. Чамдык чеч-керини көргүзүп болур. Бир эвес эрткен чылын ра-йонда 36 малдын төрүр 100 малга оонаштыр 90-дан 119 чедир ажал, хураганын, ийн сарыкчы 85—96 башаан ала-маан чок самчыгдар чорук-тар ам-даа уаукааттыг бол-гон. Мал ажалынды кыдыг чеч-тестер хамыктыг мурунда малдын уксаанын экижилер ажалды чедип чорутуш-кан, ажалды тарып боозалга-ны база сула адалаа-ны багыт организаастап, малга быжыг чеч-суурун бо-лур-чотугу-биле тургузуп шыдаагы турарымын. Ол ийити олардын чеп ажал-агы, мыкаш мал ажалынды кадрларын харыскалганын, специалисттерин ролон бед-дире талаа-биле айттыргаш бисте база кошкып тургусту-ган.

Райондун ажал-агыларын сугаттыг чамдык чедирине бир гектарында— 16—17 центнер дүжүтү ал турга-даа, ниятте-биле алырга чер

болгай. Ынчаарга мурнакчы-лар, хойдул турар-даа хой-жуу чурттап турар байла-ны, малын олар белекче-риян эш көрөгө, мыда бары-ла-ылган чок, бир демей болу-лар. Ажал-агыларын уду-руткучулар, партия болгаш профидел органдары хой-дул турарларын чылда-ганын чотугу өйүндө илере-лейи, оларга боттук дуза көр-гүзөр азы даадырткан ажал-херекке харыскалганын чид-дирген кичилерге хамаарып-тыр шийтпирлиг кемчелер албай турары моон тода-ггай-дыр.

Ооке бир чижээ. Эрткен чылын райондун социалист-тик хүлээлгенин күрүнө садар бола малдын биринини де-малы 240 кг, хойну — 40 кг чедир дөш турган болза, херек кырында бир ийек — 215 кг, хой 32 кг болган. Бир эвес малды хүлээлгедө көр-дүгенин даутар семиректе сатып болза, 382 центнер ээтип, 43548 рубль ажал ору-лганы ажал-агылар демей алыр турган. Бо талаа-биле «Бай-Тал» совхозта көргүз-түр дыка куду болган. Ол ий-көп малды төтөгөдиг чид-дир, оорларды база кайы-ла-маан чок самчыгдар чорук-тар ам-даа уаукааттыг бол-гон. Мал ажалынды кыдыг чеч-тестер хамыктыг мурунда малдын уксаанын экижилер ажалды чедип чорутуш-кан, ажалды тарып боозалга-ны база сула адалаа-ны багыт организаастап, малга быжыг чеч-суурун бо-лур-чотугу-биле тургузуп шыдаагы турарымын. Ол ийити олардын чеп ажал-агы, мыкаш мал ажалынды кадрларын харыскалганын, специалисттерин ролон бед-дире талаа-биле айттыргаш бисте база кошкып тургусту-ган.

Райондун ажал-агыларын сугаттыг чамдык чедирине бир гектарында— 16—17 центнер дүжүтү ал турга-даа, ниятте-биле алырга чер

ажалынды культураны бед-дир, ооң үлүг-дүжүтүгүн ээле-пкендер, чечинчилдигерин чеп ажалдаар, техни-каны бүдүрүшкүлөр бед-дир талаа-биле кемчелерин динелел чавыс. Чотугу-на ооң уржугуудан эрткен чылын район ортума-биле бир гек-тарда 6,1 центнер дүжүтү алган, «Бай-Тал» совхозка ол көргүзүп оон-даа куду болган.

Райондун партия, совет болгаш ажал-агы органдарын эрткен ажал-агы чылын түнөдөдигин улауру турган, ажаа ханы анализип кылган. Ол мыкаш бо чылдың эгези-нде болган партиянын район конференцияга беш чыл-дын үш чылдарында көдө ажал-агынын хойдул талаа-зы-биле партия, совет болгаш ажал-агы органдарын чор-удуп келген хой талаагы ажал-чорудугууданын дуга-бында тыгын партияны чутаалар болган. Ооң-биле көдө СЭКП ТК-ның декабрь (1973 чыл) Пленумун шийтпирлиге дүжүтүр, көдө ажал-агы бүдүрүл-гени районга улам ийик хө-жүдериин тодаггай соруга-ларын ажаа айткан. ТК-ның декабрь Пленумунга көдө ажал-агынын ийити-биле-астарын, социалисттик ажал-агы болгаш механизатор-ның айттыргашы, мал болгаш чар ажалынды продукттарын бүдүрери бол-гаш белекче-рия көвүдери-н, маада хамаарыштыр кур-ла-ыларын дилеп тып, ажал-агыны улут кичээлгенин салган. Ол бүгү райондун партия организаастыгын кичээлгенин түнөдө докта-мал тургустуур апар.

Районда ажал-агылар ба-лаа күш-ажалды колхозтук бүрүзү, тус-тус ажал-иш-чилер тоску беш чылдың то-даракчы дөрүк чылдың со-циалисттик хүлээлгенин ала-ган. Райондун оларга үлөгө-диг ажалдан кылган ният со-циалисттик хүлээлгенин чедип алыр чугула көргүзүлгөр бар.

Оларнын чамдыктарын ала-тырга мындай: күрүнө 1780 тонна ээтип, 380 тонна сүтү, 189 тонна дүжү район садар. Ол мыкаш төрүр 100 малга оонаштыр — 90 ажал, хура-ганы, 85 башаан, 80 алау-ну, бир хойга оонаштыр 2,1 кг дүжү алыр көрдүгөн. Бистин райондун байдалы-биле алырга, бө дээрже улут бол-гаш харыскалганын сан-чур-гай болур.

Соглаан өсөтү ээлеп, хүлээ-генин күөсөдир төлөдө, чыл-дың баштайгы ажалдан эге-лөп күжөйшкүлүгүн ажал-агы ужурут. Ыланга ажал үдөс көз соруга мал кып-таалакчылар, хур-чаагы эрттерер, чаш хураган бүр-үш бүрүн камгалар алыр дөш шудургу кемчелерин ажал херек. Бистин партияны организаастыг болгаш поли-тиктиг ажалынды ажал-агы соругтарын чедип-нигиш боттадырарыча уг-ландырып, оон дээштин улам беддире бир кол чугула со-ругааы болур. Маада ха-мыктын мурунда партияны ажалдын стилде болгаш арга-ын улам сайырадыгылар, мыкаш партия эсе организа-астарын, партбүдүренин дайынчы арга-ишкелери күп-тандыр, даадыртып ажал-херек дөш бүгү дээрин, мыкаш коммунисттерин та-рыскалганын беддир дээш ий-лаа хой чүлдери кылар апар.

Партиянын Кыргызынга сорук кирген бай-тайгалар чылдың эгезинден-не шудургу ажалдап турган, тоску беш чылдың дөрүк чылдың пла-нын болгаш социалисттик хү-лээлгенин чедипкенин күө-сөдиг, мал болгаш чар ажал-агынын продукттарын бүдү-рери болгаш белекче-рия көвүдери талаа-биле бүгү улустун үлөгөдиг төлөпиг үлүгү кылар.

Л. ДОПЧУ.

СЭКП Бай-Тайга райкомунун секретари.

Иван Григорьевич Шука «Сибтехмонтаж» трестин Тыва участкастун монтажерин бригаданын хой чылдар иштинде бийлиг удурутуп келген. Мурнакчы бригадир «Тыва кобальт» комбинаттын тудуунга база киришкен. Бо хүндөргө оон бри-гадамы «Тыва даг-дугу» комбинаттын аргыгал фабриказынын кол корпузунун ийиг элечини тудууна эржөк чугула

КОЛХОЗЧУЛАР БУЗУРЕЛИН ИЛЕРГЕЙЛЭЭН

Тес-Хем районун «Ан-Эрик» колхозунун колхозчулары СЭКП ТК-ның Кыргызын чер болганда танылып турар. Хуралдага санал берген кирилер бистин партиянысты бол-гаш чазавыстын бүгү-ле чүвени ийиге, ийиниң чаагы чоругуна бараан болуруп турарын сөткн ханышын-биле демалгеп, ажаа хары кылдыр беш чылдың дөрүк чылы-на алган социалисттик хүлээлгелерин долар күөсөдирине бүзүрелдин илөткөмөр.

Улуг-Нүзөгө сүт-бараан фермазында бызаа амаакчы В. Суван, үчүткн Ч. Фина боттарынын саналдарына ажал-га шаптыктыг чамдын чептестерин чылдадырычы, колхоз баштаар черинден фермаже ийичингенин күштелдириниң чугулазын айткан. Хойму бригадалары эсе организастан, төрүр болгаш эштик уганышкыннын мылдыр тургузарын хойжулар саналдаан.

Чолаачылар М. Даңчы, Л. Имаман олар чүк сөөртүрүн тус-тузунда 55 муң болгаш 70 муң тонна-килоттон чедире-рин, кынар-чар материалдарын хей-биле маман алырын хүлээгеннер. А агроном О. Кызыл-оол организаастыг чорукту беддир, сагылга-чурумун экижилди тургаш, үрөзүн беле-иелни март 1-де бурун доозарыч хөвү ажалдакчыларын кыргыган.

Колхоз баштаар чери болгаш партбиро алдыгын хүлээл-гелерин күөсөдирине болгаш чептестерин чылдадырычы уг-ландан саналдарын амыдыралга боттандырар дээш хөмчел-лери ап турар.

Ч. ДАЖЫВАА,

колхозта партия организаастыгын секретари.

ДААРНЫКЧЫЛАРНЫН ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Кымылдың даарына комбинаттын бүдүрүп үлдүрүп турар кылгыларын шынары экижаан. Ол бүдүрүгенин продукцияны садып алыкчыларын сооугурагы бедөс. Эрткен шийтпирлиг чылда ол планын оонаалды чедип-киниг күөсөткен, шынар дээш демсел калбарган.

Бо тодаракчы чылда даарныкчылар боттарында баа-ла бедикте социалисттик хүлээлгени алган. Совет Тыва-ның 39 чыл болур оон төлөпиг күш-ажал-биле уктуур со-ругуна салып, колхозтук 1974 чылда продукция савгар планын декабрь 28-те 100,5 хуу күөсөдир, планын ажал 12,5 муң рубльдин продукцияны садып алыкчылар бө-рин үн хүлээлгедө айткан алган. Бо чылын планда ажал 4 муң рубльдин орулгап ал, күш-ажалды бүдүрүшкүлү планда көрдүгенин 1,2 хуу беддир.

Бүдүрүгенин күчүзүн көдүрөдө бүдүргөн продукция-нын бөт-үзүгүн чыгыдыр, бүгү кылгыларын шынарын экижилер улут ролдуг болуру чугааган. 1 рубль бараанын продукцияны бүдүрүгенин үлдүр чарылгалды планда көрдүгенин 2 көпөккө кылар. Продукция-ны техниктаг контроль кылдыгыне кириген олжаа дефект чок деп хүлээп алыр системаны ийичилди, оон ажалда планда көрдүгенин 0,05 хуу хой бирги сорттук продук-цияны бүдүрүп үлдүр.

Хөжөкчелерге болгаш уругтарга плателер база ар ужу-ка хөйдөдиг даарарын ийн шугууны шийгээдиг алыр. Продукцияны шынары дээш, садып алыкчыларын өзүп турар негеделерин долузу-биле хандырар дээш демсел-ге камгалга улут ужу-дузгалы болур деп даарныкчылар санап турар. Ычангаш чыл дүргүзүлдө 2000 рубльдин чиг-элин камнап ал, 500 рубльдин камналганын берип болур 10 чарыктын саналды бүдүрүлгө шийгээдиг алыр көр-дүгөн. 15 едипалыг чаа дергити шийгээдиг.

Материалдыг үлдүрүп бүдүрүп турар кичилерини мө-р-челени беддире чок бо чылды ооңа кычкылат салган. Ол соруга-биле мурнакчы дүжүлганын оон планда организа-стаар, 30 дээр хөжөкчел ажалынны мурнакчы арга-ларга өөдөдир, техникумдун курстарынче 100 кичил өө-дөдиг чорудар.

Бо чылын комбинат «Хел. мола. бүдүрүлгө» деп кыг-тыгын алаа-биле телевидение мамчыштыр 4 дегелге-жөргү-артуу организаастар.

ССРЭ-НИН УЛУСТАРЫНЫН

Бүтү турттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 20 (9395) Четверг, январь 24, 1974 чыл

1925 чылда
үндүрүлгөсү

Өртөз
2 көп.

ӨӨРҮШКҮНҮНҮҮҮ ҮҮҮ

Аны-дуңма төрөл чонун чөмөл дие.
Алап, санап тоараарың үе хөй-дүр:
Айже бедик көдүрүлгөш, эргий умуж.
Айтып берейн, оортан көсү: ССРЭи бо!
Чуртум улуг, чонум хөй сөөк, чүрээ чакгыс
Шуптузу-ла чөлөңгүм, аны-дуңмам.
Өскөлөңгү, адаанашпас — найыралдыг
Өңүк, төрөл дээди күш боол төртүтүңгөн.
Делегейже көгүгү ырлар өткүт умар
Делгем Улуг ССРЭ-ниң хеймер кызы —
Ленин орден хавыялыг Тыва огу
Иасегиң, өөрүшүм ырлар чор мен!

Степан САРЫГ-ООЛ.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЧЕДИИШКИННЕРЖЕ

ЯНВАРЬНЫН КҮҮСЕТТИНГЕН

«Тыва даг-дугу» комбинаттың арыггал
фабриказының директору Г. Ф. Мананков-
биле бистиң корреспондентивис телефон
дамчыштыр харылаашкаш, январь айның
баштайгы ийи он конуунда коллектив ман-
чаар амылдаанын сонугурап айтырган.
Григорий Федоровичиң харызын кыска-
зы-биле моон адаанда парладывыс.

СЭКП Төп Комитетинин партияга, совет
улуска Кыйгырым, үлетпүр, тузуг болгаш
транспорт ажылдакчыларының Бүгү-эвэлел
социалист чарыжының дугайында пар-
тия болгаш чазактын доктаалы бистиң хөй
националдыг найыралдыг коллективиси-
ниң политиктиг база күш-ажылчы көдүр-
лүшкүнүн хайныктырган. Ону арыггалчы-
ларын бо айның эрткен ийи он конуунун
ажыл-ижинин түннелдери долузу-биле ба-
дыткап турар.

Арыггал фабриказының ишчелери 2850
тонна даг-дугун чүртке берген, ол январь
айның оннаалдазынан 390 тонна хөй. Эрт-
кен чылдың бо үезинде бүдүргөн про-
дукциядан 780 тонна хөй болуп турар.

Арыглар болгаш үүрмектеп-сортлаар
комплекс цехтеринин ээлчеглер аразында
социалист чарыш чылдың баштайгы хүн-
неринде эгелээш калбарган. Ээлчег, кижя
бүрүзү хүн нормазын чүгөс ажык күс-
сүр дээш туржуп турар. Арыглар цехте
Сагит Гайдуляниң узуртканы бирги ээл-
чегин көргүзүлгө аян. Олар бо айның
планын хуусаа бетинде күсөткөш, аала-
гадан ажык 118 тонна даг-дугун берген.

Баштайгы чедиишкинге менээрденмейн,
онч улам быжыгдал, көвүздөп даш кол-
лектив бежигүнери ажыдап турар.

БАШТАЙГЫ ХҮННЕРДЕН-НЕ

Каа-Хем районун «Тиле-
те», колхозунун малчыны
мал ажылчы хөй про-
дукция бүдүрүр болгаш
беткээр дээш таа чылдың
баштайгы хүнеринде эг-
лээш кызымкаккай ажылдап
күргөн. Январың 20 кону-
нун дургузунда 28,5 тонна
эетп, 34 тонна сүттү күрүң-
ге саткан. Ол дээрже ай
панын түтүң ийи көзөндөн
хөй болуп турар.

Колхозун Мажырмаа Ла-
ваа эргелекчелер Петропав-
ловкада сүт-бараан фермазы-
нын саанычлары, бызаа
ажыкчылары, кадарчылары
ипектер, бызаалар ажаалда-
зынче узуг кызымкейи сал-
ган. Мал чөмпи район суу-
гар берип тургаш, саар ишек
бүрүзүндө хүнде 6-8 кг сүт-
тү саап турар.

Колхозун мал хүр кып-
тап, чөмүр чөм-суур-биле
хандырткан. Ычангаш
малчылар боттарының мур-
пунда хуушгелерин күс-
сүрүп шыдаар дээринге бүрү-
редиле.

О. ПРГТ.

ОЛАРНЫН ХҮЛЭЭЛЕЗИ

Чуртталга-коммунал ажыл-
агый министрствонун авто-
транспорт бүдүрүлгөсүндө
И. А. Мишинге узурткан чо-
лаачылар бригадалык арткен
иптирлалг чылды күш-
ажылчы чедиишкиннер-биле
демдеген, чылды чүк сөөр-
түр планын оннаалдазын
ийи ай бурунгаар дооскан-
нар.

Тодарадыкчы чылда план-
ын оннаалдазын бир ай
бурунгаар күсөдирин, план-
да ажык 3800 тонна чүккү
сөңүткөн, 120 тонна-кило-
метр ижыдап шыгарып
хуушгелеринде айткан.

СЭКП Төп Комитетинин
Кыйгырында чиг-этп, мате-
риалдарын камнаарынче ки-
чылгаш узугдангынын бар-
ымдаалаш, бригада 600
рублдин артык кезектерин,
8 муң литр бензинин, 9 ажет
решина дугуңу камнап ады-
рып хуушгелеринде айткан.

(Бистиң көрр.).

БИСТИН СОВХОЗТА

СЭКП ТБ-ның партияга, совет улуска Кыйгырым Талды
районда ССРЭ-ниң 50 чылды аттыг совхозун саанычлары,
хойчулары, механизаторлары узуг көдүрүшкүн-биле та-
нышканнар. Партияң чугуда документ-биле таныжып тур-
да, совхозун Кара-Бууң сүт-бараан фермазының коллек-
тивин, машина-трактор мастерскаяның ажылчыларын, па-
жепер-техниктиг ажилдакчылар боттарының мурунда ала-
ган хуушгелерин эде көрүп, чарткашар. Ылангыя МТМ-ин
ажылчылары трактор-септегелди март 30-де бүрүп доо-
гар дон болза, ону чаа хуушгелеринде март 1-де доо-гарын шив-
тирээ.

Септегелериниң сөзү ажык-херек-биле харышпайн турар.
Эрткен чылдың дортку кварталында олар 30 трактор септе-
гелер турган. Ам 40 тракторун, 20 андазынны, 30 сөзүлгө
септеп дооскан. Январда 6 трактор септегелер көрдүнгөн.
Ону база-ла күсөдирин. Оларын аразында орустар, тыва-
лар, хакастар, немелер, астанлар бар. Ылангыя немел
Владимир Федосов, 36 бригадалык эки көргүзүлгө. Ол бри-
гада трактор септегелериниң планын күсөдирин. Септегел-
дерде Донгос Чылбыр-оол, Иван Буртунтосов, Василий
Лавов эки ажилдап, социалист чарыгың тилекчилери
болган.

ССРЭ-ниң 50 чылды аттыг совхозун үш сүт-бараан ферма-
ларының ишчилери январь айда чедиишкинниң ажылдаар.
Совхоз 608 центнер сүттү бүдүргөн болгаш оон 597,9 цент-
нерин күрүңге саткан.

В. ДАНДАР.

совхозта партия секретари.

НАЙЫРАЛДЫН АЧЫЗЫНДА

Ам Тыва бедик механизастаттыган, сайыраңгай көдө
ажыл-агыйлыг республика апарган. Оон херечал бо, 1945
чылда республикага 4,5 муң гектар тарыга шөлү турган
болза, 1973 чылда 371,9 муң гектарга чедир өскөн. Чүс чөс-
төс тракторлор турган болза, ам үш муң чыгам. Тараа бу-
дүрүлгөсү ол үезин дургузунда 1,6 катал өскөн. Көдө
ажыл-агый чүгөс техника-биле өскөн, а харын бедик мер-
жезилеге тускай артерингелер-биле бүрүп хандырткан. Со-
циалист Күш-ажылдын Маалымдары хойчулар Урду
Канды, Ооржак Дажы-Намчал, Монгуш Чола, тракторист
Василий Янчак мыскаш көдө ажыл-агыйның кайгыжык
мастерлери тынган. Ола-ла бүгү чедиишкиннер — амы-
дуңма найыралдың ачызы.

Эрте бурунгу тыва чер кайгытканымдан-даа артык тарап,
бойбазың апарган. Ховуларын кежир, тайгаларын
ажылдар асфальттыг, чалгалыг ортук шийдеген, көм-
көңүл кежидир дөмөр-бетон көвүрүлгөсү согуналдап,
агаарында умар-кеме кылдыккан. Хойку бажыныпга сүтүг
шайын аарган олурар. Москвада Кызылда болгаш делегейде
чүг болуп турарын көрүп, дыннып олурар. Тоолда дөг бо
амдырал база-ла найыралдын хайырлалы.

Совет Тыва чүгөс бедик механизастаттыган көдө ажыл-
агыйлыг өскөн, а харын үлетпүр бүдүрүлгөн сайыраңгай ав-
тономунг Совет Социалист Республика апарган. Бистиң
республикада Бүгү-эвэлелге умар-дугуш «Тыва даг-дугу»,
«Тыва кобальт» дөш шыканы узуг бүдүрүлгөлөр тургусту-
ган. Совет улустарның төлөөчкелери үлүх-хуурун
күргөш. Ынчыл ховуларын бирлеш — Ак-Довурак
адаа хереч болуп.

АК-ДОВУРАК — чалмы наамынын, найыралдыг ховурайы.
Бо ховурайа 50 ажык националдарын оодар, иштары
ажылдып турар. Ак-Довурактың чурттагызы, геолог эки
Доламота «Чедиишкиннерин үндөөш» деп чүгүлгө
рудинте боюундү коллективинин чедиишкиннеринин кол
үлүгүн доз хөй национал улустарын найыралы дээрин,
тоолта ча «Шынг» мынчаар илередиң бижээн: «1964
чылда 1 млн. 484 муң тонна даг массалыг аскалтан болза,
1973 чылда барык 6 млн. тонна руданы даг-дугу болбазы-
радыр фабрикаже чоруткан, моон алтын көөргө, рудиниң
бүдүрүлгө күтүгү артык он чылдып дургузунда дөрт катан
өскөн... Бо бүгү дээрже узуг найыралдың ачызы, рудинке
ажылдап турар хөй национал оодар, иштары узуг
үлүгүнүнүн түннелдери. Совет күрүңгелерин, чонунун эр-
те-ажык дөш, эрөө-шүдүрү ажылдап чорутар, өскө сөөк
деп маала билбес, чынык илчел оодар... дөг эл-найырал-
дыг ажилчыларынык бедик мержезилеге, харында тус-
кай эртеринг специалисттер апарган. Чамчыктарының ат-
тары бо: Салчак Селди, Борис Юртаев, Михаил Фомеко,
Виталий Болдыр. Олар рудиниң тургустанындан бээр хол-
биле руда сааны эгелээш, ам аскалаториштинг бедик мер-
жезиле чедип алган...».

Эрткен 29 чылдарын дургузунда Тывада артем, кулчу-
ра кайгыжык чечектеп хөгжөш. Республиканың кулчура
одаларының чедилери — клубтар, кымыл-бүдүлгөн, библи-
отекалар шыа алган. Октябрың социалист узуг ре-
волюцияларын мурунда үжүк-бижия бешин чок чораап
тывалар, ам төрөк шыагың кырыда романчыны биж-
жин, радиону дыннан, солунчыны, дөңдөрлөп паралап ту-
рар апарган. РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң улустун
артын Владимир Осенал-оолдун, РСФСР-ниң алдарыг Тыва
АССР-ниң улустун артистери Максим, Кара-кас Муңуз-
тарыны, Социалист Күш-ажылдын Маалымдары, ССРЭ-ниң
Күрүңгө маалымдары дурдун. Тыва АССР-ниң улустун
чопалчымы Салчак Токамын, РСФСР-ниң алдарыг чурк-
чузу Сергей Лавнының аттары Тываның дөңдөрлөп
ыракта сурагакан. Аны-дуңма улустарың бедик кулчу-
рамын ачымында, оларын дууалдык, чечекчел-биле
бистиң республиканың кулчурамы кайы хөй хөгжөшүн
ол ижек херечилеп турар.

Тон Азияда коммунал тадыр-биле өскөн чылды калган
чорон Тыва совет улустарың хөй национал өт-бүдөөш
бактап күргөш, ам сайыраңгай экономикалыг, бедик-кул-
чурагың мурунчы республика апарган. Бөгүн Улустарың
найыралды ортупун тутууска калды тура, чедиишкиннер-
инин үндөшүн — улустарын найыралды улам быжык-
таар, төсү бо чылдың дортку чылдың планын оннаалда-
ларын хуусаа бетинде күсөдир дөш Тываның ажык чөп
бүгү күжүн тарам чокка бээр дээринге бүтүрээр умжурат
бес.

5600 ДИЛГИ КЕЖИ

Тыва респотребсоюзун Кы-
зыл чогуунда дилги фермазы
— өлүк-тывыштын узуг бүдү-
рүлгөсү. Чылдың-на пөсөк деп
дилгини өстүрүп, оон хөй муң
рубль өртөктиг кешти күрүң-
ге дужаап турар.

Бо хүннерде ферманың кол-
лективин 5600 дилги кезин
дужаарын доозуп турар. Ан
кежинин пынары эки, ычан-
гаш бирээниниң өртөз 70
рубль чедип турар. Ийитизи-
биле ферма 320 муң рубльдин

өлүүн дужаар тургаш, баштай-
гы санаашкын-биле бешин 370
муң рубль чедип турар.

Дилги кезин союп, ону са-
дар денселинге чедир бедет-
кээр талазы-биле бедик көрү-
лүгү Тамара Симельникованың
бригадалык чедип алган. Оон
дужааган кештери чүгөс аян
үлөөшкүлүгүн берген.

Ал ажаакчызы Валентина
Усова чааскан 500 кешти үс-
чаандан арыгдал адырып.

тергини ажылдаар. Фермада
ол шыканы хөй кеш арыг-
лап кижя чок болган. Влади-
мир Медведев 1500 дилгини
союп, бир яны рекорд тургү-
кан.

Улуг өртөктиг ам кезин
дүргөн ажаап, дужаарыңа рес-
потребсоюзун баштаар чери
ферма коллективинге боттук
дузаны көргүзүп калган.

В. ЧИСТАЕВ.

ЭРЕС-ШУДУРГУ АЖЫЛ-ИШ

Шак илчиг кижилер бис-
тин республиканың автотран-
спортчуларының аразында
улам көвүдөп турар апарган.
Беш чылда хуузуңда планын
оннаалдазын республикада ыч-
ны-даа мурун дооскан, ке-
лир ийи чылда боттарыңа бе-
дыткан социалист хуушгелер-
дерин алгылаан. № 2 автобу-
дүрүлгөсү бистип солуга чы-
рылган беш чолаачыны
дан аныда ам ында база бир
ийи чолаачы нежешип турар.

Ол дээрже чачгыс бригадала
калы ажылдап турар ийи
ажылчы Владимир Бобров бяр-
де Сонам-оол Ак-оол-дур. Олар-
ны ук автотранспорт бүдүрү-
лгөсүндө чарыксы өнүктөр деп
чугаалажыры таварылга эвес.
Ийи ажылчы хууза беш чы-
лып бүрүп доозарынын мыры-
най кырында колган.

Респотребсоюзун автобу-
дүрүлгөсүндө дөрт чолаачы олар-
ны улаштыр чоруп араар:

мурунчы чолаачы Федор Со-
рокин 1975 чылдың октябры-
нын, чолаачылар Парамон Пет-
ров — июльдуң, Вениамин Иг-
натенко — апрельдин, Николай
Скопин — февралдың үлүүн-
де ажылдап турарлар.

Бо ийи автотранспорт бүдү-
рүлгөсүниң коллективтери бот-
тарынын аразында социали-
ст чарыгың боуп турарын
манаа немеп каары чүгүл.

(Бистиң көрр.).

МАЛДЫН ЧАШ ТӨЛҮ МЕНДИ ДОРУГУП ТУРАП

Бай-Тайга районунун кол-
хозтарының малы хүр кып-
тап турар. Аны үеде ажыл-
агый бурунгу чөп масса-
лыг хуураганын эгелээш. Бо
чугула таанышкан көдө ил-
челер багыт өскөсө бөдөңкөтөн.
Хуушгелерин оннаалдазын сен

теп, кылган, төрөк койларга,
лаңч хуураганыңа чедир
ситоп, суула болгаш өскө-
дө май чөмөри колданырда бар.
Чаш хуураганын доорук-
туп өстүрүп салмакчытерин
мадарчыларче чоруткан.
Бо хүнне, пөсөк Бай-Тайга

районда 12,688 хөй төрөш,
оон 12,697 хуурагыңа аялал.
«Тыва» совхозта 4,737 хөй,
«Бай-Тала» совхозта 3,438 хөй
одалал, оон хуураганын
мөңдү доругуп турар.
Районускомунда көдө ажыл-
агый аргалыңа болгаш
колхозтар, совхозтарын сен

циалистери хөй төрүд эгелээш
малчынынын доктаал хай-
гарып, олар чаш хуураган-
нары тарып, дугаарлап ту-
рарлар.

С. СЕВЕРИН.

көдө ажыл-агый
аргалыңа узуг

М. А. ЛЕСЕЧКО КЫЗЫЛДА КЕЛГЕН

СЭКП ТБ-нын кежигүүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели-
нин Даргазынын орадакчызы М. А. Лесечко дүүн Кызылда
келген.

Кызыл аэропортуңа М. А. Лесечкону СЭКП Тыва обкомун-
нун бирги секретари Г. И. Ширини, республиканың Мини-

стрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. К. Мендүж, СЭКП Тыва об-
комунун бюро кежигүүнери болгаш кежигүүнеринге канди-
даттар, республиканың болгаш найыралдыг партия, совет,
хөй-ниити организацияларының, ажылчы чыныгың тыла-
лектилерин уткаан.

БИСТИН БАЙЫРАЛАВЫСТЫН ААЛЧЫЛАРЫ

Тыва АССР-ге Улустарың найыралды орденни тыггары-
га турсааткан бистиң байыралавыска кижилер-биле
Красноярск крайдан, Хакас автономунг областын, Кызыл туу-
түг Сибириниң шериң округунда, Забайкальиниң кызыгаар

округундан төлөөлөр дүүн Кызылда чедип келген. Оларын
Красноярск крайкүсөкчүлүгүн даргазынын орадакчызы
М. И. Жарков, СЭКП-ниң Хакас обкомунун секретари К. И.
Хуаилов олар баштап чорутар.

НАЙЫРАЛЫ ДЕЛГЕРЕЗИН!

ГЕРСЛ: «ДАЛІКА»
ТЕПЛИНИ БИИ ДУДОВО

аппарат, тыдустулары

і фантас-
тичність
наш
дизай-
нерів хви-
лює і захо-
плює. Ми
любимо
кожен
малюнок
і кожну
лінійку
нашого
дизайну.
Ми не
любимо
копіювати
і не
любимо
копіювати
копії.

Шой эзилдер чан не

ЭТИКЕТ
5-ТФ
14АВ
азар про-
- Металер,
декоратив,
нионун дел-
ЛВУТ Тече-
CONVULS

аринга бааз бир эм сүт

ЛАН
деперлянт.
Уран-сечен
сериясы.
Фильм.
20—21.30—
бөлүнү ар-
тыркы.
25 чак
— Ор-
Лаштын

на 50 километров перед

[illegible]

ЫҢЫҢЫҢ,
САЛҒЫРЫҢҢ
ЫҢА

тысяч.

13.4) — ӨНВТ телекомпаниясы,
Уругларга «Бурагмюнун» деп
атаганда 14.45 — ӨНВТ теле

раскраски на тему «Фантазия» и «Башня». 11.20 – Беседа с детьми. Хозяйке Собрания. «Будем мы с вами».

1920-1921
 1921-1922
 1922-1923
 1923-1924
 1924-1925
 1925-1926
 1926-1927
 1927-1928
 1928-1929
 1929-1930
 1930-1931
 1931-1932
 1932-1933
 1933-1934
 1934-1935
 1935-1936
 1936-1937
 1937-1938
 1938-1939
 1939-1940
 1940-1941
 1941-1942
 1942-1943
 1943-1944
 1944-1945
 1945-1946
 1946-1947
 1947-1948
 1948-1949
 1949-1950
 1950-1951
 1951-1952
 1952-1953
 1953-1954
 1954-1955
 1955-1956
 1956-1957
 1957-1958
 1958-1959
 1959-1960
 1960-1961
 1961-1962
 1962-1963
 1963-1964
 1964-1965
 1965-1966
 1966-1967
 1967-1968
 1968-1969
 1969-1970
 1970-1971
 1971-1972
 1972-1973
 1973-1974
 1974-1975
 1975-1976
 1976-1977
 1977-1978
 1978-1979
 1979-1980
 1980-1981
 1981-1982
 1982-1983
 1983-1984
 1984-1985
 1985-1986
 1986-1987
 1987-1988
 1988-1989
 1989-1990
 1990-1991
 1991-1992
 1992-1993
 1993-1994
 1994-1995
 1995-1996
 1996-1997
 1997-1998
 1998-1999
 1999-2000
 2000-2001
 2001-2002
 2002-2003
 2003-2004
 2004-2005
 2005-2006
 2006-2007
 2007-2008
 2008-2009
 2009-2010
 2010-2011
 2011-2012
 2012-2013
 2013-2014
 2014-2015
 2015-2016
 2016-2017
 2017-2018
 2018-2019
 2019-2020
 2020-2021
 2021-2022
 2022-2023
 2023-2024
 2024-2025
 2025-2026
 2026-2027
 2027-2028
 2028-2029
 2029-2030
 2030-2031
 2031-2032
 2032-2033
 2033-2034
 2034-2035
 2035-2036
 2036-2037
 2037-2038
 2038-2039
 2039-2040
 2040-2041
 2041-2042
 2042-2043
 2043-2044
 2044-2045
 2045-2046
 2046-2047
 2047-2048
 2048-2049
 2049-2050
 2050-2051
 2051-2052
 2052-2053
 2053-2054
 2054-2055
 2055-2056
 2056-2057
 2057-2058
 2058-2059
 2059-2060
 2060-2061
 2061-2062
 2062-2063
 2063-2064
 2064-2065
 2065-2066
 2066-2067
 2067-2068
 2068-2069
 2069-2070
 2070-2071
 2071-2072
 2072-2073
 2073-2074
 2074-2075
 2075-2076
 2076-2077
 2077-2078
 2078-2079
 2079-2080
 2080-2081
 2081-2082
 2082-2083
 2083-2084
 2084-2085
 2085-2086
 2086-2087
 2087-2088
 2088-2089
 2089-2090
 2090-2091
 2091-2092
 2092-2093
 2093-2094
 2094-2095
 2095-2096
 2096-2097
 2097-2098
 2098-2099
 2099-2100
 2100-2101
 2101-2102
 2102-2103
 2103-2104
 2104-2105
 2105-2106
 2106-2107
 2107-2108
 2108-2109
 2109-2110
 2110-2111
 2111-2112
 2112-2113
 2113-2114
 2114-2115
 2115-2116
 2116-2117
 2117-2118
 2118-2119
 2119-2120
 2120-2121
 2121-2122
 2122-2123
 2123-2124
 2124-2125
 2125-2126
 2126-2127
 2127-2128
 2128-2129
 2129-2130
 2130-2131
 2131-2132
 2132-2133
 2133-2134
 2134-2135
 2135-2136
 2136-2137
 2137-2138
 2138-2139
 2139-2140
 2140-2141
 2141-2142
 2142-2143
 2143-2144
 2144-2145
 2145-2146
 2146-2147
 2147-2148
 2148-2149
 2149-2150
 2150-2151
 2151-2152
 2152-2153
 2153-2154
 2154-2155
 2155-2156
 2156-2157
 2157-2158
 2158-2159
 2159-2160
 2160-2161
 2161-2162
 2162-2163
 2163-2164
 2164-2165
 2165-2166
 2166-2167
 2167-2168
 2168-2169
 2169-2170
 2170-2171
 2171-2172
 2172-2173
 2173-2174
 2174-2175
 2175-2176
 2176-2177
 2177-2178
 2178-2179
 2179-2180
 2180-2181
 2181-2182
 2182-2183
 2183-2184
 2184-2185
 2185-2186
 2186-2187
 2187-2188
 2188-2189
 2189-2190
 2190-2191
 2191-2192
 2192-2193
 2193-2194
 2194-2195
 2195-2196
 2196-2197
 2197-2198
 2198-2199
 2199-2200
 2200-2201
 2201-2202
 2202-2203
 2203-2204
 2204-2205
 2205-2206
 2206-2207
 2207-2208
 2208-2209
 2209-2210
 2210-2211
 2211-2212
 221

**СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы**

1925 ТЫЛДА
ҮНДСЭНЭЗЭТТЭН

Всего
2 экз.

БИСТИҢ РЕСПУБЛИКАДА

САЯНЧЫЛАР-БИЛЕ ЧАРЫШ САЛГАН

М. МААЖЫК.

Бай-Тайга районда «Мур-варын түрүмчүткан. Уай-

Д. А. ДАВЫДОВ

Кызылдын алгы заводунун коллективин
(ЭКП Төл Коммунисттер Кыйдырып)

лымның уяуртқан бригадасы база-ла әк
ажылдап, күнде 260 әжеш пдк қыыр

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫНЫҢ БҮГҮ-РОССИЯ ЧӨВҮЛЭЛ. ХУРАЛЫ

чугаадаах, эрткээ чыгч
поядан ажыр 7 миллиард
ажыг рублийн продукцияныг
ныг кайызы-дээ күрүчтө
(Уланчым 3-тү арыг)

АКЫ-ДУҢМА ЁЗУНУҢ ЧАҢГЫС ЭВИ

Карачаев-Черкес автономнуг
обласка Улустарның найыралы
орденни тывысканы

ЧЕРКЕССК. (СӨТА). Январ 24-те область үөтүтө партиялык область комитетинин болгаш облкүсөмолун дартышкан байырдыг туралы болган. Ону областа Улустарын байырадыг орденни тиырынтта тураскааткан.

СЭПК ТК-ның Чыгыш сел-
сиреттери эш Л. И. Брежневти
ынтыштар партия ТК-ның По-
литбюро составын хүндүтү
президентиме элүт соруу мн-
диринде болуу мүмкүн.

СССР-ын Мянмар, Чехословакия, Даргезанын орактаны В.Э. Дымшид чмыл-аннарта байыр чедир, чуне чүүлалла. Партия Т-ын:

СХУ-ийн Дээд Сөвдийн
Президиумуул, Совет чах-
мыг болгон СЭНН ТК-ийн
индигне секретары эт Л. Н.
Брежневтай болууд омууд-
аарч Толзон элүүтэ бэлэг
болгат өскөлөр-даг сүс аг-
чтэ чугатаалз, бэдэг тав-
наз даш партига, цазаки
болгат эт Л. Н. Брежнев
чүрхэтэй дайзындаа өөрч-
түрхүүлшүүн хэрэгээр

даниаты дэшт Карачаев-
беркес автономн областн
жылчы човварыгга байыр
деирис, чаа-чаа күш-ажалты
едийишкенериле, тууза асас-
СЭКИ ТН-ыя девор
(1973 ч.) Пелемтувун пилин
ивраерия областн ажилчы
човвары изия-биле чулду
зүрүп, ууртутала болдуру

Ставрополь крайында составыга областың 32 тмх ш-нде экономика болгаш улутура тэҥжүдэлгиге кайы-чыгыштың чедиштинерине

ратор онзаан домдотлоон. Чувдхлыг багшын чагдалыг үед ол индустрия-аг-аралыг областе үлтиүрүн хүлээн алган.

бараалгадыр

КЧЫЛАРЫНЫҢ

СЭКИИ-НИЦ XXIII болголт

СЭП ТК-ның ССРС-ның
Генерал-майоры Чувашский
ЦСН-ның болгаш ВЛКСМ
К-ның Кызыл Туу-бле Рос-
сия Федерацияның таваныш

козхозчуларым, совхозтар
жылкычыларың, оң кайтам-
ыктыг тылалетте салымчы-
ны кыярген бүтү кижилер-
гиз ажал-ежел беким-биле
тең кыярген харааның-дар

жүздөнгө, совет киши бүрүзгү эрг-ашкытарына тапжүп турар. Чогууна оон жүзүндө совет кишилер онү чеддишканын боттдырыш чогуулар дөшт үлт көдүрүшү

[illegible]

дешевдери үзүртүшкөндө, тармак курамынын алдында чагылдуу жүзүзү көрүлөт. Тармак үзүртүшкөндө, тармак курамынын алдында чагылдуу жүзүзү көрүлөт. Тармак үзүртүшкөндө, тармак курамынын алдында чагылдуу жүзүзү көрүлөт.

М. С. Соломенцев зурттуу
экономикага көзгүздөзүнүн
дүйнөлүктөшөрүнүн дугаына

[illegible]

Күш-ажалчы коллектив биистин ниятизелдин кол үлөзө-
нү бөлөт. Орус кыялында элестетилген ээкин-даны кыжыныг

ажа-биле табылган. Партия, нын ууртукчулары он: чы-
ажа-биле аждактылар-биле, лы-биле угдөннөр.

1

1925 жылда	Өрттен
индсаудеттинген	2 көчө

Партиянын XV область конференциясы 1974
чыгдын январь 29-та 9 шакта Политбюро чыры-
дышыкын бажычыга ажыттылар.

ШИНТИПНИ ЧЕТЧЕ КҮҮСЕТЭЭН

(Рейд)

Тес-Хем районун «О. Шына» совхозунун коммунисттеринин ноябрь 15-те артык хурамына кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Хураа артык соода ий ай болгонда, рейд бригадалары совхозтун азын хой шалыпчыларга барып, кыштаглаашкыны байдан-биде тавышты.

Ак-Чыраага келгендикте четтинде. Салырыны тускай эртемчилери мый-бээр ажалдап алыттылаан, чок болдулар. Чугаа эртемчилер эл К. Доржу баянчыда омур. Ыччалаа-даа ошолбиде чугаа-даа шалыпчыларга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Эртемчилер эртемчилер-биле келген ужураар, суурун чурттакчыларын хураалдар, лекция номун бээр кылдыр дугурушкан, кыштаглаашкыны чорутушкан. (Кичээл хураа болгондо, клуб оок, азын хой ууус азын, оларын аразында деген дарагыс баян).

Коммунисттер эртемчилер хураалына кыштаглаашкына эки белгилелен хойжуларын адып, мый-бээр ажалдап алыттылаан, чок болдулар. Чугаа эртемчилер эл К. Доржу баянчыда омур.

М. Сүрүн-оол, Д. Янзо (Ак-Чыраа салыры), С. Намчат, Н. Седен, К. Янчат, Д. Дүм-күл-оол (Дескен салыры). Оларын кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Чүс өшкүдө 140 аянын камтаан алып, районга бирги черин алып. Шокар Бадый ам азын хой хураа азын, чорутушкан, тозан шаа дугурушкан, чыгып, деген калында тус-тус келгендер азырап турар.

Черин байданга таарыштыр, калың-хоралың шалып-биле кышта багыт эвес белгилелен, малын эки кыш

таалайып, чаш толду менди ап турар хойжулар, ошкү чалыпчылар ий салырыда бар болду.

Деген чугаа-даа шалыпчылар хураалына кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Чүс өшкүдө 140 аянын камтаан алып, районга бирги черин алып. Шокар Бадый ам азын хой хураа азын, чорутушкан, тозан шаа дугурушкан, чыгып, деген калында тус-тус келгендер азырап турар.

Черин байданга таарыштыр, калың-хоралың шалып-биле кышта багыт эвес белгилелен, малын эки кыш

таалайып, чаш толду менди ап турар хойжулар, ошкү чалыпчылар ий салырыда бар болду.

Деген чугаа-даа шалыпчылар хураалына кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Чүс өшкүдө 140 аянын камтаан алып, районга бирги черин алып. Шокар Бадый ам азын хой хураа азын, чорутушкан, тозан шаа дугурушкан, чыгып, деген калында тус-тус келгендер азырап турар.

Черин байданга таарыштыр, калың-хоралың шалып-биле кышта багыт эвес белгилелен, малын эки кыш

таалайып, чаш толду менди ап турар хойжулар, ошкү чалыпчылар ий салырыда бар болду.

Деген чугаа-даа шалыпчылар хураалына кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Чүс өшкүдө 140 аянын камтаан алып, районга бирги черин алып. Шокар Бадый ам азын хой хураа азын, чорутушкан, тозан шаа дугурушкан, чыгып, деген калында тус-тус келгендер азырап турар.

Черин байданга таарыштыр, калың-хоралың шалып-биле кышта багыт эвес белгилелен, малын эки кыш

таалайып, чаш толду менди ап турар хойжулар, ошкү чалыпчылар ий салырыда бар болду.

Деген чугаа-даа шалыпчылар хураалына кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Чүс өшкүдө 140 аянын камтаан алып, районга бирги черин алып. Шокар Бадый ам азын хой хураа азын, чорутушкан, тозан шаа дугурушкан, чыгып, деген калында тус-тус келгендер азырап турар.

Черин байданга таарыштыр, калың-хоралың шалып-биле кышта багыт эвес белгилелен, малын эки кыш

брыда болган партия хураалына коммунисттер негез. Ыччалаа-даа шалыпчылар хураалына кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

С. Далай-оол, М. Намчат, Д. Янзо, Б. Доржу баянчыда омур. Ыччалаа-даа ошолбиде чугаа-даа шалыпчыларга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Малчынар ортузунга коммунисттер ажалдарын чорутуу турарын база союурун чыгуулашты. Манай калың кыштарын ажалдап турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

«О. Шына» совхоз барында 30 муң малды, оон иштанды 24,4 муң шээр малды кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты. Манай калың кыштарын ажалдап турарын чыгуулашты. Ажылдагы тус-тус тунуктарга доктааган, шындыкка чейин чейин калың кыштаглаашкына белгилел ажалдары калың чорун турарын чыгуулашты.

Рейд бригадаларын, эртемчилердин адып баа чорутуу турар.

Лекция беседаларын, эртемчилердин адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

«О. Шына» совхозтун хойжуларын адып баа чорутуу турар.

ШЫНЫН ПОЧТАСЫНДА

ШЕФТЭЭШКИН-БИЛЕ

«Сут-Хал» совхозтун төп суурунун чурттакчылары чылдың кайы-даа үезинде ажал-иштиң чугула участтарына демин калдып, шештирине чакчыкан. Борта партия эге органдарынын иделкейин демдеглээр чугула.

Бо удаага буга-ла ындай болган. Назаров ГРЭС-тен негиз электри чырын икерегинге чурттакчыларын шеш дуузы негеттир келген. Ол электри шугуунга херектир чагыларын негиз белектээр, оон агарларын казып, чагыларын тургузуун дугаа-деминге ол шештирине динна дуузын болган. Мур-нунда дег борта база совхоз төвүндө партия органдарынын иделкейин чорутуу негизден, коммунист бурзуу аңаа коммунист М. Билчин-оол, О. Ортун-оол болгон өскөдө-даа шалыпчын амылдаан.

Б. САТ.

ЭЛЕКТРИК

Илчирбелги нурун кур-манынан, чагыларын үнөр иделкейден демдерин эгинелкен анык икенин Чадана хоорайнын улуг, биче туугуларын чанын-га ба-ла көрүп болур. Аңаа чүгө борта эвес, харын-даа Чоюн-Хемчик болгон. Борт районнарын колхозтарына база совхозтарына та-варыш болур. Ол дээрде «Тыва нөдү туугу» тресттин 463-мү мехлонназын электриги Н. С. Монгуш-тур. Борта амылда-ла ол ам үш-ле чыл болуп турар.

Никалай баштай Кызыл-дың № 3 нөдү проек-училкенин дооскан, бодо-нук көпчүзү «Искрага» механизаторлар турган. Оон улаштыр катал база демги училкенин киргеш, элек-трик мергжилди чедип алган. Ажыл-ининге бердин-ген бо мергжилди амыл-чын эш-өөрүнү хүндү-кенин чалаал алган.

Электриник амылы бер-ге болгаш чамалына амыл-ды-лаа. Ыччалаа-даа Н. Монгуш орта алыа мер-гжилди берген. Амы үде о-бешки разрядты электриг апарган. Бачын амыл-инин хостуг үезин амылган турган, ол чомоочулар эр-гени база чедип алган.

Николай Сенажиевич чүгө амылынга эвес, хой-минин херезге база-ла кызымаккай кирип турар.

Н. ХЕИМЕ-ООЛ.

ТУДУГЖУ ЗВЕНОДА

Анык коммунист Кы-зыл-оол Нуларнын херез-«Социалист» чарыштын тилкенин» деп демде каастан чорутуу. Беш чыл-панын күсөөдөрүнүн шиптирлг чылымаа күш-ажылчы чедиминин дээр оон шаактанчы ол.

Кызыл-оол — «Большой» совхозтун туугулар бригадалында звену уау-тунуу. Оон звену эр-мен чылын ий хой камаа-зын туткан, үш камаан болгаш малчынар бачын-нарын септегенин 1974 чылда тааралыкка чыга-ла чугула согулар сал-дынган. Звенонун кемигүн-нери бо чылын улус амыл-агы планын хуусаа бети-де күсөөр адып үлетир, туугу болгаш транспор-ажданчыларын Бугу-эвеле социалист чары-мынга кирип туралар.

М. АДЫГБАЯ, орун мастери.

Човен-Хемчик район.

ИШЧИЛЕР

Өвөр районда «Терга-лит» совхозтун културлук амыралыга суурда хер-земеенер чөвүленин (даргаз Нина Денин) ки-рип турар уугу-хуузу биче эвес. Чөвүленин кемигүн-нери кол кичээленин хер-земеен улусту совхоз бу-дурмегенин хаара туу-дырык угландырган.

Амыл-агынын аны-буру адыралында 500 амыл херозмеенер амыл-ап турар. Оларын ара-зында бодоуну кызымаккай күш-ажылчы-биле «Терга-лит» совхозтун културлук-нарын огурунда кирген хой.

Н. ДАМДЫН.

Т. ХЕРТЕН.

Бай-Тайга район.

2-ги арын

1974 ч. январь 27

НАЙЫРАЛДЫГ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕР

Ажылдын азын чангыс, туугу уус болгонда, Сте-пан Борбак-оол (солгай таза-ада турукта) биле Сала-оол Тараачи (оң) талаанын-да) Белковтун бригадалык калың мурунунда ба-бот-боттарын бачын чорутуулар. Олар кайыма-даа туугу шө-лүгө калы чыл улаштыр ажалдап калың дуржууга-ады дашчылар.

Мураакчы туугуларын чурттары «Кызыл туугу» эртемчилер Хүдүдөдө сам-барымын адып баа чорутуу кээр, оларын канта-ла төлөтүг аттары хураа-сугаа-даа чангыс одур-да кирген болур. Ий икенин ажал-иш шак мыйчаар най-радаштырып чоокшудаш-тырмал.

Ол таарымаа эвес. Дуржу-галык ий дашчынын ишчи колхозарын чангында чү-чүс кубометр бачын хана-лары салдырган.

Чыдала чыла чалымкап орап бийимал Кызыл-дың чогун-ба Борбак-оол биле Тараачи кышпак чынык икенин херип дожджык, кышпак соогунга дашчып калың ажалчынар кы-лап, бугурун турарын кымы-даа чорутуу, өөрүшкү.

Найыраалдык ажалчыларын күш-ажылчы өргүтүл-дери «Кызыл туугу» эртемчи-лер мураакчы бригадаларын бирээни Белковтун бир дем-гит ажалдап чачымак кол-лектенген дээрде улам бе-лден. Ол чорук чүгө сура-лыг бичокчуларын амы-дуулаады чедип адынмаан.

ЧЕДИИШКИНИНЧ ҮНДЕЗИН—КЫЗЫМАК АЖЫЛЫ

Ажыл-агы болгаш бугу-руде мураакчыларын дуга-адында «Тары» совхозтун партерн секретары А. Б. Биче-оол-биле чугаа-адып олу бис. — Биче-оол Херелмаа Хураакчы Күжүтүт сөөлү чылдары доктааган аш көрү-үсөөр чедип ал келген. Ол районун партия конференция-нын делегатына сонтуган. Конференциянын ажылчы кирижи-биле Херелмаа чедип келген, оон ажал-хоран со-вуртап болур сийер—деп, партерн секретары менээ сү-мөлдө.

Хураа арынныг, шовалаан калыңдарын, шөвөгүн кет-тинген, үжөн хар ажал чорут-хире назым кижи мен чед-дир берди.

Биче-оол чугаа-ады амы үде мал кыштаглаашкынын бай-лаанында эгелди.

— Хур кыштап тур бис. Бо-черде хар чагаан, оон уа-зыннан чамдык коданнар суг-таган шаа бергездер хире-Индыл-даа база малды суг-биле халыдарынын кемчел-лери совхозтун дирекцияга болгаш малчынар ап турар. Дыка хой коданнарда хой ту-раганал агадан, оон чаш те-лү менди—деп, ол чугаалады.

Малчынын ажал, амыл-разын согурун берди.

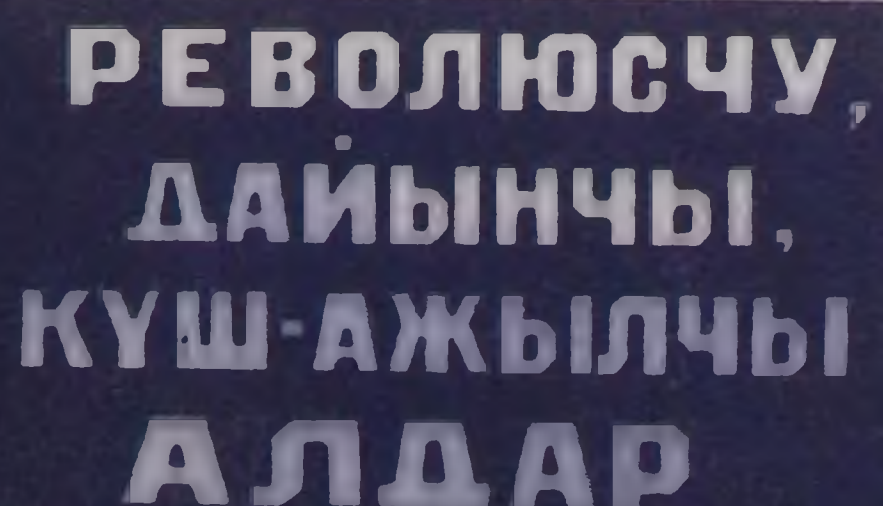
Күжүтүт Херелмаа 1957 чылдан бөр иштинин малын каларып келген, бо аразында иштинин малын баш санын өстүрүп, оон продуктул чор-рун бечдеринге биче эвес салышкынын икенин. Ызын-гыс сөөлү чылдары ажалы-га ара-дурууга угаалып, мергжилди бөдөннөдөн эки көргүзүлгө чедип алган.

Коммунист партиянын

болгаш Совет куруненин үн-дежилеи В. И. Ленинни чорутуумен хүндөдөн бөр 199 чыл өнгө ажал болурун социалист чарыкка кү-жүт иделкей киришкен, Ленин чөвөй малай-биле шаанткан. Ол-аа чылын му-накч малчынын анык пар-тиянын хүрээленине совхоз-тун Кызыл-Дат салырынын коммунисттер бир үн-биле ху-лаап алган. Херелмаа Күжү-түт коммунист бөдө адын арып адып, бугу-де күжү, мергжилди, билин иштинин херезинге бараалганып келген. Каларчы чай чок болза-да, хой-иштин ажалында идел-кей кирип турар. Төлөтүп малчынын ажалын човар депутаттарыны Кызыл-Дат кезде Советинин депутаттык сонгаан. Бөрүгүн иделгиди бугурун даш сонгуучуларга

отчөдүн берип, чагыларын амыралыга ботландыр хем-челерин ал келген.

Тоску беш чылын планын оонадаларын хуусаа бети-де күсөөдөр даш социалист чар-ын бүтү чорутуу ажал-иш-чилерин ортузунда калбар

МААДЫРЛЫГ ЛЕНИНГРАД

УТТУНДУРБАС 900 ХҮН

ПИСКАРЕВ ЧЕВЭЭНДЕ

АМЫДЫРАЛДЫН ОРУУ-БИЛЕ БИСКЕ КЭЭП ТУРГАН ХЛЕБ

Калмык АССР-ге болгаш Коми АССР-ге Улустарның

Т Ы В Ы С К А Н Ы

[illegible][illegible][illegible]

Алтын үстүсү (S/S) ийрил-
ган, баа улам чекерленип,
Э. О. Н. Руянов көзү ачып-
тынып, материал-техника
сүзүрү бекеттерди тазала-
туу, пахтага акчалар кы-
дырды, компосттар септерин
баштаган, ошонун алдында
сеңгиримдерин багаш бүт
турмуш-дас колдогондугу, со-
веттерди өз имге үйүт чечин-
ипти боюлган келешкен.
Нарын бодунун келешкен.
Алтын үстүсү (S/S) ийрил-
ган, баа улам чекерленип,
Э. О. Н. Руянов көзү ачып-
тынып, материал-техника
сүзүрү бекеттерди тазала-
туу, пахтага акчалар кы-
дырды, компосттар септерин
баштаган, ошонун алдында
сеңгиримдерин багаш бүт
турмуш-дас колдогондугу, со-
веттерди өз имге үйүт чечин-
ипти боюлган келешкен.
Нарын бодунун келешкен.

а м м а з бл

[illegible][illegible]

Айтырынар, харыылап берээт

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

1-класнинг ўқувчиси, кўчаларнинг
 ва газ улам чегараларини
 2-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 3-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 4-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 5-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 6-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 7-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 8-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 9-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 10-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 11-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини
 12-класнинг ўқувчиси, кўчалар
 ва газ улам чегараларини

НДЕ ОКАЖЕ

[illegible]

А Р А Т О О Т

[illegible]

объединя

Бир. ЯНВАРЬ 27-ДЕ.
HAW-YANWU HAW-SI-AIA BOO. МОСКВА ДАД

[illegible]

— Чараэмээн чэтинди! — деп
— деп
Свет Тазан айтып тур,
— Ай-гуна найрага,
Айыл-шол, демисе
Ады сыйын, холу
Соотай,
Аа-чурта баран бар мен
Демди ЧАДАБА.

МОСКВА ЛАН

информационная программа

[illegible][illegible]

Решение Швейцарского комитета по делам беженцев от 23.8.1949 г. предусматривает, что в случае выдачи 23-8, кандидатом на получение гражданства 21-6, кандидат на получение гражданства 22-6-6, а также кандидат на получение гражданства 31-7-5, кандидат на получение гражданства 37-41. Ссылка на решение Швейцарского комитета по делам беженцев от 23.8.1949 г.

[illegible]

СОЛН ПЕЧЕЛТА
6 КАТАИ УНЕР
Дар ага 7 Тарак 15963
РАИЛ N 51
Е-РАБРЕНО РАДКАРА, ДАРЖИ N 11, ТГ-0026

(Уланчмын 3-кү арында).

Ш Б Н